

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**GEÇİCİ KORUMA ALTINDA OLAN SURİYELİ
ÖĞRENCİLERİN LİSE DÜZEYİNDE EĞİTİMLERİNDE
KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:
BİR ÇOKLU DURUM ÇALIŞMASI**

Arif UYSAL

Yüksek Lisans Tezi

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ÖZASLAN**

Konya-2019

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
--	--	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Arif UYSAL
	Numarası	17830102115
	Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
	Bilim Dalı	Eğitim Yönetimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli Öğrencilerin Lise Düzeyinde Eğitimlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Bir Çoklu Durum Çalışması

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

 19.06.2019
 Arif UYSAL

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
--	--	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Arif UYSAL
	Numarası	17830102115
	Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri
	Bilim Dalı	Eğitim Yönetimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ÖZASLAN
	Tezin Adı	Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli Öğrencilerin Lise Düzeyinde Eğitimlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Bir Çoklu Durum Çalışması

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli Öğrencilerin Lise Düzeyinde Eğitimlerinde Karşılaşılan Sorunlar Ve Çözüm Önerileri: Bir Çoklu Durum Çalışması** başlıklı bu çalışma **19.06.2019** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ÖZASLAN	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Atila YILDIRIM	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Gökhan ARASTAMAN	

Önsöz

Neredeyse insanlığın var oluşuyla özdeş olan vatanını terk edip başka ülkelere sığınma, insanlık devam ettiği müddetçe sürecek bir olgu olarak hep karşımıza çıkmaya devam edecek gibi gözükmektedir. Arap Baharı ile başlayan isyanların Suriye'ye sığramasından sonra beklenmedik şekilde büyük bir göç dalgası ile karşı karşıya kalan Türkiye'de yaklaşık 3,6 milyon Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. Bu kadar çok insanın bu kadar kısa bir sürede bir ülkeye yerleşmesi birçok farklı alanda, birçok farklı sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların en önemlilerinden biri de sığınmacıların eğitimidir.

Geçici koruma altındaki Suriyeli (GKAS) öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların neler olduğunun tespitine ve bu sorunların nasıl çözülebileceğine dair çözüm önerilerinin neler olduğunun bulunmasını amaçlayan bu tez, getirdiği önerileri ile konunun çözümü noktasında gayret sarf eden tüm taraflara bir ışık tutmayı hedeflemektedir.

Bu çalışmada, Konya ilindeki farklı alanlarda eğitim-öğretim yapan dört adet lisede öğrenim gören, GKAS öğrenciler, bu öğrencilerin velileri, derslerine giren öğretmenler, öğrenim gördükleri okuldaki Suriyeli öğrenci koordinatörleri, okul idarecileri ve Suriyeli öğrencilerin eğitiminden sorumlu Konya İl Millî Eğitimi Müdürlüğü idareci ve personeli ile görüşmeler yapılmıştır. Buna ek olarak GKAS öğrencilerin okul ve ev ortamlarında gözlemler yapılmıştır. Ayrıca doküman ve internet incelemesi yapılarak elde edilen tüm veriler analiz edilmiştir. Böylece GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerinin neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bir uluslararası öğrenci derneğinin yönetim kurulu üyesi olduğumu tez konusu ararken yaptığımız görüşmelerde öğrenen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ÖZASLAN'ın önerisi ve benim de araştırmak istediğim bir konu olan, Konya'daki yabancı öğrencilerin eğitimi, eğitimlerinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunların nasıl çözülebileceği konusu, araştırmanın başlangıcını oluşturmuştur.

Ayrıca bu konu benim kafama takılan GKAS öğrencilerin eğitimde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerinin neler olduğu sorusunun cevabını bulmamı sağlayacağı için mutluyum. Konunun bilimsel olarak araştırılıp, çıkacak sonuçların, sorunun çözümü için çaba gösteren, sivil toplum kuruluşları ile Türkiye Cumhuriyeti devlet kurum ve kuruluşlarına bir fayda sağlayacağına olan inancım tamdır. Bu yüzden konu, zevkle ve ilgiyle araştırdığım, yazarken asla sıkılmadığım bir çalışma sürecini ortaya çıkarmıştır.

Yaşadığım süreç konuyla ilgili önyargılarımla yüzleşmemi sağlamış, bilimsel olarak bir konunun araştırılıp bütüncül olarak sunulması noktasındaki bilgi ve kabiliyetlerimin gelişmesine katkı sunmuştur.

Tüm bu süreçte her aradığımda bana dönen, yanına gittiğimde bütün sorularımı sabırla cevaplayan, beni hep teşvik edip destekleyen tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ÖZASLAN hocama en derin saygılarımla teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

Ayrıca yüksek lisans sürecimi kolaylaştıran okul müdürüm Ömer Faruk KARABULUT'a, dernekteki işlerimi aksatmak zorunda kaldığımda hiç şikâyet etmeden tüm dernek sorumluluklarımı üstlenen dernek başkanım Murat ARSLAN'a da teşekkür etmeden geçmek olmazdı.

Yüksek lisans ders aşamasındayken dünyaya gelen ve tez aşamasında akşamları eve geç geldiğimde beni kapıda karşılayan kızıma, “Baba sen yaparsın” deyip bana güvenen oğluma ve beni yüreklendiren ve “Bak tezin bitince akşam beşte evde olacaksın” diye sürekli uyaran hayat arkadaşım, canıma çok teşekkür ederim.

Arif UYSAL

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
--	--	---

Özet

Öğrencinin	Adı Soyadı	Arif UYSAL
	Numarası	17830102115
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı / Eğitim Yönetimi Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Özaslan
	Tezin Adı	Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli Öğrencilerin Lise Düzeyinde Eğitimlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Bir Çoklu Durum Çalışması

Göç insanın dünyaya göçü ile başlayan bir süreçtir. İnsanlık var olalı göç ve mültecilik olagelmıştır. Günümüzde ülkesinden sürülen insanlar, belki yarın dünyadan başka bir gezegene sürülecek, göç ve mültecilik insanlık var olduğu müddetçe sürekli var olacaktır. Bu nedenle, mültecilerin iltica ettikleri yerlere uyum süreçlerinin araştırılması, konuyla ilgili mümkün olduğu kadar çok bilginin toplanması ve çözüm önerileri getirilmesi, bu olgunun yönetilmesini ve bu konuda faaliyet gösteren tüm tarafların işlerini kolaylaştıracaktır.

Türkiye Suriye'den gelen sığınmacılara ev sahipli yapma noktasında diğer ülkelere nazaran en fazla sığınmacıyı barındıran ülkedir. Geçici koruma altındaki Suriyeli (GKAS) sığınmacı sayısının il nüfusuna oranının %8 olduğu Konya Türkiye'deki en fazla sığınmacı nüfusa sahip iller arasında 10. sıradadır. Sığınmacılar geldikleri yere birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlardan bazıları da GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlardır.

Nitel araştırma yöntemleri kapsamında çoklu bütüncül durum çalışması şeklinde desenlenen bu araştırmanın amacı: Konya ilindeki araştırmaya konu olan dört adet lisede eğitim gören GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların neler olduğunu tespit etmek ve bu tespit edilen sorunlara ilişkin çözüm önerilerinde bulunmaktır. Araştırma durumları, 2018-2019 eğitim-öğretim yılındaki Konya İli Merkez İlçelerindeki dört okulu kapsamaktadır. Araştırma verileri öğrenci, öğretmen, veli, Suriyeli öğrenci koordinatörleri, okul idarecileri ve Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Suriyeli Öğrenci Birimi personel ve idarecileri ile yapılan görüşme, gözlem, doküman ve internet incelemeleri sonucu elde edilmiştir.

Araştırma sonucunda, katılımcıların en çok yaşadığı sorunun Türkçe bilmeme sorunu olduğu görülmüştür. Bunun yanında katılımcıların okullarda olumsuz idareci, öğretmen ve öğrenci tutumlarına maruz kaldıkları, maddi ve ailevi sorunlar yaşadıkları, toplumun GKAS sığınmacılara karşı olumsuz bir bakış açısına sahip olduğu, il ve ülke bazında çözülmesi gereken sorunlarının olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Mülteci, Sığınmacı, Suriyeli Mülteciler, Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Sığınmacılar, Konya'daki Suriyeli Öğrenciler.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
--	--	---

Abstract

Author's	Name and Surname	Arif UYSAL
	Student Number	17830102115
	Department	Department of Educational Sciences Educational Administration Program
	Study Programme	Masters Degree (M.A.)
	Supervisor	Assistant Professor Gökhan ÖZASLAN
	Title of the Thesis/Dissertation	Recommended Solutions for the Problems Encountered during High School Level Education of Syrian Students under Temporary Protection: A Multiple Case Study

Migration is a process that begins with the migration of people to the world. Humanity has existed as immigration and refugees. People who are expelled from the country today will be driven to another planet from tomorrow to today, and will exist as long as there is humanity and immigration. Therefore, investigating the processes of adaptation of refugees to asylum places, collecting as much information as possible and proposing solutions will facilitate the management of this phenomenon and the work of all parties involved.

In point of making Syria is home to refugees from Turkey compared to other countries is the country that hosts the most refugees. Syrians under temporary protection (GKAS) the number of refugees that 8% of the total population of the province with the highest refugee population in the provinces of Konya in Turkey is 10. asylum seekers bring many problems to where they come from. Some of these problems are the problems encountered in the education of GKAS students.

The aim of this research, which is designed as a multi-holistic case study within the scope of qualitative research methods, is to determine the problems encountered in the education of GKAS students who are educated in four high schools which are subject to the research in Konya and to offer solutions to these problems. Research cases cover four schools in the central districts of Konya Province in the academic year 2018-2019. The data of the research was obtained as a result of interviews, observations, documents and internet reviews of the students, teachers, parents, Syrian student coordinators, school administrators and personnel and administrators of Konya Provincial Directorate of National Education.

As a result of the study, it was seen that the most common problem of the participants was the problem of not knowing Turkish. In addition, it was determined that the participants were exposed to negative administrators, teachers and students' attitudes, they had financial and family problems, the society had a negative perspective against GKAS asylum seekers and had problems to be solved on the basis of province and country.

Key words: Refugees, Asylum Seekers, Syrian Refugees, Syrian Refugees under Temporary Protection, Syrian Students in Konya.

İçindekiler

Önsöz.....	iii
Özet	v
Abstract	vii
İçindekiler.....	ix
Kısaltmalar Listesi.....	xiii
BÖLÜM I	1
1. PROBLEM.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Sınırlılıklar.....	4
1.5. Tanımlar	4
BÖLÜM II.....	6
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Giriş	6
2.2. Sığınmacıların Hakları.....	10
2.3. Türkiye’deki GKAS Sığınmacılar Genel Durumu	11
2.4. Türkiye’deki GKAS Sığınmacılara Sağlanan Hizmetler	14
2.4.1. GKAS Sığınmacılara Yardımcı Olan Kurum ve Kuruluşlar.....	14
2.4.2. GKAS Sığınmacılara Yapılan Yardımlar	16
2.5. Türkiye’deki GKAS Sığınmacıların Eğitimi.....	17
2.5.1. İlk ve Orta Öğretim.....	17
2.5.2. Üniversite Eğitimi.....	19
2.5.3. Beceri Kazandırma ve Mesleki Eğitim	21
2.5.4. GKAS Sığınmacıların Türkçe Öğrenimi.....	21
2.6. Konya’daki GKAS Sığınmacılar	23
2.7. Konya’daki GKAS Öğrenciler	24

2.7.1.	Konya'daki GKAS Öğrencilerle İlgili Sayısal Veriler	24
2.7.2.	Konya'da GKAS Öğrencilere Verilen Eğitim Hizmetleri	25
2.8.	Konuyla İlgili Araştırmalar	27
2.8.1.	Konuyla İlgili Yazılmış Kitaplar	27
2.8.2.	Konuyla İlgili Tezler.....	28
2.8.3.	Konuyla İlgili Raporlar	31
2.8.4.	Konuyla İlgili Makaleler.....	32
BÖLÜM III.....		33
3.	ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	33
3.1.	Araştırma Modeli.....	33
3.2.	Çalışma Grubu.....	35
3.3.	Verilerin Toplanması.....	36
3.3.1.	Görüşme.....	36
3.3.2.	Gözlem.....	38
3.3.3.	Doküman İncelemesi	38
3.3.4.	Araştırmacının Konumu.....	39
3.4.	Verilerin Analizi	40
3.5.	Geçerlik ve Güvenirlik	41
3.6.	Etik Boyut.....	43
BÖLÜM IV		45
4.	BULGULAR.....	45
GKAS Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar		46
4.1.	GKAS Öğrencilerin Türkçe Bilmemelerine İlişkin Sorunlar	46
4.1.1.	GKAS Öğrencilere Okula Başlarken Türkçe Öğretilmemesi	46
4.1.2.	GKAS Öğrencilerin Türkçe Konuşmaya Çekinmeleri	51
4.1.3.	Türkçe Öğretememe Sorunu	51
4.1.4.	GEM'lerde Uygulanan Eğitim Politikaları	53
4.2.	Okul Düzeyindeki Sorunlar	55
4.2.1.	Okul İdarecilerinden Kaynaklanan Sorunlar.....	55
4.2.2.	Türk Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlar	56
4.2.3.	Türk Öğrencilerden ve Velilerinden Kaynaklanan Sorunlar	60

4.2.4.	GKAS Öğrencilerin Devamsızlık Sorunları	61
4.2.5.	Bazı Okullarda GKAS Öğrenci Sayısının Fazla Olması.....	63
4.2.6.	Destekleme ve Yetiştirme Kursları ile İlgili Sorunlar	63
4.2.7.	Kültür Farkından Kaynaklanan Sorunlar	64
4.2.8.	E-Okul Sisteminde GKAS Öğrencilerle İlgili Sorunlar.....	64
4.3.	Toplumsal Sorunlar	67
4.3.1.	GKAS sığınmacılara Yönelik Olumsuz Bakış Açısı	67
4.3.2.	Basında GKAS Sığınmacılara İlişkin Bilgilendirme Yapılmaması	70
4.4.	Maddi Sorunlar	71
4.4.1.	GKAS Sığınmacıların Aylık Gelirlerinin Çok Düşük Olması	71
4.4.2.	Bazı GKAS Öğrencilerin Ebeveyninin Çalışmıyor Olması.....	75
4.4.3.	GKAS Öğrencilere Yapılan Maddi Yardımların Azlığı	76
4.5.	Aile Düzeyindeki Sorunlar	78
4.5.1.	GKAS Öğrenci Velilerinin Okulla İletişimlerinin Olmaması.....	78
4.5.2.	GKAS Öğrencilerin Anne-Babalarından Ayrı Olması	79
4.5.3.	GKAS Ailelerdeki Çocuk Sayısının Fazlalığı	79
4.5.4.	GKAS Öğrencilerin Yaşadığı Psikolojik Sorunlar	80
4.5.5.	GKAS Öğrencilerin Evde Ders Çalışmamaları/Çalışmamaları	81
4.6.	İl Düzeyindeki Sorunlar	81
4.6.1.	Bazı GKAS Öğrencilerin Denklik Yapılmadan Okula Yerleştirilmesi 82	
4.6.2.	İl Genelinde GKAS Öğrenci Sayısının Fazla Oluşu	83
4.6.3.	İl MEM Koordinasyon Merkezinde Çalışan Sayısının Az Olması.....	85
4.6.4.	GKAS Öğrencilerin Lise Düzeyinde Okullaşma Oranın Düşük Olması 85	
4.6.5.	GKAS Öğrenci Koordinatörlerinin Yaşadığı Sorunlar	86
4.6.6.	Lise Düzeyinde Türkçe Öğretici Görevlendirilmemesi	88
4.6.7.	GEM'lere Suriyeli Öğretmen Görevlendirilmesinde Yaşanan Sorunlar 90	
4.7.	Kurumsal ve Kanuni Eksiklikten Kaynaklı Sorunlar	90
BÖLÜM V.....		95
5.	TARTIŞMA	95
5.1.	GKAS Öğrencilerin Türkçe Bilmemelerine İlişkin Sorunlar	95
5.2.	Okul Düzeyindeki Sorunlar	96

5.3.	Toplumsal Sorunlar	97
5.4.	Maddi Sorunlar	98
5.5.	Aile Düzeyindeki Sorunlar	100
5.6.	İl Düzeyindeki Sorunlar	101
5.7.	GKAS Sığınmacılarla İlgili Kurumsal ve Kanuni Eksiklikler ...	101
BÖLÜM VI		103
6.	SONUÇ VE ÖNERİLER.....	103
6.1.	Sonuç	103
6.2.	Uygulama Önerileri	108
6.3.	Araştırma Önerileri.....	110
Kaynakça		112
Ekler		125
Ek 1. Görüşme Formu		125
Ek 2. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....		126
Ek 3. Gözlem Formu		128
Ek 4. Araştırma İzni		129
Özgeçmiş		130

Kısaltmalar Listesi

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
ASPB	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
ÇOÇA	İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları birimi
Eğitim-Bir-Sen	Eğitimciler Birliği Sendikası
EML	Endüstri Meslek Lisesi
ERD	Eğitim Reformu Girişimi
GHAR	Küresel İnsani Yardım Raporu
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GİGM-İFR	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü-İdare Faaliyet Raporu
GBM	Geçici Barınma Merkezi
GEM	Geçici Eğitim Merkezi
GKA	Geçici Koruma Altındaki
GKAS	Geçici Koruma Altındaki Suriyeli
GKASP	Geçici Korumu Altındaki Suriyeliler Projesi
HEM	Halk Eğitim Merkezi
HBÖGM	Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü
İHL	İmam Hatip Lisesi
KML	Kız Meslek Lisesi
KPSS	Kamu Personeli Seçme Sınavı
KTO	Konya Ticaret Odası
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
MEM	Milli Eğitim Müdürlüğü

MERNİS	Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi
MTAL	Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
PICTES	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonun Desteklenmesi Projesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
ŞEY	Şartlı Eğitim Yardımı
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TML	Ticaret Meslek Lisesi
TÖMER	Türkçe Öğretim Merkezi
TRT	Türkiye Radyo Televizyonu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
UNİKOP	Konya Ovası Projesi Bölgesi Üniversiteler Birliği
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği
UMHD	Uluslararası Mülteci Hakları Derneği
YEE	Yunus Emre Enstitüsü
YÖK	Yüksek Öğretim Kurumu
YÖS	Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı
YTB	Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

BÖLÜM I

1. PROBLEM

1.1. Problem Durumu

Göç kavramı insanın dünyada var olmasıyla başlayan bir kavramdır. Dünya yaşamının koşulları bu şekilde devam ettiği müddetçe de hep var olmaya devam edecek gibi gözükmektedir. Ülkesini terk etmek zorunda kalıp başka bir ülkeye sığınması, iltica edilmesi olarak tanımlanan mültecilik, insanlığın birbiriyle mücadele ettiği zamanlardan günümüze kadar dünyanın farklı bölgelerinde farklı formatlarda sürekli olagelen bir olgu olmuştur (Gençer, 2016). İnsanlık tarihi kadar eski olan bu sorunun iyilik ve kötülük var olduğu müddetçe de devam edeceğini öngörmek mümkündür (Keskinaya, 2010).

Mülteciler için şunu söylemek mümkündür: Eğer yaşadıkları yerde uygun şartlarda yaşayabilselerdi, hayatlarını tehlikeye atacak bu zorlu yolculuğa asla çıkmazlardı (UNHCR, 2019). Özellikle son yıllarda dünya üzerinde yaşanan farklı bölgelerdeki savaşlar, terör olayları ve insanların daha iyi yaşam koşullarına erişmek istemeleri gibi nedenler, ülke içi, ülkeler arası, hatta kıtalar arası mülteci hareketliliklerinin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu hareketliliğin yoğun olarak orta doğuda özellikle son yıllarda Suriye’de gerçekleştiği bir gerçektir.

Bir Kuzey Afrika ülkesi olan Tunus’ta 18.12.2010 tarihinde, Tunuslu bir genç olan Muhammed Bouazizi, yolsuzluklara ve insan onurunu zedeleyici uygulamalara karşı bir tepki olarak kendini yakmıştır. Bu hareketten sonra özellikle sosyal medyanın da yardımıyla olaylar hızla yayılarak, Mısır, Ürdün, Yemen, Cezayir, Libya, Bahreyn ve Suriye’ye yayılmıştır. “Arap baharı” olarak da isimlendirilen bu süreç 2011 yılında Suriye’ye sıçramıştır (Çakı, 2011).

Suriye’den kaçan insanlar çevre ülkelere en çok da Türkiye, Ürdün ve Lübnan’a, çok az kısmı da dünyanın farklı ülkelerine sığınmıştır (Alkurt, 2016). Bu sığınmacılar en fazla da Türkiye’ye gelmiştir. Bu olaylardan sonra Türkiye, 3,6 milyon kişi ile dünya genelinde en çok sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke durumuna gelmiştir. (GİGM-İFR, 2018; Korkut, 2010).

Türkiye'ye sığınan bu insanların farklı alanlarda yaşadığı birçok sorun bulunmaktadır. Ancak eğitim hem Türkiye hem de Türkiye'de yaşayan GKAS sığınmacılar için büyük önem taşımaktadır. Çünkü UNESCO'nun hazırlamış olduğu *Küresel Eğitim İzleme Raporu*, okula gitmeyen/gidemeyen sığınmacı çocukların (UNESCO, 2011):

- Diğer çocuklara oranla daha fazla istismara ve kötü muameleye maruz kalma riski altında olduğunu,
- Yaşadıkları travma sonrası stres bozuklukları ve bunların tetiklediği semptomların (stres, tedirginlik, umutsuzluk, endişe gibi) daha fazla görüldüğünü,
- Gerek fiziksel ve gerekse psikolojik gelişimlerini tamamlamada eksik kaldıklarını göstermektedir.

Konya, bulunduğu konumu ve yaşam standartları açısından Suriyeli sığınmacıların tercih ettiği ve yerleştiği illerden birisidir. Konya nüfusuna oranla çok sayıda Suriyeli sığınmacı barındırmaktadır. Konya nüfusunun %8'ini oluşturan GKAS sığınmacıların okul çağında 31.841 çocuğu bulunmaktadır. Bu çocuklar Konya genelinde 560 farklı okulda eğitim görmektedir (Konya İl MEM-GKASP, 2018). Bu çocukların ilk ve orta öğretime devam etme oranı %80'lerde iken, liseye gelindiğinde bu oranın %20'lere düştüğü görülmektedir.

GKAS öğrencilerden okula devam edenlerin eğitiminde pek çok farklı sorunla karşılaştıkları, gerek araştırmacının bir meslek lisesinde idareci olması gerekse uluslararası öğrencilerle ilgilenen bir derneğin yönetim kurulu üyesi olması nedeniyle yaptığı gözlem ve görüşmelerle tespit edilmiştir. Bu sorunun varlığı benzer okullardaki idareci ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde de teyit edilmiştir. Bu yüzden böyle bir çalışmanın yapılmasının sorunun tespiti ve çözümüne katkı sunacağı ümidi ve teşviki bizi bu konudaki bu çalışmayı yapmaya itmiştir.

Yapılan alan yazım incelemelerinde konuyla ilgili farklı araştırmalar yapıldığı görülmüştür. Ancak Konya ilinde lise seviyesinde eğitim gören GKAS öğrencilerin sorunlarının ne olduğunun tespitini yapan ve çözüm önerileri getiren bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu yüzden bu çalışmanın GKAS öğrencilerin eğitimindeki sorunların tespitini yaparak ve çözüm önerileri sunarak; konunun tarafları olan Türk Öğrenciler, Öğretmenler, Okul İdarecileri, GKAS Öğrenci Koordinatörleri, Konya İl Millî Eğitim

Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığı, İçişleri bakanlığı, Sivil Toplum Kuruluşları, Belediyeler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Afet Acil Mücadele Başkanlığı, Hükümet Yetkilileri, Avrupa Birliği ve en önemlisi de Geçici Koruma altında olan Suriyeliler için bu sorunun çözümünde katkı sunması, uyum sürecini kolaylaştırması ve GKAS öğrencilerin dahi iyi bir eğitim almalarının sağlanmasını temin etmesi beklenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı: Konya ilindeki araştırmaya konu olan dört lisede öğrenim gören GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların neler olduğunu tespit etmek ve bu tespit edilen sorunlara ilişkin çözüm önerilerinde bulunmaktır. Araştırma “bütüncül çoklu durum çalışması” deseni şeklinde yapılacak ve yukarıda ifade edilen amaca dayalı olarak şu sorulara cevap aranacaktır:

1. Araştırmanın durumlarını oluşturan dört adet lisede öğrenim gören GKAS öğrencilerin eğitimiyle ilgili ne gibi sorunlar vardır?
2. Bu sorunların çözümü için neler yapılabilir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Son yıllarda konuyla ilgili olarak, ayrıntıları “Konuyla ilgili yazılan kitaplar, tezler, raporlar ve makaleler” bölümü altında detayları verilen birçok farklı kitap, tez, rapor ve dergi makalesi yayımlanmıştır. Ancak, çoklu durum araştırması yöntemiyle birden fazla okul türünü kapsayan, Konya iline özel, lise düzeyindeki GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların tespitinin yapılıp çözüm önerisinin sunulduğu ve sorunun çok boyutlu olarak incelendiği bir araştırma mevcut değildir.

Bu çalışmada analiz edilen veriler şu kişilerle yapılan görüşme ve gözlemlerden elde edilmiştir:

1. Seçilen dört farklı türdeki okulda öğrenim gören GKAS öğrenciler
2. Bu öğrencilerin velileri
3. Bu öğrencilerin öğrenim gördüğü okulda görevli idareci, öğretmen ve Suriyeli öğrenci koordinatörleri
4. Konya İl Millî Eğitimdeki GKAS öğrencilerin eğitiminden sorumlu ilgili birim amir ve personeli

Buna ilaveten konuyla ilgili doküman ve internet incelemesi yöntemleriyle veriler taranmış ve analiz edilmiştir. Bu yolla elde edilen bulgularla, araştırmaya konu olan okullarda eğitim gören GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların ortaya çıkarılması ve bu sorunlar için çözüm önerileri geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma sonucunda ulaşılan bilgilerin, Konya özelinde ve Türkiye genelinde sorunun tüm taraflarının benzer koşullardaki sorunların çözümünde pratik fayda sağlaması beklenmektedir.

Konya’da dört farklı lisede öğrenim gören, GKAS öğrencilerin, bütüncül çoklu durum çalışması yöntemiyle, karşılaştıkları sorunların ve çözüm önerilerinin tespit edildiği bu çalışmanın, alandaki boşluğu doldurması ve literatüre önemli katkı sağlaması beklenmektedir.

1.4. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sınırlılıkları şunlardır:

1. Araştırmanın bulguları Konya il merkezinde, Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı GKAS çocukların eğitim gördüğü dört adet lisede öğrenim gören öğrenciler, bu öğrencilerin dersine giren öğretmenler, öğrencilerin sınıf arkadaşları, okul idarecileri, Suriyeli öğrenci koordinatörleri, Konya İl MEM personel ve idarecileri ile yapılan görüşmelerden, yapılan gözlemlerden, doküman ve internet incelemesinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Araştırmanın durumlarını oluşturan dört okuldaki ve Konya İl MEM’deki bahsi geçen kişilerle yapılan görüşmelerden, gözlemlerden, doküman ve internet incelemelerinden elde edilen verilerle ulaşılan bu sonuçlar, daha geniş bir popülasyona genellenemez.

1.5. Tanımlar

Bu araştırmada geçen ve açıklanması gereken terimler şöyledir:

Geçici Koruma: Ülkesinden ayrılmak zorun kalmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyecek durumda olan, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla toplu veya bireysel olarak Türkiye sınırına gelmiş veya sınırları geçmiş ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamamış yabancılara sağlanan korumadır (GİGM,

2014). Çalışma boyunca geçici koruma altında olan Suriyelilerden, GKAS sığınmacılar olarak bahsedilecektir.

Geçici Koruma Altındaki Suriyeli (GKAS) Öğrenci: Türkiye'deki okullarda öğrenim gören geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin 5-17 yaş arasındaki çocuklarını kapsamaktır (GİGM, 2019). Çalışma boyunca geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerden GKAS öğrenci olarak bahsedilecektir.

Geçici Barınma Merkezi: Geçici koruma altındaki yabancıların toplu olarak ikame ve yaşlerinin sağlanması için kurulan merkezlerdir (GİGM, 2014).

Geçici Eğitim Merkezi: GKAS öğrencilerin eğitim görmesi için açılan ancak 2018-2019 Eğitim öğretim yılı itibarıyla kapatılan, derslerin Arapça olarak Suriyeli öğretmenler tarafından verilmesinin yanında Türkçe öğrenimiyle ilgili derslerin de olduğu okullara verilen addır.

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Giriş

Göçle birlikte anılan insanlık tarihi, orta çağ ve yakın çağdaki siyasi, dini, etnik baskı ve zulümler ile ya da kaynakların bölüşümü nedeniyle ortaya çıkan sorunların sonucu olarak, büyük göçlere ve bu göçlerin neticesinde de sığınma olaylarına sahne olmuştur. Bu göçler ve sığınma olayları çeşitli mücadelelere, savaşlara neden olmuştur. Hatta dünya son yüzyılda iki dünya savaşına şahitlik etmiştir.

İnsanlık tarihi kadar eski bir kavram olan mültecilik ise (Keskinaya, 2010): Ülkesini terk etmek zorunda kalıp başka bir ülkeye sığınılması, iltica edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Gençer, 2016). Türk Dil Kurumu (2019) sözlüğünde “sığınmacı” olarak ifade edilen mülteci kelimesi, ülkesini terk etmek zorunda kalıp başka bir ülkeye iltica eden, sığınan kimselere verilen isimdir. Sığınmacı, uluslararası ortamlarda koruma isteyen ancak durumları tam olarak netleşmemiş ve diğer devletler tarafından resmi olarak tanınmamış insanlara denilir. Bunun yanında daha başvuru yapmamış ya da başvurusu reddedilmiş insanları da sığınmacı olarak nitelendirmek mümkündür. Sığınmacılar her ne kadar devletler tarafından resmi olarak tanınmamış olsalar da bu insanlar ülkelerine zorla geri gönderilemezler (Mican, 2017). Geçici koruma ise, Türkiye sınırına gelmiş veya sınırları geçmiş ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamamış yabancılara sağlanan korumadır.

Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin ilk düzenleme 1951 Cenevre Sözleşmesi'dir. Ancak bu içeriği nedeniyle bu sözleşme eksik bulunmuş ve daha sonra Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü yayımlanmıştır. Bu protokol ile mültecilik tanımı ve mültecilerin konumu tekrar düzenlenmiş ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü'ne göre mülteci şu şekilde tanımlanmıştır:

Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıstır (Bozbeyoğlu, 2015).

1951 Cenevre Sözleşmesi'nde 1951'den daha önceki olaylar sonucunda yukardaki şartlara uyan kişiler mülteci olarak kabul edilmektedir. Bunun amacı II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkesinden göç eden Avrupalıların tekrar geri dönmesini sağlamaktır. Ancak 1967'de yapılan protokolde bu tarih sınırlaması kaldırılmıştır (Bozbeyoğlu, 2015).

Bu mülteci tanımı Türkiye tarafından 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 61. maddesinde şu şekilde ifade edilmiştir.

Mülteci: Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir (Resmî Gazete, 2013).

Aynı kanununun 62. maddesinden ise sığınmacı kavramı şöyle ifade edilmiştir:

Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında şartlı mülteci statüsü verilir. Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye'de kalmasına izin verilir (Resmî Gazete, 2013).

Bu iki tanımdan da anlaşılacağı üzere mülteciler Avrupa'dan gelen yabancılar olarak tanımlanırken, sığınmacılar Avrupa dışından gelen yabancılar olarak tanımlanmaktadır.

Suriyeliler için kullanılan geçici koruma kavramı ise yine aynı kanununun 91. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır:

Geçici Koruma: (1) Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlese olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir.

(2) Bu kişilerin Türkiye'ye kabulü, Türkiye'de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye'den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlese hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez

ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir (Resmî Gazete, 2013).

Burada iki husus dikkat çekmektedir.

1. Bu kanun 2013 yılında yayımlanmıştır.
2. Mültecilikle ilgili tüm iş ve işlemlerle ilgili bakanlar yetkilendirilmiştir.

Bu iki durumdan şu sonuçları çıkarmak mümkündür:

1. Arap baharının 2011 yılında başladıktan iki yıl sonra bu kanunun çıkarılmış olması, bu olayların önceden öngörülemediğini ya da tedbir almakta geç kalındığını göstermektedir.
2. Bu durumla ilgili tüm iş ve işlemlerin bakanlar kurulu tarafından çıkarılacak yönetmeliklerle düzenleneceğinin belirtilmesi, kanunun çıktığı tarih itibariyle alanda yapılacak çalışmaların ve bu çalışmaları yapacak kurum ve kuruluşların daha oluşturulmadığını göstermektedir.

Bu iki durum Türkiye'nin ülke olarak bu tür durumlar için hazırlıklı olmadığını göstermektedir. Kısaca göç yolda düzelmeye devam etmektedir.

Türkiye, bulunduğu coğrafi konumu itibariyle dünyadaki önemli göç yollarından biri üzerinde bulunmaktadır. Anadolu coğrafyası tarihi süreçte pek çok büyüklü küçüklü göçe ev sahipliği yapmış, Anadolu insanı da bu göçlere tanıklık etmiştir. Birçok farklı coğrafyadan Anadolu'ya göç eden insanlara her zaman bağrını açan bu toprakların Anadolu diye isimlendirilmesinin bir sebebi de bu olsa gerektir (Yalçın, 2017).

Arap Baharından önce, bölgedeki ülkelerin tamamına yakınının yönetimleri temsili ve demokratik olmayan, yönetenlerin de çoğu ya askeri darbeye gelmiş ya da kraliyet bağları ve monarşik yapıya dayalı geçmişi olan ülkelerdir. Bölgede Türkiye ve İsrail hariç bu ülkelerin ortak noktaları, kamuoyunun ve halkın meşruiyet oluşturma noktasında etkin olmamasıdır. Bu ülkeler, meşruiyetlerini ideolojilerden ve doğal kaynakların halka bir ulufe gibi dağıtımından, devlet kurumlarının baskıcı olmasından ve sürekli bir dış düşman oluşturulmasından alan ülkelerdir. Bu ülkelerin bir diğer özelliği uluslararası siyasette özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği tarafından araçsallaştırılmaları ve nesnelleştirilmeleridir. ABD'nin bu bölge üzerindeki politikaları, bölge dinamiklerinin oluşmasında başat rol izlemektedir. Bu da bölge ülkelerinin komşuluk ilişkilerini bile ABD'nin bölgeye ilişkin politikalarının

gerçekleştirilmesinde oynadıkları role göre belirlemeleri sonucunu doğurmuştur. Bütün bu nedenler bölge ülkelerinin rejimlerinin ayakta kalmasını ABD ile olan ilişkilerine bağımlı kılarken, kendi halkları nazarındaki meşruiyetlerinin yıpranması neticesinde “Arap Baharı” meydana gelmiştir (Oğuzlu, 2011).

Arap baharı, bir Kuzey Afrika ülkesi olan Tunus'ta 18.12.2010 tarihinde başlamıştır. İlk fitili, Tunuslu bir gencin yolsuzluklara ve insan onurunu zedeleyici uygulamalara karşı bir tepki olarak kendini yakması ateşlemiştir. Özellikle sosyal medyanın da yardımıyla hızla yayılarak, Mısır, Ürdün, Yemen, Cezayir, Libya, Bahreyn ve Suriye'ye yayılan toplumsal olaylar daha sonra birçok Arap ülkesini de içine alacak şekilde genişlemiştir (Çakı, 2011).

2011 yılında Suriye'ye sıçrayan Arap Baharı en yıkıcı etkisini burada göstermiştir. Ülkede yaşayan milyonlarca Suriyeli, öncesinde rejimin ve ülke içindeki silahlı bölgesel grupların silahlı saldırıları, sonrasında Irak Şam İslam Devleti isimli bir örgüt ortaya çıkmıştır. Bu örgütü Irak'ta ve Suriye'de zayıflatmak ve yok etmek istediğini söyleyen ABD ve Avrupa ülkeleri ile Şam yönetiminin çağırması üzerine bölgeye gelmiştir. Başta Rusya olmak üzere birçok ülkenin bölgeye gelmesiyle Suriye halkı, hayatlarını kurtarabilmek için komşu ülkeler başta olmak üzere dünyanın farklı ülkelerine sığınmak zorunda kalmışlardır (Erdoğan ve Deligöz, 2015).

Türkiye, son yıllara kadar mülteciler için bir transit ülke konumundayken, artan ekonomik gücü ve istikrarıyla bölge ülkelerinde yaşayanlar için bir çekim unsuru haline gelmiştir (TÜİK, 2019). Bunun yanında, yer aldığı coğrafi konumu itibariyle bölgesinde devam eden siyasi istikrarsızlık ve çalkantılar Türkiye'ye doğru göçün artmasındaki en önemli unsurlardan birisini oluşturmaktadır (Kabaklarlı, 2016).

Suriye'den Türkiye'ye sığınanların sayısı 2011 yılından bu tarafa 3,6 milyonu aşmıştır (GİGM, 2019). Halen Suriye'de devam eden iç savaşın etkileri, başta Suriye'nin komşuları olmak üzere dünyada birçok ülkeye yayılmıştır. Bu süreçte Türkiye, Suriyeli sığınmacılar tarafından adeta bir sığınak olarak görülmüş ve sığınmacıların en çok tercih ettiği ülke haline gelmiştir. Suriyeli sığınmacıların, gidilecek ülke olarak Türkiye'yi seçmelerinin nedenleri: Türkiye'ye güvenmeleri, ulaşım kolaylığı, dini yakınlık ve şartların diğer ülkelere göre daha iyi olması olarak ifade edilebilir (AFAD, 2017b).

2.2. Sığınmacıların Hakları

Göçlerden etkilenen insanlara yardımcı olmak, onların yaşadıkları dramları hafifletmek amacıyla gayri resmi insancıl organizasyonlar ortaya çıkmıştır. Örneğin, Milletler Cemiyetinin kuruluşundan sonra, mülteci sorununa bir çözüm üretmek amacıyla Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) kurulmuştur. Böylece mülteciler dünya çapında bir hukuki dayanak bulmuşlardır. UNHCR ile mültecilerin başta mülteci tanımı olmak üzere birçok sorununa çözüm üretilmeye çalışılmıştır (Oğuzhan, 2018).

Ülkesini terk etmek zorunda kalan kişilere sığınma talebinde bulunmaları halinde UNHCR tarafından, 1951 Cenevre Sözleşmesine göre mülteci statüsü verilmekte ve koruma sağlanmaktadır. Bu sözleşmenin sağladığı uluslararası koruma dışında bölgesel düzeyde ya da devlet düzeyinde mültecilere koruma sağlayan düzenlemeler de bulunmaktadır. Ayrıca Avrupa Birliği'nin de mültecilerle ilgili birçok düzenlemesi bulunmaktadır (Özkerim, 2015).

Mültecilerin Statülerine İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması, aynı zamanda mültecilerin iltica ettikleri ülke tarafından asgari hangi standartlara göre muamele göreceklarini de ortaya koymuştur. Bununla beraber mültecilerin çalışma ve refah hakları ile kimlik ve seyahat belgesi alabilme, vergi ile ilgili mükellefiyetleri ve yeniden yerleşme amacıyla başka bir ülkeye kabul edilmeleri durumunda varlıklarını o ülkeye aktarabilme haklarını düzenlenmiştir (Bozbeyoğlu, 2015).

Bu sözleşmenin 33. Maddesinde şöyle denilmektedir:

Anlaşmaya taraf olan hiçbir devlet bir mülteciyi, ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacak ülkelerin sınırlarına, her ne şekilde olursa olsun geri göndermemeyi veya iade etmemeyi garanti eder (Bozbeyoğlu, 2015).

Bu madde mültecilerin zorla sınır dışı edilmelerini ve geri gönderilmelerini yasaklamaktadır.

Ayrıca 10 Aralık 1948 tarihinde BM genel kurulunda alınan 217 numaralı karar, 27 Mayıs 1949 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilmiş ve 7217 Sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. Bu karardaki “Herkesin, zulüm

altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” hükmü, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin mültecilere verdiği bir haktır (KDK, 2019).

2.3. Türkiye’deki GKAS Sığınmacılar Genel Durumu

Türkiye’deki GKAS sığınmacıların yaklaşık yarısı 18 yaşından küçüktür. Bunların da bir milyondan fazlası eğitim çağındaki çocuklardır (UNHCR, 2019). Türkiye’de doğan Suriyeli çocukların sayısı yüzbinlerle ifade edilmektedir. Savaşın ne zaman biteceği, bitse bile bu insanların ne zaman ülkelerine döneceği konusundaki belirsizlik devam etmektedir. Dolayısı ile sekiz yıldır Türkiye’de bulunan bu insanların daha uzun yıllar Türkiye’de yaşamaya devam edecekleri ve şimdi çocuk olanların o zaman yetişkin olarak hayatlarına devam ediyor olacağı bir gerçektir. Bu da bizi, yüzbinlerce insanın hangi bilgi ve beceri ile ergenlik hayatına gireceği, iyi bir eğitim almadıkları/alamadıkları taktirde bu kadar nüfusun ülke için ne gibi sorunlar oluşturabileceği gerçeğiyle karşı karşıya bırakmaktadır.

Yeterli bilgi ve beceriyle donanmadan iş hayatına atılacak gençler düşük ücretli işlerde çalışmak durumunda kalacaktır. Bu da eğitim almadan hayata atılan bu gençlerin, geleceğe olumsuz bakmalarına neden olacaktır. O yüzden bu gençlerin eğitim almaları önem arz etmektedir. Eğitim almaları onların Türkiye’ye uyumlarına, normalleşmelerine, savaşın etkilerini üzerlerinden daha kolay atmalarına katkı sağlayacaktır. Bunun yanında, alacakları mesleki bilgi ve beceri ile daha vasıflı birer birey olacaklar ve geleceğe umutla bakacaklardır. Bu, onların ülkeye sorun oluşturan değil, katkı sunan bireyler olmalarını sağlayacaktır. Bu durum iyi yönetilemediği, bu çocuklar iyi bir eğitimden geçirilemediği taktirde GKAS sığınmacıların marjinalleşmesi, gettolaşması ve radikalleşmesi riski hep bir tehdit olarak Türkiye’nin önünde duracaktır (Taştan ve Çelik, 2017).

Türkiye dünyada en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumunda olmasına rağmen, son yıllarda yaptığı kurumsal çalışmalarla ülke olarak üzerine düşeni fazlasıyla yapmaktadır (Pınar, 2017). Bu konuda gösterilen tüm bu gayretlere rağmen sığınmacı sayısının çok fazla olmasından dolayı ülke içindeki dağılımları tam olarak kontrol edilememiştir. Kontrolün tam sağlanamaması bazı sorunları ve eksiklikleri beraberinde getirmiştir. Bütün bu eksiklere rağmen her gün yeni araştırmalar ve

çalışmalar yapılmakta, tespit edilen sorunlar çözülmeye çalışılmakta ve her geçen gün yeni tedbirlerin alındığı gözlenmektedir.

Örneğin 11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazetede yayınlanan 6458 numaralı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”, yabancıların Türkiye’ye girişleri, çıkışları ve kalışları ile Türkiye’den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektedir (Resmî Gazete, 2013). Bu kanunun olayların başlamasından iki yıl sonra çıkarılmış olması Türkiye’nin her ne kadar olayların çözümü noktasında gayret etse de bu konuya hazırlıksız yakalandığının ve olayların bu kadar büyüyebileceğini ön göremediğinin ve gerekli tedbirleri alma noktasında geciktiğinin bir göstergesidir.

Türkiye’nin, konuyla ilgili farklı alanlarda, kısa sürede çok yol almış olmasına rağmen, eğitim konusunda diğer alanlarda olduğu gibi hızlı çözümler ürettiği söylenemez. Bunun en önemli delili yedi yıldır Türkiye’de milyonlarca sığınmacı yaşamasına ve HEM’lerde yabancılar için Türkçe öğretim programları uygulanmasına rağmen, GKAS sığınmacılar için Türkçe öğretim kitaplarının yazımının henüz tamamlanmamış olmasıdır (Arslan, 2018).

Ancak tüm bunlara rağmen bu tezin yazım sürecinin başında tespit edilen sorunlardan bazılarının, tezin tamamlanma sürecine yakın çözüldüğü gözlenmiştir. Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Suriyeli öğrencilerin eğitiminden sorumlu birim amiri ve personeli ile yapılan görüşmelerde, bu sorunların çözümü noktasında ciddi çaba sarf edildiği ve olumlu gelişmelerin olduğu dile getirilmiştir (Görüşme, İMEM/İdareci/Erkek).

Türkiye’deki kayıt altına alınmış GKAS sığınmacı sayısı 3,6 milyon kişidir. Bunların yaklaşık 2 milyonu erkek, 1,6 milyonu ise kadınlardan oluşmaktadır. Buna göre anasınıfı ve ilkokula devam edecek çocuk sayısı (5-9 yaş) 500 bin kişi iken, ortaokula devam edecek öğrenci sayısı (10-14 yaş) 379 bin kişi ve liseye devam edecek öğrenci sayısı ise (15-18 yaş) 290 bin kişidir. Toplamda 1,15 milyon çocuk okul çağında bulunmaktadır. 0-4 yaş arası 500 bin çocuğun da her yıl okul çağına yaklaştığı ve ilticaların ve doğumların devam ettiği düşünüldüğünde, GKAS öğrenci sayısının her yıl artacağı söylenebilir (GİGM, 2019).

Suriye'deki devam eden bu süreç, orada yaşayan insanların yaşamını her geçen gün biraz daha zorlaştırmaktadır. Bu da Türkiye'ye iltica eden Suriyelilerin sayısının gün geçtikçe artması sonucunu doğurmaktadır. Sorunun kartopu gibi büyüdüğünün en önemli kanıtı, Türkiye'ye gelen sığınmacı sayısındaki yıllar göre artıştır. GİGM'nün 2019 yılı verilerine göre ülkemize gelen GKAS sığınmacı sayısı 2011 yılında sıfır iken, bu sayı, 2011 yılında 14 bin, 2012 yılında 224 bin, 2013 yılında 1,51 milyon, 2014 yılında 2,50 milyon, 2015 yılında 2,83 milyon, 2016 yılında 3,42 milyon, 2017 yılında 3,62 milyon ve 2018 yılında 3,63 milyon kişiye ulaşmış bulunmaktadır (GİGM, 2019).

Sayıları her geçen gün artan GKAS sığınmacıların, az da olsa Türkiye'ye katkıları olmakla beraber, ülke kalkınmasına etkileri negatif yönde olmaktadır. Türkiye her anlamda yardımına koşmak için çabaladığı Suriyeli sığınmacılarla ilgili ciddi sorunlarla da karşı karşıyadır. Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların Türkiye'yi eğitimsel, ekonomik, hukuki, siyasi ve toplumsal olarak olumsuz yönden etkilediği gerçeği her geçen gün daha fazla hissedilmektedir. Dünyada yaşanan küresel çatışmaların Suriye özelinde hâlâ devam etmesi nedeniyle, Suriye'den gelen sığınmacı akınının yakın tarihte çözülmesi pek de mümkün gözükmemektedir (Öztürk ve Çoltu, 2014).

Her yıl gelen GKAS sığınmacı sayısı arttığına göre, Türkiye'nin bu insanların burada kalıcı olacağı varsayımı üzerine hareket ederek, onların iş, sosyal, kültürel, ekonomik ve özellikle de eğitim alanında uyumlarının sağlanması noktasında çalışmalar yürütmesi gerekmektedir. Bu çalışmalardan elde edilen veriler, ortak bir havuzda toplandıktan sonra, ilgi alanlarına göre ilgili kurumlar ile paylaşılmalı ve ona göre çözüm yolları aranmalıdır. Aksi taktirde ülkelerinden büyük travmalar yaşayarak ayrılmak zorunda kalan, stres bozuklukları ve psikolojik bozukluklar yaşayan bu insanların, Türkiye'ye yeni sorunlar oluşturması muhtemel gözükmemektedir (Sağaltıcı, 2013).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün (2019) verilerine göre 140 bin kişi, başta Şanlıurfa, Adana, Gaziantep ve Kilis olmak üzere on farklı ilde bulunan geçici barınma merkezlerinde (GBM) yaşarken, 3,6 milyon kişi de bu merkezlerin dışında yaşamaktadır. GBM'lerde yaşayan Suriyeliler buralardan çıkıp halkın günlük yaşam alanlarında kendine yer bulmaya çalışmakta ve şehirlere yerleşmektedir. Şehirlerde yaşayan Suriyelilerin sayısı her geçen gün artarken GBM'lerde yaşayanların sayısı ise

azalmaktadır (UMHD, 2018). Bu da bu sorunun aslında geçici değil her gün biraz daha kalıcı hale geldiğinin bir başka somut göstergesidir.

Rakamsal olarak en çok GKAS sığınmacı İstanbul'da barınıyorken, Konya GKAS sığınmacıların en fazla bulunduğu 10. Şehir konumundadır. İl nüfusuna oranladığımızda Konya nüfusunun yaklaşık %8'ini GKAS sığınmacılar oluşturmaktadır. GKAS sığınmacıların şehir nüfusuna oranlandığında en yoğun buldukları şehir %47 ile Kilis'tir. Antalya ise %0,04 gibi bir oran ile GKAS sığınmacı yoğunluğunun en az olduğu ildir (GİGM, 2019).

Geçici Barınma Merkezlerinin dışına çıkarak kentlerde yaşamaya başlayan GKAS sığınmacılar ekonomik, eğitimsel, sosyal ve kültürel sorunlarla da yüz yüze kalmaktadır. Yaşanan bu sorunlar birçok uyum sorununu da beraberinde getirmektedir (Çakır, 2017). Bu uyum sorunlarının tespit edilmesi, özellikle eğitim boyutundaki uyum sorunlarının çözülmesi üzerinde durulması gereken bir konudur.

2.4. Türkiye'deki GKAS Sığınmacılara Sağlanan Hizmetler

2.4.1. GKAS Sığınmacılara Yardımcı Olan Kurum ve Kuruluşlar

6458 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği ile geçici koruma statüsü kapsamına alınan GKAS sığınmacılara sağlanan tüm hizmetlerin koordinasyonu AFAD tarafından yürütülmektedir. Güvenlikten eğitime, barınmadan sağlığa kadar çok sayıda hizmet gerek geçici barınma merkezlerinde gerekse geçici barınma merkezlerinin dışında ilgili kurum ve kuruluşların da iş birliğiyle GKAS sığınmacılara sunulmaktadır (AFAD, 2017b)

AFAD: Afet ve Acil durum çalışmaları yapmanın yanında, sığınmacıların ilk aşamada karşılanması, barınma ihtiyaçlarının ve ihtiyaçlarının temini için konteyner kent ve çadır kentler kurulması, aşevleri ile sıcak yemek çıkarılması ve bu çadır kentlerdeki çocukların eğitimi için sınıf ortamları oluşturulması gibi konularda sığınmacılara yardımcı olan bir devlet kurumudur (AFAD, 2017a).

AFAD ile beraber Türkiye'deki sığınmacı hizmetlerinin yürütülmesi için çalışan diğer bir devlet kurumu da Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'dür (GİGM). GİGM tarafından 2016 yılında "Türkiye'de Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Yabancıların Kişisel Verilerinin Güncellenmesi Projesi" başlatılmıştır. Hala devam eden bu proje

kapsamında ülkemizdeki geçici koruma kapsamında bulunan yabancıların kayıtlarının doğrulanmasına, varsa eksik bulunan bilgilerinin tamamlanmasına çalışılmaktadır. Proje tamamlandığında Türkiye’de yaşayan ve geçici koruma kapsamında bulunan sığınmacıların sayıları, illere göre dağılımı, ikamet ve diğer birçok bilgileri net olarak tespit edilmiş olacaktır. Böylece bu insanların bilgileri hem güncel olacak hem de ihtiyaç ve sorunları daha net tespit edilebilecektir (GİGM-İFR, 2018).

Türkiye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’ne taraftır. Bu sözleşmenin 22. Maddesinde şöyle denilmektedir:

Bu sözleşmeye taraf olan bir ülke, topraklarında sığınmacı olarak bulunan tüm çocukların, bu sözleşmede yer alan tüm haklardan faydalanmalarını temin etmekle yükümlüdür (ÇHDS, 2018).

Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından, çocukların haklarını korumak, onların temel gereksinimlerini karşılamak ve çocukların tüm kapasite ve kabiliyetlerini ortaya çıkarmakla görevli kurum Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)’dir. UNICEF Türkiye ofisinin ve UNICEF Milli Komitesi’nin bir arada bulunduğu tek ülke olarak Türkiye, bu konuya gerekli önemi veren en önemli ülkelerden birisidir. UNICEF, Türkiye’deki sığınmacı çocukların okula erişimi, çocuk dostu okul ortamlarının oluşturulması, çocukların korunması ve konuyla ilgili bilgilendirme ve sosyal politikaların geliştirilmesi konularında da katkı sağlayan uluslararası bir kurum olarak Türkiye’ye bu konularda yardım etmektedir (UNICEF, 2018).

Bu konularda sığınmacılara yardımcı olan bir başka uluslararası kurum, Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği’dir (UNHCR). UNHCR’nin Türkiye ofisi, Türkiye’deki Suriyeli sığınmacılara yardımcı olmak, onları bilgilendirmek ve doğru yönlendirmek amacıyla <http://help.unhcr.org/turkey/tr/> adresinde Türkçe, İngilizce ve Arapça yayın yapan bir internet sitesi oluşturmuştur. Bu Sitede, Suriyeli sığınmacıların ihtiyaç duyduğu, Türkiye’de geçici koruma altında bulunmak ne demektir, Türkiye’de geçici korumalı olarak nasıl kayıt olunur, geçici koruma altındakilerin hakları ve yükümlülükleri nelerdir, Türkiye’de eğitim nasıl alınır, geçim kaynakları nelerdir, tıbbi ve psikolojik yardım nerelerden ve nasıl alınabilir gibi, kilit sorular hakkında bilgiler bulunmaktadır (HELP, 2018).

Farklı kurumlar tarafından sığınmacıların uyum sürecini kolaylaştırmak için birçok etkinlik ve destek faaliyetleri yapılmaktadır. Ancak bunların çoğu yetişkinlere göre hazırlanmıştır. GİGM tarafından 2015 yılında özellikle sığınmacı çocukların uyumunu desteklemek için, çocuklara yönelik olarak MUYU adlı çizgi karakter geliştirilmiştir. Bu karakter üzerinden üretilen çizgi film, oyun, hikâye, müzik ve etkinlikler gibi etkileşimli materyaller ile çocukların uyum süreci kolaylaştırılmaya çalışılmaktadır. Bunun için oluşturulan ve Türkçe, İngilizce, Arapça dillerinde yayınlanmakta olan internet sitesinde MUYU karakteriyle çocukların daha kolay öğrenmeleri amaçlanmaktadır (UÇ, 2014).

GKAS çocukların gelişimine katkı sunan bir diğer kurum TRT'dir. TRT çıkarmış olduğu TRT Çocuk Dergisinin eki olarak Arapça hazırlattığı "TRT Çocuk Kampta" isimli dergiyi Suriyeli çocuklara ücretsiz dağıtmıştır (TRTÇD, 2015).

2.4.2. GKAS Sığınmacılara Yapılan Yardımlar

2017 yılında yayımlanan Türkiye'de Küresel İnsani Yardım Raporu'na göre, Türkiye 2016 yılında 6 milyar Amerikan doları (USD) insani yardım yapmıştır. Bu yardım miktarı ile Amerika Birleşik Devletleri'nin ardından dünyadaki en çok insani yardım yapan 2. ülke konumuna ulaşmıştır (GHAR, 2017). Yine 2016 yılında Türkiye, milli gelirinin %0,75'ni insani yardım olarak ayıran ve milli gelire oranla dünyada en fazla yardım yapan ülke olmuştur (AFAD, 2017a).

Türkiye'de sisteme kayıtlı bulunan tüm GKAS sığınmacıların, ilaçları ve sağlık hizmetleri Sağlık Bakanlığı tarafından ücretsiz olarak temin edilmektedir. Suriyeli sığınmacılar ülke genelinde üniversite hastaneleri hariç istedikleri hastanede normal vatandaşlar gibi tüm sağlık hizmetlerinden yararlanabilmektedir (AFAD, 2017a).

Sosyal Uyum Yardımı (SUY): BM Dünya Gıda Programı (WFP), Türk Kızılay'ı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB) arasında oluşturulan ortaklıkla uygulanan ve AB tarafından finanse edilen bir yardım programıdır. Bu yardım programı, AB tarafından fonlanan en yüksek bütçeli insani yardım operasyonudur. Yabancılara Yönelik SUY Programından muhtaç bulunan, hanede sosyal güvencesi bulunmayan kriterlerinden en az birini sağlayan ve 99 ile başlayan kimlik numarası bulunan GKAS sığınmacılar ve Türkiye'de yaşayan tüm diğer yabancılar yararlanabilmektedir. 2019 yılı itibari ile hanedeki kişi başına her ay 120 TL ödeme

yapılmaktadır. Bu ödemeler Kızılay'ın bu yardımları dağıtmak için çıkardığı Kızılay-kart ile anlaşmalı bankalar üzerinden yapılmaktadır (KızılayKart, 2019). Bu yardımın bütçesi Türkiye Cumhuriyeti kaynaklarından karşılanmamaktadır (ASPB, 2018).

2.5. Türkiye'deki GKAS Sığınmacıların Eğitimi

İnsanın annesinden sonra kişilik ve kimliğini bulduğu, gelecek hayatının şekillendiği, hayata hazır olması için gerekli bilgi ve beceriyle donandığı en önemli yer okullardır. Okullar, seviyesine göre çocuğun yaşlarıyla kaynaştığı, sosyalleştiği ve hayatı öğrendiği yerlerdir. 2011 yılından beri ülkemize gelen GKAS öğrencilerin, başka bir ülkenin dili farklı, giyimi farklı, kültürü farklı ortamında eğitim görmek zorunda kalmaları elbette birçok sorunu da beraberinde getirmektedir.

Bu sorunların başında ikame ve iaşelerinin temini gelirken, hemen ardından çocukların eğitimi, bu eğitimi nerede ve nasıl alacakları konusu gelmektedir. Türkiye için de GKAS sığınmacıların eğitimi meselesi önde gelen konulardandır. Çünkü, Türkiye'de GKAS sığınmacıların önemli bir kısmını okul çağındaki çocuklar oluşturmaktadır (ÇOÇA, 2015).

2018 yılı kasım ayı itibarıyla, Türkiye'deki okul çağındaki bulunan GKAS çocuk sayısı 1.047.536'dır. 580.877'si okula kayıtlı bulunan çocukların %55,5 okula giderken özellikle lise seviyesindeki büyük bir bölümü okula devam etmemekte/edememektedir (ERG, 2018).

ERG'nin (2018) MEB'in verilerine dayandırdığı raporuna göre, GKAS öğrencilerin okullaşma oranları okul öncesinde %33, ilkokulda %97, orta okulda %58 ve lise düzeyinde %26'dır.

2.5.1. İlk ve Orta Öğretim

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme'nin 22. maddesi 1. bendinde bu sözleşmeye taraf olan devletlerin, mültecilere temel eğitim verme konusunda, kendi vatandaşları ile aynı şartları sağlayacağını belirtilmektedir (İHİK, 2018). Bu kapsamda Türkiye kendi vatandaşlarına uyguladığı 12 yıllık zorunlu eğitimin aynısını GKAS sığınmacıların çocuklarına da uygulamaya başlamış ve devlet okullarına kayıtlarını mecbur kılmıştır (Konya İl MEM-GKASP, 2018). Türkiye'de yaşayan sığınmacılar, uluslararası koruma başvurusu olanlar ve geçici koruma altında bulunanlar dâhil olmak

üzere bütün sığınmacı çocukları ilköğretim ve orta öğrenimi ücretsiz olarak alma hakkına sahiptirler.

Türkiye'deki GKAS sığınmacıların çocuklarına, eğitim hizmetlerinin sunumuyla ilgili olarak 22.10.2014'de Geçici Koruma Yönetmeliği yayımlanmıştır. Bu yönetmelik ile GKAS sığınmacıların çocuklarına verilecek olan eğitim hizmetlerinin nasıl olacağı ile ilgili konular hüküm altına alınmıştır. Bu yönetmelik, 1. sınıftan 12. sınıfa kadar olan anaokul, ilköğretim, ortaöğretim ile sonrasında devam edebilecekleri yaygın eğitim programları ve yükseköğretimde sığınmacıların eğitim alırken uyacakları kuralları kapsamaktadır. Sığınmacıların eğitimiyle ilgili tüm konuları takip eden ve yürüten kurum Millî Eğitim Bakanlığı'dır. Bu kapsamda, MEB Suriyeli sığınmacıların anaokulundan üniversiteye kadar olan tüm eğitim ortamlarına erişimlerini (HEM'lerdeki Türkçe kursları ve meslek edindirme kursları dâhil) sağlamakta ve yönetmektedir (GİGM, 2014).

GKAS çocuklar Türkiye'deki devlet okullarının yanında geçici eğitim merkezlerine (GEM) de kayıt yaptırabilmektedir. GEM'lere zaman zaman halk tarafından "Suriye Okulları" denildiği de olmaktadır. GEM'lerde uygulanan müfredat Suriye müfredatını esas almaktadır ve dersler çoğunlukla Arapça olarak anlatılmaktadır. Bu eğitimler Suriyeli gönüllü öğretmenler aracılığı ile yürütülmektedir. Müfredatta sadece Arapça değil Türkçe dersler de bulunmaktadır. Bütün GEM'ler, MEB'in koordinasyonu ve denetimi altında faaliyet göstermektedir (Görüşme, İMEM/İdareci/Erkek, 22.03.2019; Görüşme, İMEM/Personel/Erkek, 17.12.2018).

Geçici barınma merkezlerinde bulunan öğrencilere de orada açılan okullarda eğitimler verilmektedir. Burada yaşayanların zaruri ihtiyaçlarının karşılanıyor olması ve öğrencilerin okula erişimlerinin kolay olması gibi nedenlerden dolayı geçici barınma merkezlerinde içinde yaşayan Suriyeli sığınmacı çocukların eğitiminin merkez dışında yaşayanlara göre daha iyi olduğu söylenebilir (Emin, 2016; Coşkun ve Emin, 2016).

MEB, bütün Suriyeli çocukların üç yıl içinde Türk okullarına kayıt yaptırmaları gerektiğini belirtmiş ve kademeli olarak bu kayıt işlemlerine başlamıştır. Eylül 2017'den itibaren anaokulundan ya da 1. sınıftan başlayacak tüm Suriyeli çocukların GEM'lere değil, devlet okullarına kayıt olmaları mecburidir. MEB sadece bununla da kalmamış 5. ve 9. sınıfa geçen çocukların da devlet okullarına kayıtlarını mecburi hale

getirmiştir. Bu uygulama, 2018 yılından itibaren tüm Türkiye’de geçerlidir (UNHCR, 2019).

GKAS çocuğun devlet okullarına kaydolmadan önce Türkçe konuşabilmesi şart değildir. Öğrenciler okul öncesinde ya da okula giderken de Türkçe öğrenmek veya geliştirmek için Halk Eğitim Merkezleri (HEM) tarafından açılan Türkçe kurslarına gidebilmektedirler (HBÖGM, 2018).

İlk ve Orta Öğretimdeki GKAS Öğrencilere Yapılan Mali Yardımlar

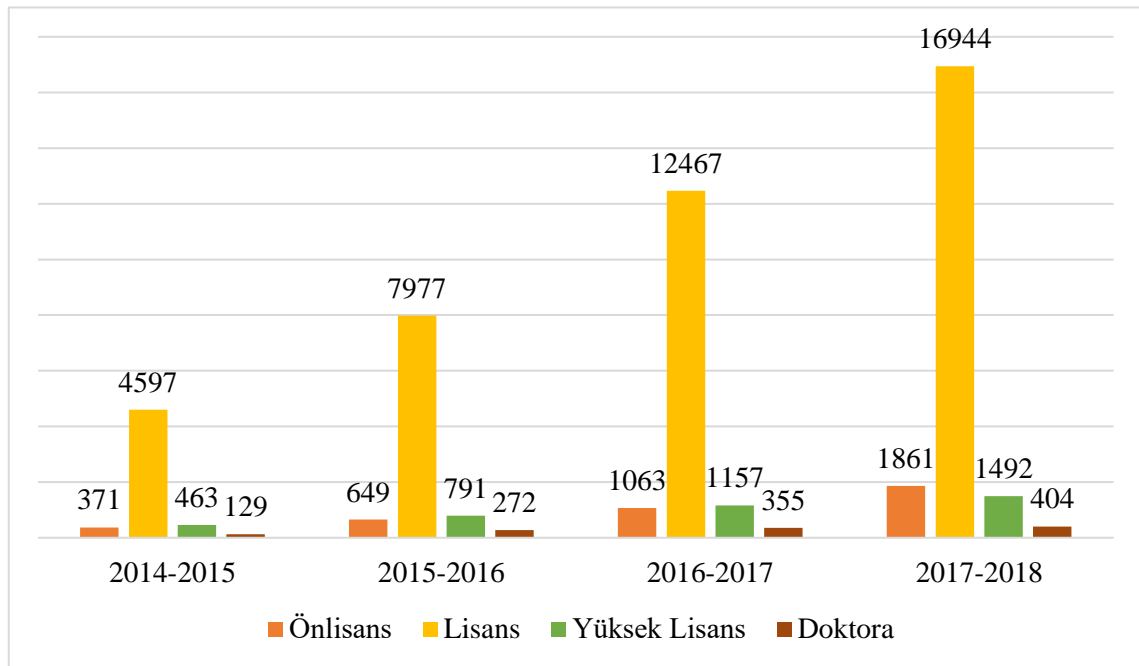
Yabancılara Yönelik Şartlı Eğitim Yardımı, aynı SUY gibi AB tarafından finanse edilen ve Türk Kızılay’ı, MEB, ASPB, AFAD ve UNICEF tarafından kurulan ortaklık ile yürüyen bir yardım programıdır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından iki binli yılların başından bu yana Türk toplumundaki dezavantajlı ailelere, düzenli olarak çocuklarını okula göndermek şartıyla, Şartlı Eğitim Yardımı (ŞEY) desteği sağlamaktadır. Şartlı Eğitim Yardımı Programının Suriyeli ve diğer yabancılara yaygınlaştırılması amacıyla, 2017 yılı mayıs ayı itibari ile Suriyeli ve diğer mülteci çocuklar da programa dâhil edilmiştir. Bu program ile belirli şartları taşıyan ailelerin çocuklarına, düzenli okula gitmeleri şartıyla, nakit para yardımı yapılmaktadır (ASPB, 2018).

Bu program, 04/04/2014 tarihli 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na göre hem uluslararası koruma hem de geçici koruma altındaki yabancıları desteklemeyi amaçlamaktadır. Ödemeler Kızılay tarafından Kızılay-kart ile yapılmaktadır (KızılayKart, 2019). Hangi ülkeden gelmiş olursa olsun, geçici barınma kampları dışındaki, şartları tutan tüm mültecilere bu yardım yapılmaktadır. Bu yardımdan faydalanmak için kimlik numarasının 99 ile başlıyor olması, GİGM’ve ve Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi’ne (MERNİS) kayıtlı olunması gerekmektedir (UNHCR, 2019).

2.5.2. Üniversite Eğitimi

GKAS öğrencilerden, lise eğitimini tamamladığını belgeleyenler, başvurdukları üniversitenin dil yeterlilik şartını ve gerekli akademik şartları sağlamak koşulu ile, üniversitelere başvurabilmektedirler. Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu, aldığı kararla, 2017-2018 akademik yılında, sadece devlet üniversitelerinde Suriyeli öğrencilerden eğitim harcı alınmayacağını belirtmiştir. Öğrenciler üniversite

okuyabilmek için diğer iaşe ve ikame giderlerini kendileri karşılamak zorundadır (YÖK, 2012).

Grafik 1: Örgün Eğitimden Yükseköğretime Erişimi Sağlanan GKAS Öğrenci Sayısı (HEM, 2018)

Grafik 1’de de görüldüğü gibi, HEM’in (2018) raporuna göre, GKAS sığınmacıların okullaşma oranı her yıl artmakta ve bu okullardan mezun olan öğrenciler üniversitelere giderek eğitimlerine devam etmektedir. Yıllara göre artışın tüm yükseköğretim seviyelerinde olduğu gözlenmektedir. Bu da GKAS sığınmacıların daha uzun yıllar ülkemizde kalıcı olduğu gerçeğini bir kez daha teyit etmektedir.

Türkiye’de yükseköğrenim gören GKAS öğrencilere burs veren farklı kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlara, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) (2018), Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) (2018) ve Albert Einstein German Academic Refugee Initiative (DAFI) (2018) burs programı aracılığıyla UNHCR’yi örnek vermek mümkündür. Burslara nasıl başvurulacağına ilişkin bilgiler, her yıl bu kurum ve kuruluşların internet ve sosyal medya sayfalarında duyurulmaktadır.

GKAS öğrenciler Türkiye’de uzaktan eğitim veren Anadolu Üniversitesi’ne kayıt olarak yüksek öğrenimlerini uzaktan eğitim şeklinde de yapabilmektedir. Bu alanda

Türkiye'deki en yaygın uzaktan eğitim sistemine sahip kurum olan Anadolu Üniversitesi, birçok farklı alanda eğitimler vermektedir. Bu eğitimler tamamlandığında alınan diploma ve belgeler uluslararası geçerliği olan belgelerdir (AÜ, 2018a).

2.5.3. Beceri Kazandırma ve Mesleki Eğitim

GKAS sığınmacılar bir konuda meslek eğitim almak istediklerinde, MEB'e bağlı meslek okullarına kayıt yaptırabilmekte buradan aldıkları diploma ile iş yapabilmektedir. GKAS öğrencilerin Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerine kayıt usul ve şartları MEB'in Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliğinin 45. Maddesinde ayrıntılı olarak belirtilmiştir (MEB, 2016a).

Bunun yanında beceri kazandırma kursları, HEM'lerde ücretsiz olarak verilmektedir. HEM'lerden alınan bu eğitimler Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sertifikalandırılmaktadır. Suriyeli sığınmacıların bu kurslara kaydolması için tek şart, bir yabancı kimlik numarasına sahip olmalarıdır (HBÖGM, 2018).

Ayrıca bazı illerde, belediyelerin açmış oldukları beceri kazandırma eğitimi ve mesleki eğitim sağlayan kurslar bulunmaktadır. Örneğin Konya Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları adı altında 42 ana branşta ve bunların altında birçok alt dalda açtığı meslek kursu ile şehirde yaşayan herkese ücretsiz olarak eğitim vermektedir (KOMEK, 2018).

2.5.4. GKAS Sığınmacıların Türkçe Öğrenimi

Bir ülkede yaşamak için o ülkenin anadilini bilmek bir insan en için temel hayatta kalma becerilerinden birisidir. Çünkü yaşanan her ortamda (sağlık, alışveriş, ulaşım, eğitim vb.) o ülkenin anadili ile muhatap olunur. GKAS sığınmacılar için Türkçe öğrenmek, Türkiye'de yaşarken günlük hayatı ve basit işleri yapmayı kolaylaştırır. Ayrıca yaşadıkları şehirdeki insanlarla daha rahat ve daha iyi bir iletişim kurmalarını sağlayacaktır. MEB tarafından bu süreci hızlandırmak için 2016 yılında 4.200 Türkçe öğretmeni alımı yapılmıştır. Bu öğretmenler GEM'lerde ve Suriyeli öğrencilerin yoğun olarak buldukları okullarda görevlendirmiştir (MEB, 2016b). Önceleri yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yeterli formasyon bilgisine sahip olmayan bu öğretmenler daha sonra Konya ve Antalya'da yapılan seminerlerde eğitime alınmış ve yabancılara Türkçe öğretimi konusunda eğitimden geçirilmiştir (ERG, 2018).

Türkiye’de Suriyeli sığınmacılar için en yaygın ücretsiz Türkçe öğrenme ortamı, Halk Eğitim Merkezleri (HEM) tarafından verilen ücretsiz Türkçe kurslardır. Bu kurslardan yararlanabilmek için HEM’lere başvurulması yeterlidir (HBÖGM, 2018).

Ayrıca Anadolu Üniversitesi, başlangıç düzeyinde (A1) ve temel düzeyde (A2) seviyesinde olmak üzere ücretsiz, çevrimiçi Türkçe dil kursları vermektedir. Çeşitli sosyal medya hesaplarıyla kayıt olunarak dâhil olunabilen bu çevrimiçi kurslar Türkçe öğrenmek isteyen herkese açıktır (AÜ, 2018b).

Temel amacı, yurt dışındaki öğrencilere, buldukları ülkelerinde Türkçe öğretmek olan Yunus Emre Enstitüsü (YEE) de başlangıç düzeyinden (A1) ileri düzeye (C1) kadar internet ortamında uzaktan eğitim dersleri ile Türkçe öğretim hizmeti sağlamaktadır. Dersler her öğrencinin kendi öğrenme hızına göre çalışabilecekleri şekilde esnek bir yapıda sunulmaktadır. YEE’nin “Uzaktan Türkçe Öğrenim Portalı” dünyanın her yerinden öğrencilerin kendilerine uygun hızda ve istedikleri yerden Türkçe öğrenmelerine olanak tanımaktadır (YEE, 2018).

Gerek Türkçe bilmeme gerekse eğitimlerine ara vermeleri nedeniyle yaşlılarının gerisinde kalan GKAS öğrencilerin eğitimlerine yönelik çözümler üretilmesi önem arz etmektedir. MEB, bu konuda çözüm üretme adına şunları yapmaktadır:

1. Hızlandırılmış dil öğretim programları uygulanmaktadır.
2. AB’den alınan fonlar GKAS öğrencilerin öğretim programlarını desteklemek amacıyla telafi ve destekleme eğitimlerine ayrılmaktadır.
3. Anadili Türkçe olmayanlar için “İlköğretim Kurumlarına Devam Durumlarının Artırılması Teknik Destek Projesi” adıyla bir proje hayata geçirilmiştir.
4. MEB ve UNICEF iş birliğiyle, ilkokula hiç kaydolmamış olan ya da yaşlılarının en az üç yıl gerisinde kalan öğrenciler için geliştirilen “Yetiştirici Sınıf Öğretim Eğitimi Projesi” (YSÖP) programı uygulanmış ve kısmen başarılı olmuştur.
5. “Hızlandırılmış Eğitim Programı” uygulamaya konulmuştur (ERG, 2018).

2.6. Konya'daki GKAS Sığınmacılar

Konya nüfusunun yaklaşık %8'ini GKAS sığınmacılar oluşturmaktadır. GKAS sığınmacılar artık şehirde yaşayan diğer insanlar gibi çokça görülen ve aşına olunan insanlar olmuşlardır. Ancak Konya'da yaşayan GKAS sığınmacıların iâşesi, ikamesi, sosyal uyumları ve sığınmacıların eğitimi şehrin önünde duran ve çözümlenmesi gereken en önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuya çözüm üretme noktasında, Konya'da, birçok sivil toplum kuruluşları ile devlet kurum ve kuruluşlarının gayretleri göze çarpmaktadır.

Örneğin, Konya Ticaret Odası (KTO) Karatay Üniversitesi ve Konya Ovası Projesi Bölgesi Üniversiteler Birliği (UNİKOP) iş birliği yaparak, KTO Karatay Üniversitesi'nde, "Konya'da Yaşayan Suriyeliler: Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Çalıştayı" düzenlenmiştir (KTOKÜ, 2017). Çalıştaya Konya'daki dernekler, STK'lar, Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü, çeşitli kurum ve kuruluş temsilcileri ile öğretim elemanları katılmıştır.

Bu çalıştay, Konya'da yaşayan Suriyeli sığınmacıların içinde buldukları durumu farklı yönlerden inceleyip, ihtiyaçlarını ve sorunlarını tespit etmek için yapılmıştır. Çalıştayı sonuç bildirisinde, 2011 yılından bu güne kadar genişleyerek devam eden Suriye'deki iç savaş ortamından kaçarak Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin önemli bir bölümünün bu savaş sona erse dahi geri dönmeyi değil, Türkiye'de kalmayı düşündükleri, bu yüzden "misafir" olarak görmemek gerektiği ve önümüzdeki yıllarda kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının, birlikte ve hızlı hareket ederek, "misafirlerin" bütünleşme ve sosyal uyumlarıyla ilgili konularda faaliyetler yapması gerektiği belirtilmiştir (KTOKÜ, 2017). Raporun sonuç bildirisinde daha sonra 18 Şubat 2019 tarihli resmi yazı ile tüm okullara gönderilmiş ve bu çalıştay sonucundan Konya'daki MEB'e bağlı tüm okulların bilgi sahibi olması sağlanmıştır (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Bütün bu özellikleri göz önüne alındığında Konya, sığınmacıların çokça tercih ettiği bir il olmuştur. Bu kadar sığınmacı insan geçimini temin etmek için çalışmak zorundadır. Bu da iş hayatında birçok GKAS sığınmacının çalışmasını beraberinde getirmiştir. Suriyeli sığınmacıların, Konya'ya getirdikleri zorlukların yanında, Konya sanayisindeki işgücü açığının kapatılmasına da katkı sağladıklarını söylemek mümkündür (TML/Veli-2/Erkek). Hatta bunu suiistimal eden bazı şehir esnafı

tarafından bazen ucuz işgücü olarak görülmüşler ve sigortasız olarak çalıştırılmışlardır (Görüşme, TML/Veli-2/Erkek; KML/Öğrenci-2/Kız; İHL/Öğrenci-9/Kız).

Konya’da GKAS sığınmacıları kabul etmek istemeyen bir halk kitlesi bulunsa da halkın büyük çoğunluğu, zaruri olarak ülkesini terk etmek zorunda kalan bu insanlara kucak açmıştır. Şehir halkı gerek doğrudan gerekse sivil toplum kuruluşları aracılığı ile GKAS sığınmacıların iâşe ve ikamelerinin karşılanmasına yardım etmektedir (Görüşme, KML/Öğrenci-4/Kız; İMEM/Personel/Erkek).

2.7. Konya’daki GKAS Öğrenciler

2.7.1. Konya’daki GKAS Öğrencilerle İlgili Sayısal Veriler

Konya’da geçi koruma altında bulunan Suriyeli sayısı 103.674 kişidir (PICTES, 2018). Bunlardan okul çağındaki çocuk nüfus sayısı ise 31.841 kişidir. Bu öğrenciler Konya genelinde 560 farklı okulda, farklı sayılarda eğitim görmektedir. 2018 yılı itibari ile eğitimler normal okullarda verilmekle beraber 16 tane de GEM bulunmaktadır (Konya İl MEM-GKASP, 2018). Ancak 2018-2019 eğitimi öğretim yılı itibariyle Konya ilinde bulunan 16 GEM’in 13 tanesi kapatılmış ve üç tanesi öğrenci sayısı minimuma indirilerek ihtiyaten açık bırakılmıştır. 2019 yılı itibari ile geçici korunma altında bulunan Suriyeli öğrencilerin tamamına yakını e-okul sistemine kayıtlı hale getirilmiştir (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

2018-2019 eğitim öğretim yılı itibariyle GEM’ler her ne kadar kapansa da GKAS öğrencilerin çoğunun geçmiş altı yılda eğitim aldığı okullardır. Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü (2018) verilerine göre 16 adet GEM’de 205 Suriyeli eğitici, 135 Türkçe öğreticisi, 21 rehberlik ve psikolojik danışman, üç Arapça öğreticisi görev yapmıştır.

Ancak GEM’ler kapatılıp GKAS öğrenciler devlet okulların aktarıldıktan sonra öğrencilerin Türkçe bilmeme sorunu ortaya çıkmıştır. Bu sorunun çözümü için, Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde 150 kişilik bir Türkçe öğretici ekibi kurulmuş ve GKAS öğrenci sayısının fazla olduğu ilk ve ortaokullara görevlendirilmiştir. Bu okullarda Türkçe bilmeyen öğrenciler normal derslere değil bu öğretmenlerin dersine girmektedir (Görüşme, İMEM/Personel/Erkek, 17.12.2018).

2.7.2. Konya'da GKAS Öğrencilere Verilen Eğitim Hizmetleri

Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün (2017) yayınladığı Destekleme Eğitimi Uygulama Kılavuzunda, devlet okullarında öğrenim gören ortaokul ve liselerdeki Suriyeli öğrencilerden sınıf tekrarına kalmış olanlarla, bazı derslerden akademik olarak başarısız olan, toplamda 20.000 öğrenciye yönelik olarak, belirlenen okullarda, destekleme eğitimi verileceği belirtilmiştir. Bu eğitimler Konya İl MEM tarafından 44 okulda, 1510 öğrenciye uygulanmıştır (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Ortaokul Öğrencilerine Türkçe, Matematik ve Fen Bilgisi derslerinden haftada sekiz saat olarak uygulanan destekleme eğitimleri, lise öğrencilerine ise yine hafta sekiz saat olarak, sınıf seviyelerine göre Matematik, Fizik, Kimya, Türk Dili ve Edebiyatı, Coğrafya ve Dil Anlatım derslerinden uygulanmaktadır (HBÖGM, 2017).

21 Nisan 2018 tarihinde Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından Konya'daki okullarda, GEM'lerde öğrenim gören 1. Sınıflar hariç, 10.747 öğrenciden, sınava katılan 8.983 GKAS öğrenciye, MEB Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü iş birliği ile merkezi sınav sistemi şeklinde, okuma, anlama (çoktan seçmeli) ve yazma (açık uçlu) şekilde soruların olduğu Türkçe Yeterlik Sınavı yapılarak, öğrencilerin Türkçe seviyeleri ölçülmüştür (Konya İl MEM-TYS, 2018).

Konya'da üç okulda 203 ortaokul öğrencisine görevli 24 öğretmen tarafından Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri derslerinden haftada 30 saat telafi eğitimi yapılmış ve bu öğrencilerle aynı zamanda etkinlikler de düzenlenmiştir (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 2018 yılı verilerine göre Suriyeli öğrenciler için yapılan bütün bu faaliyetlere ek olarak aşağıdaki hizmetlerde sunulmuş ve sunulmaya devam etmektedir (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Ücretsiz Kitap Dağıtımı: Konya İl MEM tarafından geçici eğitim Merkezinde Eğitim gören Suriyeli öğrencilere Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan Türkçe Öğreniyorum Ders Kitapları (A1, A2, A1-1 ve A2-2 seviye) dağıtılmıştır. Ayrıca Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından 3.000 adet, Selçuklu Belediyesi tarafından 1.500 adet Türkçe Seti öğrencilere dağıtılmıştır. MEB tarafından Suriyeli öğrenciler için Arapça

olarak hazırlanan ders kitapları da GEM'lerde dağıtılmıştır (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Taşıma Hizmeti: 2018 eğitim yılından itibaren proje kapsamında Suriyelilerin yoğun olduğu beş ilçede (Karatay, Selçuklu, Meram, Karapınar, Beyşehir) okula evinin uzaklığı iki km'den fazla, 15 km'den az olan GKAS 766 öğrenciye taşınmalı eğitim hizmeti sağlanmıştır (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Saha Tarama Ekipleri: GKAS çocukların eğitime kazandırılmaları için okullarda Türk öğretmenler ve Suriyeli Gönüllü Eğiticilerden oluşan 3'er kişilik ekipler oluşturulmuş. Bu ekipler, (resmi ve özel kurum ve kuruluşlardan elde edinilen bilgilere göre) okula hiç kayıt yaptırmayan veya devam etmeyen öğrencilerin evlerine ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. Bu ziyaretler ile Suriyeli sığınmacı ailelerin okula devam etmeyen çocuklarının okula kazandırılması amaçlanmıştır (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Yönlendirme Faaliyetleri: İlk ve orta dereceli okullara kayıt şartları ve Mesleki Eğitim Merkezlerine yönlendirme ile ilgili rehberlik bilgileri içeren afiş ve broşürler hazırlanarak, Suriyelilerin yoğun olduğu bölgelerdeki kurumlara ve işyerlerine asılmıştır (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Suriyeli Gönüllü Eğiticilerin Eğitimi: Geçici Eğitim Merkezlerinde görev yapan 211 Suriyeli Gönüllü Eğiticiye üç defa formasyon eğitim programı uygulanmış ve eğitim sonunda eğitimini başarılı ile tamamlayan Suriyeli Gönüllü Eğiticilere tamamlama belgeleri verilmiştir (SGEEES, 2017).

Mesleki Eğitim Kursları Planlaması: Konya İl MEM, Halk eğitim merkezlerinde sadece GKAS sığınmacılara yönelik Mesleki Eğitim Kursları açmayı planlamaktadır (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Türkçe Öğretimi Sertifika Programı: PİCTES projesi kapsamında Konya'ya İl MEM bünyesine atanan Türkçe öğreticilerinin, mesleki yeterliliklerini arttırabilmek amacıyla Selçuk Üniversitesi TÖMER ile protokol imzalanmıştır. Bu protokole binaen Türkçe Öğretimi Sertifika Programı düzenlenmiş, Türkçe öğreticilerinin yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yetkinlik kazanmaları temin edilmeye çalışılmıştır (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

Giyim ve Kırtasiye Yardımları: GEM’lerde ve e-okul sisteminde kayıtlı olarak öğrenim gören GKAS öğrencilere kışlık bot, mont, eşofman, atkı, bere ve şapkanın yanında içinde kırtasiye seti bulunan çanta PİCTES projesi kapsamında Konya İl MEM tarafından dağıtılmıştır (Konya İl MEM-GKASP, 2018).

2.8. Konuyla İlgili Araştırmalar

2.8.1. Konuyla İlgili Yazılmış Kitaplar

Erdoğan (2015), Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi müdürü olduğu dönemde, altı farklı ilde yapmış olduğu araştırma sonuçlarını kitaplaştırdığı çalışmasında, derinlemesine mülakat yöntemiyle, o yıllarda sayıları 1,5 milyon olan sığınmacıların durumları ve sorunlarını tespit etmeye çalışmıştır. “Suriyeliler Barometresi” adıyla yayımlanan kitapta, 2015 yılına kadarki GKAS sığınmacıların sayıları ve durumları ile Türkiye’nin GKAS sığınmacılara uyguladığı politikalar ayrıntılarıyla anlatılmıştır.

Suriye’deki savaş sürecinde sığınmacı olarak gelen insanların, Türkiye’de yaşadıkları olayları ve bu olayların basına yansımalarını incelediği çalışmasında Bostancı (2017), Arap baharı öncesi ve sonrası Türkiye ve Suriye ilişkileri ve sığınmacı sorunu ile bu sorunun Türkiye etkilerini incelemiştir. “Suriyeli Sığınmacı Sorunu ve Basına Yansımaları” adıyla çıkan kitapta yazar, 2011 yılında başlayan sürecin, 2017 yılına kadarki kısmındaki olayları ve bu olayların basına yansımalarını belgeleri ve fotoğraflarıyla anlatmıştır.

Viyana’daki 4. Türk Göç Konferansında 400 farklı yazar tarafından 350 sözlü sunumun yapıldığı ve dünyanın dört bir yanından katılımların olduğu 4. Türk Göç Konferansındaki seçme bildirilerin bir kısmının kitaplaştırıldığı bir yayın olan “Türk Göçü 2016 Seçilmiş bildiriler-1” isimli eser bu konuda yayınlanmış bir diğer kitaptır. Bu bildiri derlemesi Göçle ilgili Ekonomi ve Sosyal Politikaları ve Göç Politikaları gibi bölümlerden oluşmaktadır (Yazgan ve Tilbe, 2017).

“Suriyeli Göçü” isimli eseriyle Dilek (2018), olayların içinden haber yapan bir gazeteci gözüyle, yaşanan tüm süreci fotoğraflarıyla ve belgeleriyle kitaplaştırmış ve bu konunun anlaşılmasını kolaylaştırmak için toplu olarak, kronolojik bir şekilde okuyucularına sunmuştur.

“Suriyeliler Barometresi” isimli ikinci kitabını 2018 yılında çıkaran Erdoğan (2018), 2011’den bu yana yaşanan süreci anlamaya, tanımlamaya ve ardından da insan onurunun gözetildiği, hak temelli, huzurlu (ve muhtemelen) ‘ortak’ bir geleceğin altyapısı için faydalı bilgiler vermeye çalışmıştır.

Konuyla ilgili kapsamlı bir çalışma olan, bir küresel gerçeklik olarak göçü elen alan ve Suriye’den Türkiye’ye 2011 yılından bu tarafa yaşanan göçün çok boyutlu olarak derinlemesine araştırıldığı ve farklı başlıklar altında incelendiği “Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği” isimli çalışma Londra’da kitap olarak basılmıştır (Kartal ve Manço, 2018).

2.8.2. Konuyla İlgili Tezler

2011 yılında başlayan Arap Baharının Suriye’de oluşturduğu yıkıcı etkiden sonra Türkiye’ye yoğun bir göç akımı başlamıştır. Bu göç sonucu Türkiye’ye gelen sığınmacıların durumlarının araştırıldığı tez çalışmaları 2013 yılında başlamış ve sonraki yıllarda artarak devam etmiştir. Yapılan çalışmalar özellikle 2018 yılından sonra ciddi artış göstermiştir. Yapılan literatür taramasında rastlanan konuyla ilgili tez çalışmaları şunlardır:

Sağaltıcı (2013) tıpta uzmanlık çalışmasında, Gaziantep’teki bir çadır kentteki yaşayan GKAS sığınmacılarda travma sonrası ne gibi stres bozuklukları oluştuğu ve ne kadar sıklıkla yaşandığını saptamaya, seyri hakkında değerlendirme yapmaya ve çeşitli sosyo-demografik değişkenler ile ilişkisinin neler olduğunu bulmaya çalışmıştır. Çalışmasının sonunda GKAS sığınmacılarda travma sonrası çeşitli stres bozuklukları oluştuğu sonucuna ulaşmıştır.

Konya’da GKAS sığınmacılarla ilgili olarak yapılan “Bütünleşme ve ayrışma ikileminde kent mültecileri: Konya’da Suriyeli mülteciler” isimli tezde Navruz (2015), mültecilerin toplumsal kabul sürecini incelemiştir. Tez sonucunda Navruz şu sonuca ulaşmıştır: Toplumsal kabul düzeyi toplumda yaşayanların eğitim, cinsiyet, yaş, gelir düzeyi ve siyasi tercihlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır

Türkiye ve Lübnan’daki Suriyeli sığınmacıların eğitimiyle ilgili karşılaştırmalı İngilizce çalışmasında Alkurt (2016), Suriyeli sığınmacıların eğitime erişim olanakları ve GKAS çocukların ev sahibi ülkelerde katıldıkları eğitimleri baz alarak şu anki eğitim profillerinin çıkarmaya çalışmıştır. Çalışma sonucunda araştırmacı, Türkiye ve Lübnan

mülteci yönetim hizmetlerinin çok benzer yapılara sahip olmalarına karşın, eğitim hizmetlerinin büyük ölçüde birbirinden farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır.

Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunlarının araştırdığı teziyle Akalın (2016), sığınmacıların temel, sosyal, ekonomik, barınma ve sağlık alanlarında yaşadıkları sorunlara, öğretmenlerden gelen çözüm önerilerini sunmaya çalışmıştır. Bu çalışmasında Akalın, iltica sürecinin çocuklar için oldukça zor olduğu ve kendi ülkelerinden başka bir ülkede bulunmalarının birçok uyum sorununu da beraberinde getirdiğini saptamıştır.

Hatay özelinde yazılan diğer bir tezde İlbaý (2017), Suriyeli sığınmacı akınına değerlendirmiş ve GKAS sığınmacıların hukuki statüleri, Türkiye'ye etkileri ve Hatay'daki sosyal hayata uyum düzeylerine yönelik bazı sorunlar tespit etmiştir. Çalışmanın sonunda tespit edilen bu sorunlara dönük çözüm önerileri sunulmaktadır.

Gaziantep'in Nizip ilçesinde ikamet eden sığınmacılara yönelik yapılan tezde ise sığınmacıların istihdam, barınma, beslenme, ikamet tezkeresi harcı, sağlık, psikoloji ve eğitim ile ilgili sorunlarının neler olduğunu araştırılmıştır. Buna çalışmaya göre, GKAS sığınmacıların Türkiye'de yaşadıkları sorunlar incelendiğinde, en fazla iş bulma ve ikame ile ilgili sorunlar yaşanırken, en az eğitim, beslenme, psikoloji ve sağlık ile ilgili sorunların yaşandığı tespit edilmiştir (Kaya, 2016).

Benzer şekilde Yalçın (2017) ise, tezinde İstanbul'da yaşayan GKAS çocukların eğitimi konusu üzerine yoğunlaşmasına rağmen Türkiye'de yaşayan diğer mülteci ve dezavantajlı çocukların da eğitim özelinde önemli sorunları bulunduğu sonucuna varmıştır.

Özellikle 2018 yılında sonra GKAS sığınmacılarla ilgili yazılan tez sayısındaki artışların nedenin, GKAS sığınmacıların ülkede kalıcı olduğu noktasındaki inancın artması ve çözüm bulma noktasında bir şeyler yapma çabası bulunmaktadır.

Seçer (2018), Suriyeli sığınmacı ebeveynlerin, çocukları için İstanbul'daki eğitim arayışlarını analiz eden nitel bir araştırma yapmıştır. Bu çalışması ile eğitim sisteminin sunduğu olanak ve kısıtlılıklar ve Suriyeli ebeveynlerin bunlara karşılık kullandıkları kaynak ve stratejileri incelemiştir. Seçer bu çalışmasında, GKAS ailelerin yaşamında

eğitimin bariz bir önceliğe sahip olduğu, ancak yoksunluklarla dolu hayat şartlarının GKAS çocukların eğitim hayatı üzerinde olumsuz etki yapabildiği sonucuna ulaşmıştır.

Ankara özelinde Suriyeli çocukların devlet okullarında karşılaştıkları sorunları araştırdığı teziyle Emin (2018), Ankara ilinde bulunan yedi adet ilkokul örneklemeden yola çıkarak Türkiye'deki GKAS çocukların, devlet ilkokullarında nitelikli bir eğitim sürecinden geçmelerine engel teşkil eden birtakım sorunlar olduğunu tespit etmiştir. Bu sorunların çözümü ve Suriyeli çocukların daha kaliteli bir eğitimden geçebilmeleri için de uzun vadeli ve istikrarlı bir uyum politikasına ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir.

2018 yılında yaptığı tez çalışması ile Sönmez (2018), İstanbul'un Başakşehir ilçesinde bulunan Geçici Eğitim Merkezlerinde yaşanan sorunların neler olduğunu belirlemeye çalışmıştır. Bu araştırma sonucunda Sönmez, müfredat ve eğitsel materyal eksikliği, sosyal ve sportif faaliyetlerin azlığı, öğretmenlerin ekonomik sorunlar yaşadığı, öğrencilerin uyum noktasında zorlandığı, savaş sonrası yaşanan travmalar ve psikolojik sorunların olduğu, dil sorunları, devamsızlık sorunları ve velilerin yaşadığı sosyal ve ekonomik sorunlar gibi birçok farklı sorun bulunduğunu tespit etmiştir.

Yıldız (2018) ise, Mersin özelinde Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim sorunları ve entegrasyon süreçleri incelediği tezinde, GKAS çocukların eğitim problemlerinin neler olduğunu tespit etmeye çalışmıştır. Yıldız, göç ve göç kuramıyla ilgili teorik açıklamalara yer verdiği çalışmasında; göç, entegrasyon ve asimilasyon; göç, çocuk ve eğitim; göç ve hukuki statü gibi başlıklar altında teorik bir çerçeve çizmeye çalışmıştır.

Karaağaç (2018) ise, İngilizce olarak hazırladığı teziyle ilköğretim seviyesindeki GKAS öğrencilerin eğitim sorunlarının belirlenmesini amaçlamıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre Türkiye'de bulunan GKAS öğrencilerin %56'sı eğitim imkânlarına ulaşmada sıkıntı yaşamamasına rağmen, bu öğrencilerin %78 okuldaki öğretmenleriyle iyi anlaşmaktadır.

Çelik (2018) ise tezinde, 2011 yılından bu yana Türkiye'de yaşamaya başlayan GKAS öğrencilere yönelik Türkiye'nin sunduğu eğitim hizmetlerini ve bu hizmetlerin süreç içerisinde ne gibi değişiklikler geçirdiğini incelenmiştir. Bunun yanında eğitim hizmetleri ile ilgili ne gibi sorunlar yaşandığını tespit etmeye çalışmış ve bu sorunların çözümü ile ilgili olarak mevcut eğitim sisteminin çok kültürlü bir topluma uyarlanmasını sağlamak gerektiğini belirttiği çalışmasında, Türkiye'nin GKAS

öğrencilerin eğitimine yönelik, kapsamlı ve sistemli bir eğitim politikası oluşturması gerektiğini sonucuna varmıştır.

2.8.3. Konuyla İlgili Raporlar

Yayın hakları Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na ait olan, “Türkiye’deki Suriyelilerin eğitiminde yol haritası fırsatlar ve zorluklar” isimli raporu yayınlayan Coşkun ve Emin (2016), bu raporlarıyla, kayıp nesillerin oluşmaması için izlenmesi gereken yol haritasına katkı sunmayı amaçlamışlardır. Çalışmada, Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim durumu hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Ayrıca, bu alandaki sorunların tespit edilerek GKAS öğrencilerin eğitiminde izlenecek bir yol haritası çıkarılmaya çalışılmıştır. Dünyadaki Suriyeli sığınmacıların eğitimine de değinilen çalışma, Lübnan, Ürdün ve Almanya’daki Suriyeli sığınmacıların eğitimi hakkında bilgiler de içermektedir.

Yine aynı yıl benzer bir çalışmaya Müberra Nur Emin’in (2016) kendisi yalnız olarak imza atmıştır. Çalışmasının adını bu kez “Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi - Temel Eğitim Politikaları” olarak belirlemiştir. Bu araştırmasında ise, Türkiye’deki temel eğitim çağındaki Suriyeli çocuklara yönelik bahsedilen politika belgelerini, detaylı bir şekilde ele almanın yanında, Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimine ilişkin yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini yapılan görüşmelerle ortaya koymaya çalışmıştır.

Küçük çaplı saha araştırması da içeren bu çalışmada konu ile ilgili hem dokümanların ve politika belgelerinin analizi yapılmış hem de kamp içi ve kamp dışında sunulan eğitim hizmetlerine yönelik bazı okul müdürleri ve öğretmenler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. İlgili kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları temsilcileri ile görüşülerek, Türkiye’nin okul çağındaki Suriyeli çocuklara sunmuş olduğu eğitim hizmetleri, uyguladığı politikalar, Suriyeli çocukların eğitime erişim durumu ve karşılaşılan zorluklar ele alınmıştır (SETA, 2016).

EĞİTİM-BİR-SEN tarafından 2016 yılında hazırlatılan “Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler” isimli rapor ise bu alanda yapılan en geniş kapsamlı çalışmalardan birisini oluşturmaktadır. Raporunda GKAS sığınmacıların eğitimiyle ilgilenen hemen hemen tüm taraflarla görüşmeler yapılarak hazırlanan rapor yönetim, eğitime erişim ve kalite olmak üzere üç başlıktan oluşmaktadır (EĞİTİM-BİR-SEN, 2016).

Konuyla ilgili yayımlanmış en kapsamlı rapor Eğitim Reformu Girişi tarafından 2018 yılında hazırlanmıştır. “Bir arada yaşamı ve geleceği kapsayıcı eğitimle inşa etmek” adıyla yayımlanan raporda GKAS sığınmacıların mevcut durumları, sayısal verileri ve eğitimleriyle ilgili çok detaylı veriler bulunmaktadır. Ayrıca raporun hemen her bölümünde tespit edilen sorunların çözümünde kapsayıcı bir yöntemle nelerin yapılabileceğine değinilmiştir (ERG, 2018).

2.8.4. Konuyla İlgili Makaleler

Konuyla ilgili dergilerde yayınlanmış onlarca makale mevcuttur. Ancak Suriyeli sığınmacılarla ilgili yazılmış makaleler araştırıldığında, ulaşılabilen makaleler şunlar olmuştur:

Gülyaşar (2017), Suriyelilere vatandaşlık verilmesi durumunda, bunun Suriyeliler ve Türkler tarafından nasıl karşılanacağına belirlenmesi amacıyla yaptığı çalışmada, dünyada ve Türkiye’de vatandaşlık kavramını ve Suriyelilerin Türkiye’deki statülerinin ne olduğu üzerinde durmuştur. Ayrıca bu çalışmada, Türklerin, Suriyelilerin Türk vatandaşı olmaları durumunda ne tepki verecekleri de belirlenmeye çalışılmıştır.

Konuyla ilgi olarak son yıllarda, GKAS çocukların öğrenim gördüğü sınıflarda görev yapan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar (Erdem, 2017), Suriyeli sığınmacı çocukların okula ve yaşadıkları ülkenin kültürüne uyumlarında okullarda görev yapan psikolojik danışmanlara düşen görev ve sorumluluklar (Kağnıcı, 2017), sığınmacı öğrencilerin eğitimlerinde yaşanan sorunlara yönelik veli, öğretmen ve yönetici görüşleri (Keskinkılıç, Kara, Şentürk ve Tüysüzer, 2017), Konya’daki GKAS sığınmacıların sorunlarının neler olduğu (Alptekin, Uluçay ve Gündüz, 2018) ve Konya’daki ilköğretim seviyesindeki GKAS çocukların eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar (Taylan ve Tamam, 2018) gibi dergi makaleleri ve raporlar yayımlanmıştır.

Ancak Konya ilindeki geçici koruma altında bulunan liselerde öğrenim gören GKAS çocukların eğitiminde karşılaşılan sorunlar ve bunların çözümüne ilişkin yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Bu konudaki eksikliğin giderilmesi, Konya’da bulunan sivil toplum kuruluşları, devlet kurum ve kuruluşları, Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü gibi birçok kurum ve kuruluşun GKAS çocuklarla ilgili yapacakları faaliyetlere ışık tutması amacıyla bu tez çalışmanın yapılmasına karar verilmiştir.

BÖLÜM III

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırma bir nitel araştır olup bütüncül çoklu durum çalışması yöntemi ile yürütülmüştür. Bu araştırmanın durumlarını Konya ili merkez ilçelerindeki GKAS öğrencilerin eğitim gördüğü dört adet lise oluşturmaktadır. Araştırmanın kalıtımcıları, dört farklı türden lisede öğrenim gören, GKAS öğrenciler, bu öğrencin velileri, ilgili okullardaki GKAS öğrenci koordinatörleri, okullarda görev yapan öğretmen ve idareciler ile Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü GKAS Öğrenci Biriminde görevli olan personel ve idarecilerdir. Araştırma yapılırken veriler görüşme, gözlem, doküman incelemesi ve internet incelemesi yoluyla, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak toplanmıştır.

Bu bölümde, araştırmanın nasıl kurgulandığı ve gerçekleştirildiği açıklanmış ve tekrar uygulanabilmesi için araştırmanın tüm aşamaları detaylı bir şekilde anlatılmaya çalışılmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu nitel araştırma, araştırmacının belirlediği bir amaç doğrultusunda, araştırmak istediği konuyu, kendi doğal ortamında gözlemleyerek, ilgili kişilerle birebir görüşerek, alan notları, kayıtlar, mülakatlar, araştırmacı günlükleri gibi araçlarla topladığı verileri, belirli bir süzgeçten geçirip yorumladığı, araştırdığı konuyu anlamlandırmaya ve durumun fotoğrafının çıkarmaya çalıştığı araştırma yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Nitel araştırma, bir problemin veya konunun keşfedilmek istendiği durumlarda yapılır (Creswell, 2018). Bir çalışma yapmak için plan yapmaya ise araştırma deseni denir. Araştırma deseni çalışma başlamadan önceki düşünceleri, çalışma sürecinde atılacak adımlar ve araştırmanın tüm aşamalarında bulunacak öğeleri içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Durum çalışması, bir araştırma deseni türüdür. Araştırmacının gerçek yaşamda, belli bir zamanda, çoklu sınırlandırılmış durumlar hakkında, çoklu bilgi kaynakları (örneğin mülakat, gözlem, görsel ve işitsel materyaller, rapor ve dokümanlar)

vasıtasıyla derinlemesine bilgi topladığı ve toplanan bilgileri kullanılarak bir durum betimlemesini yaptığı nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2018).

Çoklu durum çalışması ise yine bir konu veya sorunun, araştırmaya kaynaklık edecek birden fazla örneklemin seçilerek araştırmanın yapıldığı durum çalışmasıdır. Çoklu durum çalışması, tekli durum çalışmasına göre daha genelleyici, daha kapsayıcı ve daha güvenilirdir (Creswell, 2018).

Sadece iki durum çalışması bile tekli durum çalışmasına göre daha güvenilirdir (Yin, 2017). Çünkü, bir konu hakkındaki veriler, farklı araçları kullanarak, farklı kişilerden alınan bilgiler, farklı mekanlarda ve zamanlarda yapılan gözlem, mülakat, doküman incelemesi vb. yöntemlerle toplanmakta ve aynı konu birçok kez, farklı kaynaktan teyit edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bütüncül çoklu durum deseni, çoklu durum desenlerinin bütüncül olarak gerçekleştirildiği ve her durumun kendi içinde bütüncül olarak ele alındığı ve daha sonra biri biriyle karşılaştırıldığı desen türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Akt: Aytaçlı, 2012). Böylece farklı kaynaklardan elde edilen verilerin bütüncül bir yaklaşımla yorumlanması ve bu yorumlamalardan çıkarılan sonuçların sınırlarının belirlenmiş olarak ortaya konması daha kolay olur. Yapılacak çapraz sentezlerle de verilerin geçerliği kontrol edilmiş olur (Yin, 2017).

Bu araştırma da nitel araştırma yöntemi ve bütüncül çoklu durum çalışma deseni kullanılmıştır. Bu kapsamda, belirlenen farklı türdeki okullarda, konuyla ilgili GKAS öğrenciler, bu öğrencilerin velileri, öğrenim gördüğü okulların öğretmen, idareci ve Suriyeli öğrenci koordinatörleri, ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü personeli ve şube müdürüyle görüşmeler yapılmıştır. Bununla birlikte, bu okullarda ve öğrencilerin evlerinde gözlem ve mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca konunun belirlenmesinden sonraki süreçte İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün, Suriyeli öğrencilerle ilgili yaptığı iş ve işlemler takip edilmeye çalışılmış ve izin alınarak elde edilen dokümanlarda incelemeler yapılmıştır. Bunlara ilaveten internetteki konuyla ilgili siteler belirli periyotlarla gözden geçirilerek izlenmeye gayret edilmiş, yine konuyla ilgili haberlerin takibi yapılmıştır. Bütün bu yapılanlarla, elde edilen verilerin geçerlik ve güvenilirliğinin artması ve verilerin derinleştirilmesi amaçlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu çoklu durum çalışmasının durumlarını, Konya il merkezinde bulunan, Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı, GKAS öğrencilerin eğitim gördüğü, dört adet lise oluşturmaktadır. Bu okulların seçiminde mümkün olduğu kadar farklı ilçelerden, farklı türdeki okullar örneklem olarak alınmaya çalışılmıştır.

Çalışma grubunda bulunan okul/kurum türleri ve bu okul/kurumlardan katılımcı sayıları şu şekilde oluşmuştur:

- Anadolu Kız İmam Hatim Lisesi (İHL)
  - 14 GKAS öğrenci
  - 2 GAKS öğrencinin dersine giren öğretmen
  - 1 GKAS öğrenci koordinatörü
  - 1 GKAS öğrencilerden sorumlu okul idarecisi
- Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Kız Meslek-KML)
  - 5 GKAS öğrenci
  - 1 GKAS öğrencilerden sorumlu okul idarecisi
- Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Ticaret Meslek-TML)
  - 6 GKAS öğrenci
  - 3 GKAS öğrenci velisi
  - 1 GKAS öğrencilerden sorumlu okul idarecisi
  - 2 okula devam etmeyen GKAS çocuk (elektrikçi çırağı ve balıkçı çırağı)
- Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (Endüstri Meslek-EML)
  - 5 GKAS öğrenci
  - 2 GKAS öğrenci velisi
  - 2 GAKS öğrencinin dersine giren öğretmen
  - 1 GKAS öğrencilerden sorumlu okul idarecisi
- Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü GKAS Öğrenci Birimi
  - 1 GKAS öğrenci şube müdürü (Farklı zamanlarda iki defa görüşüldü)
  - 1 GKAS öğrenci şube personeli olmak üzere toplamda 48 kişi ile görüşmeler yapılmıştır.

Bu seçimler yapılırken öncelikle Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün GKAS öğrenci biriminden, GKAS öğrencilerin hangi liselerde ve kaç kişi oldukları bilgisi alınmıştır. Ardından bu verilere göre farklı türdeki ve mümkün olduğu kadar çok GKAS öğrencinin devam ettiği okullar tespit edilmiş ve çalışma grubu buna göre belirlenmiştir. Ayrıca okulların seçiminde, GKAS sığınmacıların en kalabalık yaşadığı bölgelerdeki okullardan olmasına özen gösterilmiştir.

GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların ve bunlara çözüm önerilerinin neler olduğunu belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada, konuyla ilgili bütüncül ve konunun tüm boyutlarını kapsayan sonuçları elde edebilmek için, konuyla ilgisi bulunan tüm paydaşlara ulaşmak hedeflenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu araştırmanın katılımcıları şunlardan oluşmaktadır:

1. Araştırmanın durumlarını oluşturan dört okulda öğrenim görmekte olan GKAS öğrenciler.
2. Söz konusu öğrencilerin velileri.
3. Söz konusu öğrencilerin dersine giren öğretmenler.
4. Araştırmanın durumlarını oluşturan okulların idarecileri.
5. GKAS öğrencilerin öğrenim gördüğü okullarda görevli Suriyeli öğrenci koordinatörleri.
6. Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün Suriyeli öğrenci birimi personeli.
7. Suriyeli öğrencilerin eğitiminden sorumlu Konya İl Milli Eğitim şube müdürü.

Bu kadar farklı bir katılımcı profilinin belirlenmesindeki amaç, oldukça çeşitlilik gösteren mümkün mertebe fazla veriye ulaşabilmek ve bunları kayıt altına alabilmektir.

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. Görüşme

Bir araştırma yöntemi olarak görüşme, sosyal bilimlerde en sık kullanılan yöntemlerin birisidir. Bu, görüşme yönteminin bireylerin tutumlarına, deneyimlerine, görüşlerine, duygularına, şikâyetlerine ve inançlarına dair doğru bilgiyi temin etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklanmaktadır (Briggs, 1984; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu nedenle bu çalışmada sıklıkla görüşme yöntemine

başvurulmuştur. Böylece bu durumdan etkilenen konunun tüm taraflarına ulaşılmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada veri toplamak için, görüşmeyi kabul eden katılımcılarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve bu görüşmelerin ses kayıtları tarih, saat ve yapılan kişi adı ile kayıt altına alınmıştır. Kayıt altına alınan ses dosyaları daha sonra dinlenerek yazıya geçirilmiştir. Bütün bu görüşmeler Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınarak yapılmıştır. Alınan bu yazılı izin, önce okul müdürlerine teslim edilmiş, onların da onay vermesi ile kurumdaki ilgili katılımcılarla görüşülmüştür. Öncelikle katılımcılara Ek-2'deki bilgilendirilmiş onam formu verilmiştir. Bilgilendirilmiş onam formunu okuyup onaylayan katılımcılarla Ek-1'deki görüşme formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların resmi görevlerini ya da derslerini aksatmamaları için görüşmeler ders saatleri dışında gerçekleştirilmeye gayret edilmiştir.

GKAS öğrencilerle yapılan görüşmelerde önce okul idaresinden izin alınmış daha sonra okul idaresi tarafından çağırılan öğrencilerle görüşmeler, başka kimsenin bulunmadığı bir odada baş başa gerçekleştirilmiştir. Ayrıca GKAS öğrencilerin okuduğu sınıflarda, dersinde gözlem yapılan öğretmenlerden, onay verenler ile de görüşmeler yapılmıştır. Bunun yanında okuldaki, GKAS öğrencilerden sorumlu müdür yardımcıları ve Suriyeli öğrenci koordinatörleri ile de görüşülmüş ve tüm görüşmeler kayıt altına alınmış, daha sonra bu kayıtlar yazıya geçirilmiştir. Bütün bunlara ilaveten, okul bahçelerinde farklı öğrencilerle iletişime geçilerek onay verenlerle de görüşmeler yapılmıştır.

Öğrenci velileri ile öğrenciler aracılığı ile iletişime geçilerek evlerine gidilmiş, Türkçe bilmeyenlerle öğrencilerin tercümanlığında toplamda dört adet veli ile görüşme yapılabilmektedir. Yapılan tüm bu görüşmeler ses dosyası şeklinde dijital olarak kayıt altına alınmıştır. Öğrenci velilerinin bazıları görüşme talebine olumlu cevap vermiştir ya da hiç geri dönüş yapmamıştır.

Ayrıca Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğündeki personel ve GKAS öğrencilerin eğitiminden sorumlu Şube Müdürü ile de mülakatlar yapılmış ve sesli olarak kayıt altına alınmıştır. İlgili şube müdürü ile ayrıca tezin son aşamasında tekrar görüşülerek süreç içerisinde hayata geçirilen uygulamaların neler olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Toplamda, dört okul idarecisi, dört GKAS öğrencilerin dersine giren öğretmen, bir Suriyeli öğrenci koordinatörü, 30 GKAS öğrenci, beş GKAS öğrenci velisi, bir İl MEM Suriyeli öğrenci birimi idarecisi (iki defa), bir İl MEM Suriyeli öğrenci birimi personeli ve okula devam etmeyip çalışmak zorunda kalan iki GKAS çocuk olmak üzere 48 kişi ile görüşmeler yapılmıştır. Yapılan tüm bu görüşmeler sesli olarak kayıt altına alınmıştır.

3.3.2. Gözlem

Bir araştırmacı herhangi bir ortamdaki bir durumu ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir şekilde, net olarak ortaya çıkarabilmek için gözlem yöntemini kullanabilir (Bailey, 1982; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2016). Gözlem yöntemi araştırmacının uygun bulunduğu her türlü kurumsal ve sosyal ortamlarda araştırma yapmak için kullanılabilir. Yaygın olarak, Antropoloji ve Çevre Psikolojisi alanlarında kullanılan bu yöntem, nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan yaygın veri toplama yöntemlerinden biri olarak görülmektedir. (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu kapsamda, GKAS öğrencilerin bulunduğu sınıflarda okul idaresi ve öğretmenlerden izin alınarak derse girilmiş ve gözlemler yapılmıştır. Bu gözlemlere başlanmadan önce gözlem yapılacak sınıfın öğretmeninden Ek-2’de bulunan bilgilendirilmiş onam formu ile onay alınmıştır. Gözlemler Ek-3’teki gözlem formu kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların özellikle sınıflar, okul bahçesi ve diğer alanlardaki durumlarının tespiti için sınıf ve bahçe de ayrı ayrı gözlemler yapılmıştır. Dersini gözlemlemeye müsaade eden dört öğretmenin dersinde ve öğretmenler odasında da gözlemler yapılmıştır.

Bu gözlemler yine ev ve aile ortamlarındaki yaşam ve ders çalışma şartlarının belirlenmesi için öğrenci velileriyle önceden telefonla görüşüp izin alınan öğrencilerin evlerinde de yapılmıştır. Ev ziyaretleri çocukların okul çıkışı ve ebeveynlerinin evde olduğu akşam saatlerine denk getirilmeye çalışılmıştır. Bununla onların normal yaşam seyrinin aksatılmamasına özen göstermek amaçlanmıştır. Toplamda beş farklı ortamda gözlem yapılarak kayıt altına alınmıştır.

3.3.3. Doküman İncelemesi

Doküman incelemesi, araştırılan durumlarla ilgili bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesini ve analizini kapsar. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi, tek başına bir araştırma yöntemi olarak kullanılabilirdiği gibi, diğer veri

toplama yöntemleri olan görüşme ve gözlemin yanında destekleyici bir unsur olarak da kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Araştırmacının görev yaptığı kurumda idareci olması nedeniyle Doküman Yönetim Sistemi (DYS) üzerinden gelen tüm resmi yazışmaları takip etme olanağı bulunmaktadır. Araştırmacı bu sayede yazışmalar hakkında bilgi sahibi olabilmektedir. Araştırmacı bu yazışmalardan GKAS öğrencilerin eğitimi ile ilgili olanları yine İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün izni ile inceleme ve süreci derinlemesine takip etme fırsatı bulmuştur. Yapılan bu incelemeler konunun, çok boyutlu ve derinlemesine incelenmesine fırsat sunan önemli bir unsur olarak araştırmaya katkı sunmuştur.

İnsan ve insan davranışları ile birlikte toplum ve insan toplum ilişkilerini anlamaya çalışan sosyal bilimler, bu yönü itibariyle durağan olmayan, sürekli değişen, gelişen ve yenilenen bir alandır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu alandaki her durum, kendi zamanı, mekânı ve şartları içinde değerlendirilmeli ve yorumlanmalıdır. Çünkü denklemde değişen herhangi bir değer bütün sonucu etkileyebilir. Bu yüzden yapılan araştırmanın hem güvenilirliğini temin etmek hem de geçerliği kuvvetlendirmek için, konuyla ilgili internet siteleri ve internetteki diğer kaynaklar incelenmiş ve belirli aralıklarla takip edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda, GKAS sığınmacılarla ilgili, konunun tarafları olan İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi, Kızılay, Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü gibi kurumların internet siteleri takip edilerek konuyla ilgili güncel bilgiler edinilmiştir. Böylelikle konunun süreç içindeki seyri takip edilmeye çalışılmıştır. Yapılan arama motoru taramaları ile Konya'daki GKAS sığınmacılarla ilgili faaliyet yapan diğer kurumlar ve yaptıkları faaliyetler hakkında bilgi toplanmış ve durum çok boyutlu olarak anlaşılmasına çalışılmıştır.

3.3.4. Araştırmacının Konumu

Araştırmacı eşinin yabancılara Türkçe öğreten bir kurumda öğretim görevlisi olması nedeniyle yabancı öğrencilerle tanışmış ve yaklaşık altı yıldır bu öğrencilere yardımcı olmaya çalışmaktadır. Bunu bir uluslararası öğrenci derneğinin üyesi olarak sürdürmektedir. Bu sayede araştırmacı sivil toplum kuruluşlarının konuyla ilgili yaptıkları faaliyetleri yakından takip etme imkânı bulabilmektedir. Bu faaliyetler sırasında araştırmacı sık sık gözlem yapma fırsatı bulmuştur. Araştırmacı konuyla ilgili farklı kurum ve kuruluşlarla iletişim halinde bulunmaktadır. Bu da konunun çok boyutlu

araştırılmasında ve bütüncül olarak kavranmasında araştırmacıya altyapı sağlayan bir unsur olmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Sosyal bilimlerde olay ve olguların nasıl ve ne şekilde gerçekleştiğini anlamamızı sağlayan veri analiz tekniğine nitel analiz denir. Nitel araştırmalarda amaç ölçmekten çok, değişkenlerin derinlemesine incelenmesi ve çalışılmasıdır (Akbulut, 2019).

Veri analiz süreci, betimleme, sınıflama ve ilişkilendirme olarak üç aşamadan oluşur. Betimleme aşamasında araştırmacı, elde ettiği verileri kapsamlı bir şekilde tanımlayarak, konuyla ilgili olarak verilerin elde edildiği ortamı, verilerin derinlemesine ayrıntısını, katılımcıların görüşlerini ve araştırma sürecine ilişkin okuyucunun bilgilenmesini sağlar (Dey, 1993; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Nitel araştırmanın bir veri analiz yöntemi olan betimsel analize göre elde edilen veriler, temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Elde edilen verileri, araştırma sorularında ortaya konan temaya göre düzenlemek mümkün olduğu gibi veriler, gözlem ve görüşmelerde ortaya çıkan boyutlara göre de düzenlenebilir. Bu yöntemde katılımcıların görüşlerini tam olarak ifade edebilmek için sık sık doğrudan alıntılara yer verilir. Bu şekilde yapılmasından maksat, elde edilen verilerin düzenlenmiş ve yorumlanmış olarak okuyucuya aktarılmasıdır. Bunun için önce elde edilen veriler sistematik olarak betimlenir. Sonra da açıklanarak yorumlanır. Daha sonra neden-sonuç ilişkileri irdelenerek birtakım çıkarımlara ulaşılır. Bu şekilde ortaya çıkan temanın ya da temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması da araştırmacının yapacağı yorumlarda yer alan boyutlardan bazıları olacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre betimsel analiz şu dört aşamadan oluşmaktadır.

1. Bir çerçeve oluşturma
2. Oluşturulan bu çerçeveye göre verileri işleme
3. İşlenen verilerden elde edilen bulguları tanımlama
4. Bulguları yorumlama

Bu sayede verilerin anlamlı bir şekilde gruplanması sağlanır. Bu kapsamda, bu araştırmada, veriler analiz edilirken görüşme yoluyla elde edilen ses kayıtları tek tek

dinlenerek bizzat araştırmacının kendisi tarafından yazıya geerilmiştir. Bu şekilde bir yol izlenmesinden maksat, kayıtları dinlerken ve yazarken oluşabilecek yanlış anlama ve hatalı yazımların önüne geçmektir. Bu yazıya geçirmede farklı zamanlarda yapılan görüşmeler okul adı, tarih, saat ve katılımcı adı şeklinde ayrı dosyalarda kayıt altına alınmıştır. Daha sonra bu yazılı dokümanlar tek bir dosya haline getirilerek üzerinde çözümlenmeler ve analizler yapılarak GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar başlıklar halinde belirlenmeye çalışılmıştır. Böylece metindeki benzer olan temaları içeren kısımlar tasnif edilerek ortak konular aynı başlıklar altında toplanmıştır. Bu konu başlıkları daha sonra tekrar bir sınıflandırmaya tabi tutularak benzer olanlar bir üst başlık altında birleştirilmiştir. Bu şekilde oluşturulan bulgu ana başlıkları ve alt başlıkları, daha sonra bütün veriler tekrar gözden geçirilerek, konuşma metinleri, doküman ve internet incelemesi ile Ek-3'teki gözlem formu aracılığı ile elde edilen verilerden bu alt başlıkları destekleyen kısımlar, bulgular bölümüne kaynak gösterilerek eklenmiştir. Bu temalar belirlenirken daha önce konuyla ilgili yazılmış tezlerden elde edilen sonuçlardan da yararlanılmıştır.

Araştırma süreci boyunca yapılan tüm gözlemler, toplanan dokümanlar, katılımcılarla yapılan görüşmelerdeki katılımcı ifadeleri ve internet yoluyla araştırmalardan elde edilen veriler ile tespit edilen durumlar arasındaki uyumun anlaşılabilmesi için sürekli gözden geçirmeler yapılmış, gerek görüldüğünde elde edilen veriler, bulgular bölümünde sunulmuştur.

3.5. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma sonuçlarının inandırıcı olması, bir bilimsel araştırmanın en önemli kıstaslarından birisidir. Bu açıdan bakıldığında “geçerlik” ve “güvenirlik” bilimsel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan iki ölçüttür (Yıldırım ve şimşek, 2016).

Nitel araştırmada geçerlik, araştırmacının konuyu olduğu biçimiyle ve mümkün olduğu kadar yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Araştırmacı tarafından bütüncül bir sonuca ulaşılabilmesi için, elde edilen verilerin katılımcı teyidi, çeşitlenme vb. başka ek yöntemlerle de teyit edilmesi gerekir. Kısacası nitel bir durum çalışmasında yüzde yüz güvenilirlik elde etmek kuramsal olarak mümkün olabilir. Ancak yüzde yüz geçerlik elde etmek mümkün değildir (Kirk ve Miller, 1986; Akt: Yıldırım ve şimşek, 2016).

Bir geçerlik stratejisi olarak üçgenleme, çoklu ve farklı kaynakları, yöntemleri, başka araştırmacıları ve bazı teorileri destekleyici kanıt olarak kullanmak demektir (Creswell, 2018). Bu kapsamda, bu araştırmada, çoklu veri kaynakları (görüşme, gözlem, doküman incelemesi, internet araştırması) kullanılmıştır. Araştırmanın geçerliğini arttırmak için izlenebilecek bir diğer yol, taslak metnin meslektaşlara ve katılımcılara okutulmasıdır (Creswell, 2018; Yin, 2017; Akt: Özaslan, 2010). Bu araştırmada, elde edilen bulgular, katılımcılardan eğitimci olan iki kişiye okutulmuştur. Ayrıca tezin bulguları, tez danışmanı tarafından detaylıca incelenmiş ve aynı alanda doktora yapan öğretmen bir meslektaş tarafından okunarak kontrol edilmesi sağlanmış ve tespit ettikleri konularda düzeltmeler yapılmıştır.

Güvenirliliği temin etmek için nitel araştırmalarda alınması gereken önlemler vardır. Nitel araştırmalarda bu önlemler, araştırmanın güvenirliliğini test etmek veya saptamak için yapılmaz. Daha çok araştırmacının nitel araştırmanın farklı aşamalarında kullandığı yöntemleri belirgin hale getirmek için yapılır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Nitel araştırmalarda güvenirliliği temin etmek için farklı yöntemler kullanılır. Nitel bir araştırmada araştırılan olayın, olgunun veya davranışın tüm boyutlarıyla kayıt altına alınması, ayrıntılı ve derinlemesine gözlemler yapılması, toplanan verilerin doğruluğunun garanti altına alınması güvenirliliği arttıran faktörlerdendir. Bu yöntemlerden birisi de üye kontrolü metodudur. Bu yöntemde toplanan verileri katılımcıların kontrol etmesi istenir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Katılımcı kontrolü inandırıcılığı sağlamanın en önemli ölçütlerinden biri olarak görülebilir. Katılımcı kontrolü görüşmenin hemen sonunda yapılabileceği gibi verilerin tamamı toplandıktan sonra da yapılabilir. Buradaki amaç katılımcıların söylerken kastettikleri ile yazılanlar arasındaki uyumu arttırmaktır (Arastaman, Fidan Öztürk, & Fidan, 2018).

Bu araştırmada, araştırmanın güvenirliliği temin etmek için, planlanma aşamasında bir görüşme ve gözlem formu hazırlanmış ve veriler bu formlarda belirlenen standartlara göre toplanmıştır. Ek-1'deki görüşme formu ve Ek-2'deki bilgilendirilmiş onam formu kullanılarak toplanan bu veriler kullanılırken katılımcıların kimlikleri kodlanmıştır. Yine araştırma verileri gerektiğinde tekrar kullanılmak üzere şifreli olarak saklanmıştır. Görüşme yoluyla elde edilen ses kayıtları tekrar tekrar dinlenmiş ve araştırmacının kendisi tarafından bilgisayar ortamında yazıya aktarılmıştır. Böylece

kayıtların dinlenirken ve yazılırken yanlış aktarılmasının önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Yine verilerin güvenilirliğini arttırmak için, katılımcı kontrolü yöntemi kullanılmıştır. Yazıya geçirilen metin katılımcılardan bazılarında okutularak söylenen ile kastedilen arasındaki fark en aza indirilmeye çalışılmıştır. Daha sonra bu yazılı dokümanlar üzerinde çözümlenmeler ve analizler yapılmış ve veriler betimsel bir yaklaşımla detaylı olarak sunulmaya çalışılmıştır.

Bir nitel araştırmanın tamamıyla tarafsız bir araştırma olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Çünkü, nitel araştırmalarda araştırmacı sahip olduğu değerleri ve düşünceleri ister istemez araştırmasına yansıtır (Creswell, 2018). Bu kapsamda, sivil toplum içinde bir uluslararası öğrenci derneğinin üyesi olan ve bir lisede idarecilik yapan araştırmacı, mümkün olduğu kadar kendi değer ve düşüncelerinden soyutlanmış olarak bu araştırmayı yapmaya gayret etmesine rağmen, bu durumu onun verilere yanlış yaklaşımına neden olmuş olabilir.

3.6. Etik Boyut

Canlının içinde bulunduğu her türlü araştırmada takip edilmesi gereken bazı kurallar ve çiğnenmemesi gereken bazı etik ilkeler vardır. Bugün dünyanın hemen her yerinde evrensel olarak kabul gören bazı araştırma etiği ilkeleri bulunmaktadır. Bunlar: Bilinçli onay, gizlilik, özel hayata saygı ve zarar vermemek, aldatmama/yanıltmama ve verilere sadık kalmadır (Christians, 2005; Akt: Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Katılımcıların araştırma hakkında tüm yönleriyle bilgilendirerek onayının alınmasına bilgilendirilmiş onam denir (Christensen, Johnson ve Turner, 2015). Bilgilendirilmiş onam formu katılımcıların zarar görmesini engellemenin bir yoludur. Bu kapsamda ilgili literatürdeki gerekli şartları sağlayan Ek-2'deki bilgilendirilmiş onam formunun ıslak imzalı iki nüshası her görüşme ve gözlemden önce katılımcı adayına verilmiştir. Katılımcı formu okuyup onay verirse, formun birisi katılımcıya teslim edilmiştir. Katılımcının imzaladığı diğer form araştırmacı tarafından muhafaza edilmek üzere alınmıştır. Ek-2'deki bu form katılımcının gizlilik ve araştırmadan çekilme gibi haklarını açıklamakta ve katılımcının parçası olduğu araştırmaya ve araştırmacıya ilişkin gerekli bilgileri içermektedir.

Ayrıca bilgilendirilmiş onam formunda da taahhüt edildiği üzere ses kayıtları, ses kayıtlarının dökümleri, bilgisayar ortamına aktarılan gözlem notları araştırmacının

kullanıcı şifreli kişisel bilgisayarında, yazılı gözlem notları ise araştırmacının kilitli dolabında saklanmaktadır.

Son olarak, bulgular bölümünde araştırmadaki katılımcıların kimliklerini gizlemek için kaynaklar kodlanarak kullanılmıştır. Görüşmeler katılımcıların özel hayatına zarar vermemek için onların hayat akışını mümkün olduğunca aksatmadan yapılmaya çalışılmıştır. Aldatma veya yanıltmaya sebep olmamak için elde edilen verilere ve araştırma bulgularına sadık kalınmış ve kaynağı olmayan bir bulgu kullanılmamıştır.

Tüm bu çalışmalar yapılırken, Ek-4'teki enstitü kanalıyla Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan izin belgelerinde belirtilen sınırların dışına çıkılmamaya özen gösterilmiştir. Yapılan tüm görüşme, gözlem ve doküman incelemelerine ilgili izin alınmadan başlanmamıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu araştırmanın amacı: Konya ilindeki GKAS öğrencilerin eğitim gördüğü dört adet lisedeki Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların neler olduğunu tespit etmek ve bu tespit edilen sorunlara ilişkin çözüm önerilerinde bulunmaktır.

GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunlar tespit edilerek aşağıdaki başlıklar altında toplanmıştır. Bu başlıklar belirlenirken öncelikle tüm ses kayıtları yazıya geçirilmiştir. Yazıya geçirilen bu kayıtlar tekrar tekrar okunarak bir nitel durum çalışması yöntemi olan betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Bu şekilde aşağıda detayları verilen başlıklara ulaşılmıştır. Bu başlıkların aynı kategoride olanları tekrar bir üst başlık altında toplanarak bulgular yede ana durum altında tasnif edilmiştir. Bunun yanında başlıklar sıralanırken en çok dile getirilen ve öğrencilerin eğitimini en fazla etkileyen sorundan en aza doğru bir sıralama yapılmıştır.

Önemli görülen sorunla ilgili çözüm önerileri hemen aynı başlığın altında verilerek, çözüm önerilerine konu bütünlüğü bozulmadan kolayca ulaşılması amaçlanmıştır. GKAS öğrencilerin sorunları araştırılırken olumlu noktada birçok bulguya rastlanmıştır. Bu bulguların sorunun tam olarak hissedilmesini azalttığı düşünüldüğünden tespit edilen sorunların sonunda bu bulgulara da yer verilmiştir.

Katılımcıların konuyla ilgili söylediklerinden yapılan alıntılar, ilgili konu başlığının hemen altında yorumlandıktan sonra, mümkün olduğu kadar katılımcının sözcüklerini değiştirmeden birebir verilmiştir. Böylece katılımcıların Türkçe kullanımlarının teze yansıtılması amaçlanmıştır. Bu yüzden katılımcılardan yapılan alıntılardaki bazı kelimeler yazım hatası değil bilerek katılımcının söylediği şekilde bırakılmıştır.

Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Suriyeli öğrencilerin eğitiminden sorumlu şube müdürü ve personeli, Suriyeli öğrenci koordinatörü, farklı okullarda öğrenim gören GKAS öğrenciler, bu öğrencilerin velileri ve bu öğrencilerin öğrenim gördüğü okulların öğretmen ve idarecileriyle yapılan mülakatlar, yapılan ev ziyaretleri, sınıf ve okul gözlemlerinde tespit edilen, GKAS öğrencilerin lise düzeyinde öğreniminde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri şunlardır:

GKAS Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

4.1. GKAS Öğrencilerin Türkçe Bilmemelerine İlişkin Sorunlar

GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan en önemli sorun Türkçe bilmeme sorunudur. Bu sorun, sistemsel bir sorun olduğu için, öğrenciler kendi çabalarıyla bir şeyler yapmaya çalışsalar da bu çabaları yetersiz veya sınırlı kalmaktadır.

GKAS öğrencilerin Türkçe öğrenmek için yaptığı çalışmalar şunlardır: İnternette çalışmak, dizi izlemek, arkadaşlarıyla Türkçe konuşmak, video paylaşım sitelerindeki Türkçe ders anlatımlarını izlemek, komşularıyla konuşmak, okulda Türkçe kursları açtırmaya çalışıp oralara devam etmek. GKAS öğrencilerin bu bireysel çabalarının yanında okul idarelerinin kendi imkân ve çabalarıyla okullarda destek odalarını kullanarak ve öğretmenleri teşvik ederek okullarda kurs açarak Türkçe öğretmeye çalıştıkları görülmektedir. Bunlara ilaveten GKAS öğrenciler HEM ve KOMEK (Konya Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları) gibi yerlerde açılan Türkçe kurslarını kayıt olup devam ederek Türkçe öğrenmeye çabalamaktadır.

Görüşme yapılan katılımcıların tamamına yakını, GKAS öğrencilerin Türkçe dil yeterliklerinin ya az ya da hiç olmadığını ifade etmişlerdir. Bu ifadelerden de çıkarılabileceği gibi GKAS öğrencilerin önündeki en büyük engel, dil problemidir. Kısacası, Türkçeyi eğitim görece kadar bilmemeleridir.

Bunun farklı nedenleri olsa da en belirgin neden olarak Türkiye'nin bu süreçteki dış politika öngörülerinin tam tutturulamaması gösterilebilir. Buna da Türkiye'nin, sorunun geçici olmadığı, Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de sayılarının çok fazla olduğu ve kalıcı oldukları gerçeğiyle geç yüzleşmesinin neden olduğu söylenebilir. Ülke çapında sorun başladığı anda, alınması gereken tedbirler daha yeni yeni alınmaktadır. Bunun da sosyal uyum başta olmak üzere eğitim, çalışma hayatı ve diğer birçok alanı doğrudan etkilediği görülmektedir.

Türkçe bilmeme sorununun alt nedenleri olarak şunları söylemek mümkündür.

4.1.1. GKAS Öğrencilere Okula Başlarken Türkçe Öğretilmemesi

Öğrencilerin Türkçeyi öğrenmeden okula başlamaları, görüşme yapılan hemen her katılımcının ilk başta belirttiği, GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan en önemli sorun olarak görülmektedir. İl Milli Eğitim Müdürlüğünde yaptığımız görüşmelerde

Türkçe öğretme noktasında sistemsel bir sorun olduğu belirtilmiş ve geçen süreçte GKAS öğrencilere Türkçeyi öğretmedeki sıkıntılar şöyle ifade edilmiştir:

Suriyeli öğretmenlere bile Türkçe öğretmedik. Çünkü alan uygun değil. Adam zaten gidiyor girdikleri sınıf Suriyeli, Arapça konuşuyor, koridorda Arapça konuşuyor, bahçede Arapça konuşuyor, evinde Arapça konuşuyor, bu nasıl Türkçe öğrensin. Ama biz şöyle yapsaydık. Okullarda kardeşim kesinlikle Türkçe. Yani bir 6-7 ay sadece Türkçe eğitimi yapsaydık, bunlar kesinlikle Türkçe öğrenirlerdi. Ama maalesef biz yanlış bir şey yaptık ve şimdi de ceremesini çekiyoruz (İMEM/İdareci/Erkek).

Biraz bilen bir arkadaşı aracılığı ile kendisine sorulan, Türkçe bilmediği halde dersleri nasıl anladığına dair soruya, öğrencinin verdiği cevap aslında çaresizliğinin ne safhada olduğunu göstermektedir. Ancak öğrencinin verdiği cevap, elinden bunun dışında bir şey gelmediğinin de bir göstergesidir.

Araştırmacı: “Türkçe hiç bilmiyorsun, dersleri nasıl yapıyorsun?”

“Okula geliyorum. Dersleri anlamıyorum. Ama yine de geliyorum. Belki yarın belki yarından sonra anlarım diye ümit ediyorum” (KML/Öğrenci-1/Kız).

Sorunun aslında yönetim bazında da bilindiğinin fakat ülke bazındaki GKAS sığınmacılara karşı uygulanan eğitim politikalarının belirli standardı ve yönetmeliği olmadığı için sorunun çözülmesi noktasında sıkıntı yaşandığının bir göstergesi, il yönetimi ile yapılan görüşme de sarf ettikleri şu sözlerinden anlaşılmaktadır.

Araştırmacı: En büyük sorun olarak neyi görüyorsunuz.

Dil, onun içinde yapacak bir şey yok zaten. Almanya gibi her gelene en azından 5-6 ay bir dil kursuna tabi tutsaydık, biz bu sıkıntıyı yaşamazdık bu kadar (İMEM/İdareci/Erkek).

Okul idarecilerinin en çok üzerinde durdukları konunun, GKAS öğrencilerin Türkçe bilmemeleri olduğu söylenebilir. Çünkü genel olarak GKAS öğrencilerle ilgili ne gibi bir sorun yaşıyorsunuz diye sorduğumuzda ilk aldığımız cevap, GKAS öğrencilerin Türkçe bilmemeleri olmuştur. Okul idareleri dil ve yerleştirme probleminin halledilmesi durumunda okul içindeki oluşan sorunları zaten kendi imkânlarıyla halledebileceklerini şu ifadelerle ortaya koymaktadır.

Buradaki en önemli problem dil problemi (İHL/İdareci/Erkek).

Suriyeli öğrencilerle ilgili sıkıntılarımız, birincisi dil eğitimi verilmeden eğitim sisteminin içine dâhil edilmeleri. Bu durum hem öğrencinin hem öğretmenin hem de sınıftaki diğer öğrencilerin başarı seviyesini etkilemektedir. Suriyeli öğrenciler için hazırlık sınıfları olması ve burada dil eğitimine alınarak sınavda başarılı olanların üst kademe

eğitimlerinin sağlanmasının bu sorunun çözülmesine katkı sunacağına inanıyorum. Bunlar halledilirse biz öğretmen ve öğrencilerin yaşadığı diğer zorlukları zaten okul yönetimi olarak hallediyoruz. (KML/İdareci/Erkek).

Bir diğer okul yöneticisi ise yine ilk ve en büyük sorunlarının Türkçe bilmemek olduğunu belirtirken bunun yanında GKAS öğrencilerle birlikte başka sığınmacı öğrencilerinde okulların da sayısının arttığını ve buna şu an bir çözüm bulamadığını beyan etmektedir.

Suriyeli öğrencilerle ilgili sıkıntılarımız, Türkçe bilmemeleri. En büyük sıkıntımız bu. Türkçe bilmiyor çocuklar. Türkçe bilmedikleri için de adapte olamıyorlar, sınıfa da adapte olamıyorlar, dersleri dinleyemiyorlar, öğretmen arkadaşlardan da bize bu yönde çok şikâyetler geliyor. Dinleyemedikleri için de sınavlarda başarılı olamıyorlar. Yani bunun çözümü nedir bilmiyorum. Ama bize gelmeden önce Türkçe en azından çap pat kendini ifade edecek şekilde Türkçe öğrete bilirse çok güzel olur. Ya da yarım gün okula geliyorsa yarım gün Türkçe eğitimi alabilir bu da olabilir. Sabah geliyorsa çocuk öğleden sonra, ya da akşamları hızlandırılmış kurslara alınabilirler gönüllü Türkçe öğretmenleriyle. Yaz aylarında olabilir. Bu şekilde çözümler üretilebilir hocam.

Araştırmacı: Hocam nasıl olsa daha iyi olur mesela?

Hocam Almanya'da benim akrabalarım var. Onlardan duydum. Gidenlere oryantasyon yapıyorlar mesela. Türkçe öğretiyorlar. Oraya adapte olmalarını sağlıyorlar. Kültürlerine, değerlerine, yaşamlarına, sosyal anlamda, her anlamda yani onları bir yıl oraya alıştıyorlar hocam. Biz de de bu yapılabilir (EML/İdareci/Kadın).

Aynı konuyu sorduğumuz, GKAS öğrenci koordinatörü de ilk ve en önemli sorun olarak Türkçe bilmemeyi ifade etmiştir. Bunun yanında Türkçe bilmemenin sadece dersleri anlama değil, öğretmen-Suriyeli öğrenci ve diğer öğrencilerle-Suriyeli öğrenciler arasındaki iletişimi de olumsuz etkilediğini, hatta GKAS öğrencilerin psikolojisini olumsuz etkileyen en önemli faktörlerden birisi olduğu tespitinde bulunmuştur.

Hem Türkçe bilmiyorlar hem kitaplar Türkçe. Yani GKAS öğrenciler için dersler çok zor. Yani bi şey yapmamız lazım yazın mesal. Yani bir hızlandırma proje açalım yazın. Orada temel şeyler anlatılsın bu öğrencilere. Yazları sabah 8'den 3'e kadar olabilir mesela (İHL/Koordinatör/Kadın).

Öğrenciler Türkçe bilmedikleri ya da az bildikleri için zorlandıklarını, bunun da çalışma şevk ve isteklerini kırdığını onun için okula devam etmek istemediklerini ifade etmektedirler. Suriye'deyken okul birincisi olduğunu söyleyen öğrencilerin burada dil problemi yüzünden sınıfta kaldıkları veya derslerinin zayıf olduğu gözlenmiştir. GKAS öğrenciler bu durumu aşağıdakine benzer şekilde şu ifadelerle belirtmişlerdir:

Araştırmacı: Seni en çok zorlayan şey neydi?

Dildi. Ben Suriye’de çok yüksek notlar alıyordum. Ama burada Türkçe bilmediğim için çok zorlandım (KML/Öğrenci-3/Kız).

9. sınıfa gidiyorum bana çok zor geliyor. Ben Suriye’de sınıfımda birincisiydim. Ama şimdi çok zor geliyor bana. Anlayarak yani. Hoca girince Türk olarak giriyor. Yazınca biz yazamıyoruz. Yazıyoruz ama o kadar hızlı değil (İHL/Öğrenci-4/Kız).

9. sınıftayım Türkçe falan bilmiyorum. O yüzden konuşamıyorum. Çok zorlanıyorum. Bir dersler sorunuyla ilgili var. Yani meselan hoca ders anlatırken ben hiç anlamıyorum. Eve dönerken çalışıyorum açıyorum kitaplar tekrar ediyorum. Ama Türkçe bilmediğim için bu yüzden çözemiyorum (İHL/Öğrenci-8/Kız).

Okuldaki hocalar anlatıyorlar, anlattık şeyleri biz bi cümleyi tercüman ettiğimiz zaman hemen ders bitiyö, hiç bişey anlamıyoruz (İHL/Öğrenci-9/Kız).

Araştırmacı: Peki nasıl olsa sizler için daha iyi olur eğitim ortamı?

En iyisi şeydi, bir yıl hazırlık olsa ondan sonra okula başlasak daha iyi olurdu (İHL/Öğrenci-10/Kız).

Hocam ... fazla Türkçe bilmiyor, ben tercüme edeceğim.

Araştırmacı: Tamam o zaman benim sorduğum soruları Arapça olarak ona tercüme edersin. Söylediklerini de Türkçe olarak bana söylersin (TML/Öğrenci-1/Erkek).

Dili tam bilmediğim içim yazmakta, not almakta zorlanıyorum. Hocaları anlamakta zorlanıyorum (TML/Öğrenci-2/Erkek).

Ben çok Türkçe bilmiyorum. O yüzden bana sınavlarda yardımcı olursa iyi olur (TML/Öğrenci-3/Kız).

Türkçe bilmemenin öğrencilerin tüm eğitim hayatlarını olumsuz etkilediğini öğrenciler, onların dersine giren ya da GKAS öğrencilere kurs veren öğretmenler ve veliler de ifade etmektedir. GKAS öğrencilerin Türkçe bilmeden örgün eğitime dâhil edilmesi konuşma ve anlama sorunlarına neden olmaktadır. Türkçe öğrenme süreci boyunca öğretmen ve öğrencilerle ilişkilerinde sorun yaşamalarına ve bazen öğrencinin tamamen kendi içine kapanarak psikolojik ve sosyal sorunlara neden olduğu gözlenmektedir. Bunun GKAS öğrencilerin kendine güven problemleri yaşamalarına neden olduğu ve Türkiye’ye entegre olma konusunda zorlanmalarına sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Katılımcılar bu sorunu aşağıdakine benzer ifadelerle şöyle ifade etmektedir:

Öğrencinin ortamda ve kendi kendine Türkçe öğrenirken geçen süre bazen bir iki yılı bulmakta ve bu süreçte işlenen konuları öğrenememektedir. Bu nedenle süreç içerisinde Türkçe öğrense bile geçmiş konuları bilmediğinden dolayı daha sonraki dönemde işlenen konuları da anlamakta sorunlar yaşamaktadır (İHL/Öğretmen/Erkek).

Öncelikle çocuklarımız iyi dil (Türkçe) bilmiyorlar. Yani birçoğu böyle çat pat anlayacak kadar biliyor ama az. Türkçe öğrenmeden gelmişler. Bazıları Türkçe bilmeyince arkadaşlarıyla da iletişimleri iyi değil.

Araştırmacı: Bu konunun çözümü nasıl olabilir sizce?

Yani bence çocuklar öncelikli bir dil kursuna alınmalı.

Araştırmacı: Gerekirse eğitimlerine bir sene ara verilip Türkçe öğretilmeli diyorsunuz?

Kesinlikle durdurulmalı. Kesinlikle. Çocuklar Türkçe bilmedikleri için tepki alıyorlar. Çünkü dalga geçenler oluyor. Biz engel olmaya çalışıyoruz ama...

Suriyeli çocuklarla da bireysel olarak çok fazla ilgileniyorum arada. İşte ben ders işlerken önce bir anlatırım sonra yazdırırım. Gördünüz zaten dersime katılarak. Onlar yazarken ben Suriyeli çocuklarla ilgilenebiliyorum. Bu şekilde yardımcı olmaya çalışıyorum onlara (EML/Öğretmen-1/Kadın).

Suriyeli çocuklarımızdaki en büyük problem Türkçe bilmemeleri ve derslerde boş boş oturmaları. Türkçe yazamıyorlar (EML/Öğretmen-2/Erkek).

Bence bu çocukların bir yıl bir mutabakat eğitimi almaları lazım. Buna uyum eğitimi mi dersiniz, oryantasyon eğitimimi dersiniz. Bir yıl Türkçe konuşmayı ve yazmayı öğrendikten sonra okullara gönderilmesi lazım. Bu Avrupa'da yapılıyor mesela. Bizim Türk çocukları gittikleri zaman direkt başlamıyorlar. Orada bir dil kursundan geçiyorlar. Sınava giriyorlar ve yeterli görülürse kaldıkları yerden devam ediyorlar. Bizde de öyle olsa iyi olur diye düşünüyorum. Çünkü çocuklar zeki çocuklar aslında. Türkçe bilmedikleri için eğitime dâhil olamıyorlar. Bi tarafta oturuyorlar. Tabi yabancı öğrenci olmaları hasebiyle biraz biz de misafir gibi davranıyoruz. Böyle bir uyum olsa, çocuklar uyumlarını, oryantasyonlarını sağlayıp gelseler daha sağlıklı olur diye düşünüyorum (EML/Öğretmen-3/Erkek).

Sadece öğretmenlerin değil GKAS öğrenci velilerinin de benzer düşündüklerini söylemek mümkündür.

Oğlum bu sene derslerde zorlanıyor. Tatilde Türkçe öğretilse iyi olurdu. Daha önce Arapça eğitim verilen bir okula 4 yıl gitti. Orada dersler Arapça idi. Ama bir senedir buraya gidiyor. Dersler Türkçe. Türkçe öğrenmesi lazım. Bence Almanya'daki gibi yapılmalı. Orda sığınmacılar önce Türkçe öğretilip, bir uyum eğitimi verilip sonra okula ya da işe başlamaları sağlanıyor (Öğrenci Velisi-3/Erkek)

Dil probleminin çözümüne dair Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü personelinin yapmış olduğu tespit aslında sorunun önemini ve nasıl çözülebileceğinin bir göstergesi olarak önem arz eden bir bulgudur. Görüşme yapılan Konya İl MEM personeli bunu şu ifadelerle dile getirmiştir:

Ben dil eğitiminde şunu söyleyebilirim. Bence yaşı kaç olursa olsun bu çocukların önce bir dil eğitiminden geçmesi lazım. Sistemsiz olarak okula başlamadan, mesela Anadolu

liselerindeki hazırlık eğitimi gibi bir sene sırf Türkçe hazırlık üzerine Türkçe dersini almalılar, daha sonra bunların seviyelerine, dil seviyesi ve yaşlarına göre sınıflandırılması gerekir diye düşünüyorum. Bu yönde de çözüm, benim şahsi fikrim, dil eğitimi alacağı bir yıllık bir eğitimden geçmeleri için göçmenlerin ilk geldiğinde devam edip dil eğitimi aldığı okullar kurulabilir. Buradan dilden bir sertifika aldıktan sonra seviyesine göre bir okula yerleştirilebilir. Ya da çalışacaksa ona göre izin verilebilir (İMEM/Personel/Erkek).

GKAS öğrencilerin okula başlarken Türkçe bilip bilmediklerine bakılmadan yerleştirilmelerinin, bu öğrencilerin okulda iletişim ve ders noktasında ciddi sorunlar yaşamasına neden olduğunu söylemek mümkündür. Bu durum bazı öğrenciler tarafından kendi çabaları ile aşılmaya çalışılsa da bazı öğrencilerin bunu aşamadıkları hatta psikolojik sorunlar yaşadıkları görülmektedir.

4.1.2. GKAS Öğrencilerin Türkçe Konuşmaya Çekinmeleri

Öğrencilerin uzun süredir Türkiye’de yaşamalarından dolayı Türkçeye karşı bir aşinalıkları olduğu, ancak konuşunca hata yapıp kendilerine gülünmesinden ya da alay edilmesinden çekindikleri için rahat konuşamadıkları ve çekindiklerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Araştırmacı: Peki bu okulda yaşadığın sorunlar oldu mu?

Müdür odasına gidip konuşamadığım oldu. Ben çekindiğim için arkadaşımınla birlikte gittik o konuştu (İHL/Öğrenci-11/Kız).

Bi de şey var ben söylemedim. Ben Türkmen'im. Biz köylerde oturmadık. Şehirlerde oturduk. O yüzden sadece Arapça konuşabiliyorum. Türkçe hiç konuşmadığımız için Türkçe konuşamıyorum. Burada öğrendim. Ama bayağı öğrenmedim. Çünkü bir hazırlık sınıfı falan yok. Direk Türk okuluna kaydoldum. Ondan sonra Türkçe anlıyorum ama cevap vermekte zorlanıyorum. Cevap veremeyince içimizde kalıyor. Yani bi söz falan söyleyeceğiz ama söyleyemiyoruz. İçimiz yanıyor (İHL/Öğrenci-12/Kız).

10. Sınıfta kızlar benimle konuşmuyorlardı. Onları anlıyordum ama konuşamıyordum. Bir de hoş karşılamıyorlardı o yüzden konuşmak istemiyordum (İHL/Öğrenci-13/Kız).

GKAS öğrencilerin dili tam bilmemelerinden kaynaklanan bu durum dil öğrenen her insanın yaşayabileceği bir sorundur. Bunun da özellikle GKAS öğrencilerin eğitim gördüğü okullardaki idareci, öğretmen ve öğrenci tutumlarına bağlı olduğunu söylemek mümkündür.

4.1.3. Türkçe Öğretmene Sorunu

Sonradan Türkçe öğretimiyle ilgili konularda birçok iyileştirme yapılsa da olayın yaşandığı ilk yıllarda özellikle GEM’lerde Türkçe öğreticisi olarak görevlendirilenlerin

yabancılara Türkçe öğretimi noktasında eğitim almamış ve çoğunluğunun daha önce öğretmenlik yapmamış olmasından kaynaklanan Türkçe öğretiminde sorunlar yaşandığı ifade edilmektedir. Yine GEM'lerdeki diğer derslerin Arapça olarak Suriyeli öğretmenler tarafından anlatılması ve okuldaki öğrencilerin tamamının GKAS öğrencilerden oluşması Türkçe öğretimini önemli ölçüde zorlaştıran bir durum olarak görülmektedir. Katılımcılar bu sorunu aşağıdakine benzer şekilde şu ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Bizde GEM'lerde Suriyeli öğretmen var 215 tane. Ama bunların Türkçe bilen sayısı 15 kişi geçmez (İMEM/İdareci/Erkek)?

9. Sınıftan beri bu okulda okuyorum. Önceden, Türkiye'ye geldiğimde Suriyeli bir okulda okudum. 7. Sınıfta. Sonra da 8. Sınıfta GEM'de okudum. GEM'de dersleri Arapça anlatıyorlardı. Biz okulda hep Arapça konuşuyorduk. Bir tane Türk öğretmen vardı. Oda Türkçe öğretmek için. Ama bize hep alfabeyi anlatıyordu. Harfleri ezberletmeye çalışıyordu. Ama biz hep Arapça konuştuğumuz için evde okulda, onları ezberlemek istemiyorduk. Ezberlemiyorduk. Hoca bize harflerle başladı, sonra kelimelerle devam ettik. Ama diğer derslerimiz hep Arapça. O yüzden Türkçe öğrenemedik (İHL/Öğrenci-10/Kız).

GEM güzeldi ama hep Arapça konuştuğumuz için hiç Türkçe öğrenemedik (İHL/Öğrenci-11/Kız).

GEM'de dersleri anlamıyordum. Derslerimin çoğu zayıftı. Hocalar iyi anlatmıyordu. Türkçe hocası sene başında biraz ders anlatmıştı. O zaman biraz öğrenmiştik. Daha sonraları derslerde film izletip ders anlatmamaya başladı. Türkçe öğreten hoca Türk hocaydı. Diğer hocalar Arap hocaydı (EML/Öğrenci-1/Erkek).

Katılımcıların bir kısmı tarafından GKAS öğrencilerin aynı sınıflara yerleştirilmesinin bu öğrencilerin Türkçe öğrenimlerini geciktirdiği düşünülmektedir. Türkçe konuşmalarını mecbur kılacak ortamlar olduğu takdirde Türkçeyi daha kolay öğrenebilecekleri ifade edilmektedir.

Suriyeli öğretmenlere bile Türkçe öğretemedik. Çünkü alan uygun değil. Adam zaten gidiyor girdikleri sınıf Suriyeli, Arapça konuşuyor, koridorda Arapça konuşuyor, bahçede Arapça konuşuyor, evinde Arapça konuşuyor, bu nasıl Türkçe öğrensin (İMEM/İdareci/Erkek).

Okulda (GEM) bir yanlışlık var. Suriyeli öğrencileri aynı sınıflara veriyorlar. Onlar da kendi aralarında Arapça konuşuyorlar. Bu da Türkçe öğrenmelerini zorlaştırıyor (İHL/Öğrenci-12/Kız).

GKAS öğrencilerin Türkçeyi daha iyi öğrenebilmeleri için o dile maruz kalmaları yani konuşabilecekleri ortamların çoğaltılması önemlidir. Ancak gerek GEM’lerde, gerekse okullarda bu tür ortamların yeterince sağlanamadığı görülmektedir.

4.1.4. GEM’lerde Uygulanan Eğitim Politikaları

Geçici Eğitim Merkezlerinin aslında, Suriyeli sığınmacıların geçici olduğu düşünüldüğü için açıldığı, ancak geri dönme ihtimallerinin artık iyice ortadan kalkması nedeniyle kapatıldığı gözlenmiştir. Fakat bu süreçte çok sayıda GKAS öğrencinin hem Türkçe öğrenimi hem de ders noktasında çok sıkıntılar çektiği, yapılan birçok görüşmede ifade edilen bir durum olmuştur. Katılımcılar GEM’lerle ilgili uygulanan eğitim politikalarındaki yanlışlıkları aşağıdakine benzer ifadelerle ortaya koymuşlardır:

GEM’lerin kurulma amacı, o zamanlar yoğun bir göç geldi Konya’ya. Yani bu Halep olaylarının olduğu zamandı. 100.000 civarı sınıra dayandıydı. Daha belki fazladır da. Tam net sayı aklımda değil ama. Ne oldu? Devletin acil bir çözüm bulması lazımdı bunlar için. Bunları da geçici olduğunu düşündüğü için GEM’ler kuruldu. Ama ilerleyen süreçte görüldü ki, 5 yıldır, 6 yıldır hatta 7 yıldır savaş bitmedi, sorun kalıcı hale geldi ve GEM’ler işlevlerini kaybetti. Ha, GEM’lerin bir dezavantajı da oydu. Öğretmenler Suriyeli, sınıfın hepsi Suriyeli, Türkçeye ihtiyaç duymadıkları için konuşmadılar. O yüzden Türkçe öğretiminde biraz zorlandık biz orda. Geçen yıl 16 tane olan GEM’lerin biz hepsini kapattık. Bu yıl 3 tane kaldı. O da yoğun bir göç olması durumunda, acil bir duruma karşı açık her ihtimale karşı bıraktık.

Araştırmacı: Öğrenci sayısı ne kadar oralarda şimdi?

Tahminim 300-350 civarıdır. Çok azaldı tabii. İki GEM’imizde sadece 4. sınıflar var. Bir GEM’imizde de dört ve sekiz olmak üzere iki sınıfımız var. GEM’lerden illaki bir verim alında ama beklenen verim alınamadı. Suriyeli çocuklar Türkçeyi öğrenemediler. Çünkü ortam buna göre ayarlanmamıştı. Öğretmen Arap, Öğrenci Arap, Koordinatör Arap, evde Arapça konuşuyorlar. Çocuklar hiç Türkçe konuşmak zorunda kalmadıkları için dili kullanmadılar, o yüzden istenilen verim alınamadı. Yeni sistemden herkes memnun şu an. GEM’lerin kapanmasından sonra. Öğrenci isterse mesleki eğitime gidebiliyor. Orta okulu bitirdiyse açık liseye kaydolabiliyor. Yani normal bir Türk çocuğunun sahip olduğu tüm haklara eğitim anlamında bunlar da sahip...

...GEM’ler sadece Arapça üzerine değildi, haftada 15 saat Türkçe dersi görüyorlardı. Ama Türkçe konuşmaya ihtiyaç duyulmayan kapalı bir yapı olduğu için çocukların Türkçe öğrenimine olumlu katkısı sınırlı kaldı. Çocuk günde altı saat ders görüyor ama sınıfın tamamı Arap. Bi arkadaşından kalem isteyeceği zaman Arapça isteyecek. Ama bunu Türklerle birlikte bi okulda okusaydı mecburen Türkçe konuşmaya çalışacak istemesi için. Bu yüzden GEM’ler biraz zayıf kaldı o yüzden. Bu da şartlardan dolayı. Oradaki eğitimin kötülüğünden değil şartlar dolayı (İMEM/Personel/Erkek).

Türkiye ye geldim. Suriyeli bir okula gittim. Suriyeli bir okuldayken, hep, yani çok fazla ders vermiyolar, hocalar da önem vermiyolar. Bazen Suriyeli okuldayken hoca bize geliyo diyo ki, susun size beden dersini veririm. Mesela bütün yılım ders bedeniyle geçirdik. Ne matematik almadık ne İnilişçe, ne de Türkçe yani biz öğrenmek istiyoduk (İHL/Öğrenci-9/Kız).

Geçici eğitim merkezi Suriyeliler için. Bir yıl okudum orada. Orada ben çok önem vermedim. Çünkü Suriye'den yeni gelmiştim. Psikolojim bozuktu o yüzden hiç önem vermedim. Türkçe dersi vardı orda. Sadece harfler ya da cümleler. Ama biz öğrenmedik. Çünkü orda hepsi Suriyeliler, ondan önem vermedik (İHL/Öğrenci-12/Kız).

Orda her şey dağınıktı bence. Bi ders saatleri çok kısıydı. Üç veya dört saat ders görüyorduk. Altı dersti ama bir ders 25-30 dakikaydı. Bir de o yıl İngilizce de görmedik. Türkçeyle karışmasın diye (İHL/Öğrenci-13/Kız).

GEM'ler çok düzensizdi bence (İHL/Öğrenci-13/Kız).

Daha önce gittiği GEM'de iyi bir eğitim alamadığı için burada zorlanıyor (Öğrenci Velisi-3/Erkek).

GEM'lerde dersleri veren özellikle GKAS öğretmenlerin Türkçe hariç diğer tüm dersleri Arapça vermeleri, hatta kendilerinin bile Türkçe Öğrenmemeleri, GKAS öğrencilerin Türkçeyi öğrenmemesine neden olmuştur. Bunu sorun Konya il MEM şube müdürü tarafından şu ifadelerle dile getirilmiştir:

Bizde şimdi Suriyeli öğretmen var 215 tane. Suriyeli öğretmen bunlar. Ama bunların Türkçe bilen sayısı 15 kişi geçmez. Bilemedin 20 kişidir bunlar. Ne yapacağız peki şimdi (İMEM/İdareci/Erkek)

Geçici Eğitim Merkezlerinde Türkçe dersi hariç diğer tüm derslerin Arap hocalardan Arapça olarak anlatılması GKAS öğrencilerin Türkçe öğrenimini ihtiyaç duymadıkları için önemsememelerine neden olduğu, bunun da GKAS öğrencilerin Türkçe öğrenimini olumsuz etkilediği söylenmektedir.

Ama diğer derslerimiz hep Arapça idi. O yüzden Türkçe öğrenemedik (İHL/Öğrenci-10/Kız).

Bi de herkes Suriyeli, herkesin kendine göre bir derdi var. O yüzden orda da Türkçe öğrenemedik. Aslında Türkçe öğrenmenin gereğine pek inanmadık. Okulda hocalar Arapça konuşuyor evde ailemizle Arapça konuşuyorduk. O yüzden Türkçe öğrenemedik (İHL/Öğrenci-13/Kız).

Daha önce de okula gittim. Ama öğretmenler Türk değil. Suriyeliydi. Tek bir öğretmen var. Bize anlatıyor yani o Türk. Ora yani çok iyi değil biraz yani. Öğretmenleri çok anlamıyordum (TML/Öğrenci-3/Kız).

GEM'lerde görevlendirilen Türkçe öğretmenlerinin sonradan yabancılara Türkçe öğretimi ile ilgili bir eğitim alsalar da ilk yıllarda bu konudaki formasyon

yetersizliğinden ve çoğunun ilk defa öğretmenlik yapıyor olmasından dolayı Türkçe'nin GKAS öğrencilere öğretiminde sorunlar yaşadıkları görülmektedir.

Orta okulunda Sadece Suriyelilerin okuduğu okulda (GEM'i kastediyor) okudum. Orada da Türkçe öğretmeni geldi. Yine harfler nasıl yazılıyor diye başladı. Ama biz zaten harfleri öğrenmiştik. Suriye'deyken İngilizce öğrenirken Latin harflerini biliyorduk (İHL/Öğrenci-12/Kız).

Geçici eğitim merkezinde okudum. Öğretmenler falan Suriyeliydi. Sadece bir Türk öğretmen vardı. Bize Türkçe öğretmeye çalışıyordu. Ama öğretmedi. Sadece harfler falan. Harflerle başladık. Harflerle bitirdik (İHL/Öğrenci-13/Kız, 05.12.2018) ...

Orada dersleri anlamıyordum. Türkçe hocası sene başında biraz ders anlatmıştı. O zaman biraz öğrenmiştik. Daha sonraları derslerde film izletip ders anlatmamaya başladı (EML/Öğrenci-1/Erkek).

GEM'lerde Türkçe hariç diğer derslerin Arapça olarak verilmesi, okuldaki tüm öğrencilerin GKAS öğrenciler olması, ortamda Türkçe konuşmaya ihtiyaç duyulmaması gibi sebeplerin GKAS öğrencilerin Türkçe öğrenmelerini önemli ölçüde zorlaştırdığı ve geciktirdiği görülmektedir. Bunun yanında ilk yıllarda Türkçe öğreticilerinin yabancılara Türkçe öğretimi konusunda bir eğitimden geçirilmedikleri, bununda Türkçe öğretimine olumsuz yansımalarının olduğu söylenebilir.

4.2. Okul Düzeyindeki Sorunlar

4.2.1. Okul İdarecilerinden Kaynaklanan Sorunlar

Okul müdürlerinin GKAS öğrencileri okullarına almak istemedikleri ifade edilmektedir. Bunun sebebi olarak da öğrencilerin Türkçe bilmemelerinden dolayı başarısız olacakları, okulun başarısını düşürecekleri, bunun da okulun toplum nazarındaki imajını zedeleyeceği düşüncesi olduğu görülmektedir.

Bunun yanında öğrenciler veya veliler arası çıkabilecek çatışmaların okul idaresi tarafından çözülecek olması, okul idarecisine ekstra bir yük getirecek ve okul idarecilerinin öğrencilerin iletişim ve uyum problemleri ile de uğraşmak zorunda kalmalarını netice verecektir. Mevcut durumunun bozulmasını istemeyen okul idarecilerinin GKAS öğrencilerin kendi okullarına gönderilmemesi için İl MEM nezdinde baskı oluşturmaya çalıştıkları tespit edilmiştir.

Okullara kayıt ile ilgili olarak okul müdürlerimizin çoğu direndi, Suriyeli öğrencileri okullarına kayıt ettirmemek için. Başarılarını düşünmek korkusu yaşadılar. Biz okullara

öğrenci alırken zorlandık. Ama inşallah bundan sonra birazcık daha yoluna girer diye düşünüyoruz (İMEM/İdareci/Erkek).

Okul idarecilerinin GKAS öğrencilerle ilgili olaylarda büyüme ihtimali yüksek olduğu için daha duyarlı olmaları gerekirken bazı idareci ve öğretmenlerin yeterli özeni göstermedikleri belirtilmektedir.

Bir şey daha var hocam. Çocukları bazı okullarda çok rahatsız ediyorlar. Bazı koordinatörler var hal etmezler. Müdüre gidiyorsun, o diyor ben hiçbir şey yapamam. Mesela ... okulunda bir kız var, “Çingen”. Öğrenci onlar, vurmuşlar vurmuşlar, çocuk kaldırdılar yoğun bakım. Bıçak ta vurdular. Tamam koordinatör gönderdiler. Ama hiçbir şey halletmezler. Yani müdür bişey yapması lazım. Yani hatta öğretmen Türk öğretmen maalesef ilgilenmiyor (İHL/Koordinatör/Kadın).

Müdür yardımcısına gittim. Bana kızdı. Ben dedim ki hocam bana babam bile böyle kızmadı. Çok bağırdı o zaman. O zaman çok sıkılmışım. (Sesi ağlamaklı oluyor). Tamam özür dilerim kızım dedi. Ondan sonra sınıf tekrarı yaptım. Bu sene de öyle geçiyor. Yani 12. sınıf 9’dayım şu an. Ya naapcam da bilmiyorum (İHL/Öğrenci-6/Kız).

Öğrenciler de zaman zaman idarenin kendi sorunlarıyla yeteri kadar ilgilenmediğini düşünmektedir. Bazen de hiçbir nedeni olmadan okul idaresinden çekindikleri için onlarla rahat iletişim kuramadıklarını ifade etmişlerdir.

Sonra şey müdürün yardımcısına gittim. Hocam bize yardım edebilir misiniz? Kurs açar mısınız? Suriye’ler olduğu için. Çünkü bek yazamıyorlar, konuşamıyorlar ondan. Bize, ne dedi? Açarız. Ama açmadı (İHL/Öğrenci-7/Kız).

Okul idaresiyle konuştuğum zaman korkuyorum. Bir şey olduğundan değil ama çekiniyorum. İdareciler bizi çağırında sanki bir suç işlemişim de o yüzden beni çağırıyorlarmış gibi düşünüyorum. O yüzden korkuyorum. Mesela şimdi siz çağırıncı da korktum (KML/Öğrenci-2/Kız).

GKAS öğrencilerle nasıl ilgileneceğini bilmemeleri, bu öğrencilerin okulun genel başarısını düşüreceği ve okuldaki düzen ve disiplinin zayıflatacağı noktasında okul idarecilerinin yaşadıkları tedirginliklerin, GKAS öğrencileri, okullarında istememelerine neden olduğu görülmektedir.

4.2.2. Türk Öğretmenlerden Kaynaklanan Sorunlar

Derse giren öğretmenlerin Suriyeli öğrencilere karşı sergilediği tutumlar bu öğrencilerin; sadece o öğretmene değil, yaşadıkları çevreye, bu çevrede yaşayan insanlara, Türklere hatta Türkiye’ye olan bakışlarını etkilemektedir. Hatta bu durum GKAS öğrencilerin hayata bakış açılarını bile olumlu ya da olumsuz yönde

etkileyebilmektedir. Katılımcılar bu konuda yaşadıkları sorunları, aşağıdakine benzer ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Bizim öğrencilerle bu Suriyeli öğrenciler arasında birileri ve ki üzüldüğümü şey şu, bizim, öğretmenlerimiz dâhil bu işe yanlış algılar yapmaya çalışıyorlar. Yani bizim okullarındaki öğretmenler okul müdürüne gidip şunu diye biliyor. Ben sınıfımda Suriyeli istemiyorum. Ama maalesef bununla ilgili şu anda son iki aydır müthiş bir sıkıntı yaşıyoruz ve okulların hemen hemen %80'inde bu algı var (İMEM/İdareci/Erkek).

Araştırmacı: Siz GEM'de idareciyken öğretmenlerin gerek Türk gerek Suriyeli öğrencilere yaklaşımlarıyla ilgili yaşadığınız sıkıntılar oldu mu?

Bazı sıkıntılı öğretmenler yok muydu? Vardı tabi hem Türk öğretmenlerden hem Suriyeli öğretmenlerden vardı. Bunun milleti yok işin açığı. Türklerde de biz aynı sıkıntıyı yaşadık, Suriyelilerde de yaşadık (İMEM/Personel/Erkek).

Belki işte bir kısım öğrencilerimiz veya öğretmenlerimizde entegrasyonu kabullenme noktasında bir kısım sıkıntılar olsa da çok önemli olduğunu sanmıyoruz (İHL/İdareci/Erkek).

Araştırmacı: Öğretmenlerinizden öğrencilere karşı önyargılı olan var mı?

Var hocam. Oluyor. Yani öğretmenlerden, çok gelmiyor da genelde Türkçeyi bilmiyorlar, Türkçe bilmediği için bu çocuğa ben ne verebilirim diye, veremediği zaman üzüyor arkadaş. Orada sıkıntıya giriyor. Onu ayırıp ben Türkçe öğretemem ona diyor. Ben Türkçe öğretmeni değilim diyor (EML/İdareci/Kadın).

Önyargı herkeste olduğu gibi bazı öğretmen arkadaşlarımızda da olabilir (EML/Öğretmen-1/Kadın).

Çok değil ama bazen Türkçe bilmediğimiz için hocalarımızdan bazıları bize kızabiliyorlar o yüzden bizde çok iletişim kurmak istemiyoruz (İHL/Öğrenci-11/Kız).

Öğretmenlerin bir kısmının öğrencilere teneffüslerde yardımcı olma gayreti olsa da bir kısmının da öğrencilere karşı gerek dolaylı gerek doğrudan baskı oluşturdukları ifade edilmiştir. GKAS öğrenciler bu durumu aşağıdaki ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Araştırmacı: Özellikle bu yıl bazı öğretmen ve idarecilerin Suriyeli öğrencilere karşı olumsuz tutum sergiledikleri ve bir nevi mobing uyguladıkları ile ilgili söylemler var. Belki direk hakaret etmiyor ama, dışlayarak yok sayarak onları ötekileştirdikleri söyleniyor ne düşünüyorsunuz bu konu da?

Vallahi direk hakaret eden de var. Burada da yaşadığımız şeyler oldu. Ama ben buradayım hallediyorum. Yani ben şey, müsaade etmem. Ama diğer okulda Suriyeli koordinatör yok. Kim yardım edecek onlara, 25 tane var Suriyeli, 10 tane devamsız. Kim arayacak, kim tahfiz edecek, kim yardımcı edecek onları. Yani hocam ben geldim geçen sene burda. 12. sınıfta bir kız var her gün her gün acile getiriyorlar. Niye? Piskoloji var. Midesi ağrıyorlar. Ben gelince niye böyle oluyor diye sordum. E hocam biyoloji öğretmenimiz hakaret ediyor. Bi öğretmen var, merdiven inince yemekhane var. Bir

kızımız yemek yiyor (Suriyeli), öğretmen onun yediği yemekten bir parça almış, ağzına götürürken o dedi sen Suriyeli misin? o dedi evet. Tamam bırakmış. O öğretmen aynı, sınıfa girer, Suriyeli böyle yapar, Suriyeli şöyle yapar, ben camiye gittim, kötü bir Suriyeli gördüm. Tamam sen bırak ya, sen öğretmensin işine bak. Tamam biz şikâyet ettik, konuştuk. O biyoloji öğretmeni yüzünden daha önce 5-6 tane kız okulu bırakmışlar. O Suriyeli sevmez (İHL/Koordinatör/Kadın).

Bi de şey bazı hocalar bizden dalga geçiyor. Biz sizi anlamıyoruz diyorlar. Biz anlıyoruz ama inanmıyorlar (İHL/Öğrenci-1/Kız).

Coğrafya hocası var ya. Ben yeni geldim sınıfta zaten. Hoca konuşuyor. Sonra biz yazıyorum. Ben çok az biliyor dil. Hoca bana geldi. Dedi sen niye yazmıyorsun? Hocam dedim ben Suriyeli dil çok az biliyor. O zaman bana dedi. Sen niye burda geldi o zaman. Sen evde kal (EML/Öğrenci-3/Erkek).

Yani hepsinin öğretmeni iyi de coğrafya öğretmenini hiç sevmedim yani. Geçen ben sınıfa gelince, sen Türkçe öğrenmeden sınıfa gelme diyor. Bu sebepten sevmedim yani (EML/Öğrenci-4/Erkek).

Aynı okulun öğretmenler odasında yapılan gözlemde, bazı öğretmenlerin söylemlerinden GKAS öğrencilere karşı önyargılı oldukları, onları istemedikleri gözlenmiştir (Gözlem Formu-4, EML).

Türk öğretmenlerden bazılarının GKAS öğrencilerle yeteri kadar ilgilenmediği, anlamıyorlar diye ikinci plana ittiği konusundaki sorunlar olduğu belirtilmektedir.

Yani bazı öğretmenler Türk öğrencilerle ilgileniyor, birkaç tane Suriyeli var hiç bakmaz onlara. Onlar anlamıyorlar diye. Anlıyorlar yaa! Vallahi anlıyorlar. Türkçe az bildikleri için konuşamıyor ama anlıyorlar. Sanki onlar mevcut değil. Saygı göstermiyorlar, ya da kötü bi laf konuşuyorlar yani (İHL/Koordinatör/Kadın).

Bazı öğretmenlerin sınıfında GKAS öğrenciler olduğunu dikkate almadan ders anlattıkları öğrenciler tarafından aşağıdaki ifadelerle dile getirilmiştir.

Bi de öğretmenler çok hızlı anlatıyorlar. O yüzden biz çok sıkıntı çekiyoruz ondan (İHL/Öğrenci-2/Kız).

Hocalar bize çalışın diyorlar. Suriyeli olsanız da çalışın hiçbir şey olmaz diyorlar. Yüksek not aldığımız zaman da siz kopya çektiniz diyorlar. Düşük bi not aldık zaman siz çalışmıyorsunuz, neden çalışmıyorsunuz diyorlar (İHL/Öğrenci-3/Kız).

Bi de hocaları anlamak çok zor. Türkçe anlatıyorlar, hızlı anlatıyorlar (İHL/Öğrenci-5/Kız).

Mesela yavaş anlattırsa hocalar iyi olur. Bi de şey yani. Hocalar bize Türkler gibi davranıyorlar. Suriyeliler gibi davranmıyorlar. Hocalar bize daha iyi davranıyorlar. Türk öğrencileri soruyorlar bizim yanımızda. Onlar (GKAS öğrencileri kasederek) anlıyorlar mı? Mesela hiçbir şey bilmiyoruz gibi davranıyorlar (İHL/Öğrenci-5/Kız).

Benim okulumdan çok sorunlar var da. Mesela biz ders içinde şey hep anlayarak hep şey, dikkat ediyoruz. Biraz hiç anlamadık, hocaya soruyoruz bize çalışsaydınız falan öyle diyorlar. Ama Suriyeliler olduğumuz için bek yetiştiremiyoruz dedim. Sonra dedim ki. Hocam Türkçede düşük aldıysak napacaz diye sordum. Sınıfta kalırsınız dediler. O yüzden, ben çok üzuldüm (İHL/Öğrenci-7/Kız).

Hoca söylerken yazmak çok zor oluyor. Anlatırken Türkçe az bildiğimiz için anlayamıyoruz. Hocalar hızlı konuşuyor, anlayamıyoruz (EML/Öğrenci-1/Erkek).

Bazen, ya bazı hocalar yani bi soru soracaz elimizi kaldırıyoruz. Mesela diyolar ki siz bilmiyorsunuz Mesel tekrar anlatmazlar, hiç önem vermezlerdi. Türkler gelip bize, sıfır mı aldınız çalışsaydınız iyi alırdınız, çalışsaydınız kazanırsınız diye söylüyorlar ve hocalar da aynı böyle yapıyorlar (İHL/Öğrenci-9/Kız).

GKAS öğrencilerden bazılarının, ders anlatmayı derste öğrencilerin test çözmesine müsaade eden öğretmenlerin olduğu, bunun da öğrencilerin kişisel ve akademik gelişimlerine zarar verdiğini noktasında ifadeleri olmuştur.

Bazı derslere boşa gidiyor burada da. Mesela Kur'an dersi, mesela Arapça. Aslında boş değil ama hocalar bırakıyorlar yani. Sınıftan bazıları hocam ders işlemeyelim test çözelim diyorlar, hocalar da ders anlatmıyorlar. Bırakıyorlar (İHL/Öğrenci-13/Kız).

Öğretmenlerden kaynaklı bu sorunlara çözüm noktasında GKAS öğrencilerin dersine giren başka bir öğretmenin şu ifadeleri kayda değerdir.

Ders öğretmenleri konuları mümkün olduğunca somutlaştırarak ve öğrencilerin anlatılanı anlamlandırmalarına olanak sağlayacak süreyi onlara vererek ders işlemelidirler (İHL/Öğretmen/Erkek).

Okul bahçesinde yapılan bir gözlemede, beden eğitimi öğretmenin çocuklarla ilgilenmediği Türk öğrencilerden bir kısmının voleybol sahasında voleybol oynadığı, bir kısmının banklarda oturduğu, GKAS öğrencilerin 3-4 kişilik grup olarak okul bahçesinde dolaştığı derse katılmadığı görülmüştür (Gözlem Formu-3, İHL).

Bir diğer gözlemede ise, sınıfta ders anlatan öğretmenin, GKAS öğrencileri dikkate almadan, onların Türkçeyi yeni öğrenmeleri hasebiyle yavaş anlayabileceklerini göz ardı ederek, anlatım yöntem ve hızını bu öğrencilerin seviyesine göre ayarlamadan ders anlattığı, dersi anlamakta zorluk çeken GKAS öğrencilerin derse katılmadıkları, sadece dinledikleri görülmüştür (Gözlem Formu-2, İHL).

4.2.3. Türk Öğrencilerden ve Velilerinden Kaynaklanan Sorunlar

GKAS öğrencilerden özellikle erkek olanların okula devam etmeme nedeni olarak, maddi sıkıntılar büyük oranda da okulda rahatsız edilmesi olduğu ifade edilmektedir.

Hocam erkekler okula geliyorlar, arkadaşları çok çok rahatsız ediyorlar onları. Çok zorluk yaşıyorlar, bu yüzden okulu bırakıyorlar. Zaten onlar maddi durumu çok kötü olduğu için çalışmaları gerekiyor, ondan (İHL/Koordinatör/Kadın).

Bir de bu sığınmacı sorununa karşı olan Türk öğrenciler var (EML/Öğretmen-1/Kadın).

Yine Türk öğrencilerden bazılarının GKAS öğrencilere karşı alaycı, dalga geçer tarzda ve bazen aşağılayıcı söz ve davranışlarda buldukları GKAS öğrenciler tarafından aşağıdaki ifadelerle beyan edilmiştir.

Derslerle ilgili arkadaşlara bir şeyler sorduğumuz zaman bazen bizimle dalga geçiyorlar (İHL/Öğrenci-1/Kız).

Araştırmacı: Ne diyorlar öğrenciler mesela? Nasıl dalga geçiyorlar?

Türkçe bilmiyorsunuz, neden buraya geldiniz? Memleketinize gidin gibi şeyler diyorlar. Bi sınavdan yüksek not aldın da hiç inanmıyorlar. Siz çalıştın kopya çektin öyle diyorlar (İHL/Öğrenci-3/Kız).

Bir ders okuyoruz, arkadaşlarımız var, bize hiç yardım etmiyorlar, mesela bi soru soruyoruz onlar cevap vermiyorlar. Cevap vermediğinde neden dediğimizde, her şey yani bizi sevmiyorlar (İHL/Öğrenci-9/Kız).

Bi de sınıflarda Türk öğrenciler, sınıf başarısı düşük olduğu zaman içimizde Suriyeliler var onlar bizim sınıfın ortalamasını düşürüyorlar, diyorlar. Normalde çoğu zaman bizimle konuşmuyorlar. Ne zaman Arapça ya da İngilizce sınavı olursa yanımıza gelirler. Ama mesela dil anlatım ya da edebiyat dersinde yanımıza gelmiyorlar mesela. (Katılımcı gülümsüyor.) Ve de bişey söyleyeceğim. Yani her yerde iyi insanlar var. Her yerde kötü insanlar da var. Bu Suriye’de de söyle Türkiye’de de böyle. Herkes iyi değil. Herkes kötü değil. Ama biz fark etmiyoruz. Ya da fark görmeyi istemiyoruz. Mesela bir sınıfta altı kişi Suriyeli bir tanesi yanlış yapsa. Suriyeliler yanlış yaptı diyorlar. Diğer beş tanesinin hiçbir şey yapmadığı halde. Onların bir suçu yok halbuki (İHL/Öğrenci-12/Kız).

Benim yani ilk okula gittiğimde hiçbir şey bilmiyordum. Sınıf arkadaşlarım bana gülüyordu. Türkçe okuyamadığım için. Ben o gülen arkadaşşıma sonra dedim. Arapça kitap verdim. Oku dedim. Okumayı bilmedi. Bak işte sen de böylesin. Aynı şekilde o Arapça bilmiyor, ben de Türkçe bilmiyorum (TML/Öğrenci-1/Erkek).

Bazen sorunlar yaşıyorum arkadaşlarımla. Bazen şakadan bana vuruyorlar. Ben onlara yapmayın diyorum ama onlar hiç anlamazlar. Bir daha vuruyorlar. Yapmayın diyorum. Bu daha vuruyorlar. Okuldaki Türk öğrenciler bizi istemiyorlardı, bize bağıyorlardı, bize küfrediyorlardı, yani öyle (EML/Öğrenci-2/Erkek).

Orta okulda bazı sorunlarla karşılaştım. Bazı kızlarla kavga ettik. Laf atıyorlardı çünkü.

Araştırmacı: Ne diyorlardı mesela?

Sürekli, hoca gelince hocam Suriyeliler şöyle yaptı, Suriyeliler böyle yaptı diyorlar. Ama isim vermiyorlar genel olarak Suriyeliler diye şikâyet ediyorlardı (KML/Öğrenci-2/Kız).

Türkçe konuşmadığım için sınıfımızdaki kızlar bana gülüyorlar. O zaman çok kızıyorum. Gözlerim doluyor. Ağladığımda oluyor (KML/Öğrenci-4/Kız).

Mesela bazı Türk arkadaşlar bazen bize geliyorlardı. İngilizce konuşmaya çalışıyorlardı. Onu da konuşamıyorlardı zaten. İngilizce notlarımız falan iyiydi o yüzden bizimle konuşmaya çalışıyorlardı (İHL/Öğrenci-13/Kız).

GKAS öğrenciler, yanlarına oturan Türk öğrencilerin kendilerine yardımcı olmalarını beklediklerini ifade etmekte, yardımcı oldukları takdirde Türkçe öğrenimlerinin olumlu yönde geliştiğini söylemektedir.

Bi de arkadaşım yanımdaki, çok çalışkan bi kız değil. Ben çalışkan bi kız ile oturmak istiyorum. Beni oretsin yani, yazı falan bakması için. Sınavlar yardım etmek için, her şey için yani, bu sorun var, başka bir sorun yok (İHL/Öğrenci-8/Kız).

Konya İl MEM'e yansıyan sorunlardan birisinin de Türk velilerin GKAS öğrencileri, kendi çocuklarının okuduğu okullarda bazen rahatsız etmeleri olmuştur. Ancak önceleri daha fazla olan bu tür olayların son zamanlarda azaldığı tespit edilmiştir. Buna velilerin özellikle GKAS sığınmacılara karşı olumsuz bakış açısının neden olduğu söylenmektedir.

İşte Suriyeliler geldi, başımıza bela olacak. İşte bizim çocuklarımızı dövüyorlar falan. Özellikle veliye falan sızradı mı olay, sakinleştirilmesi çok zor oluyor. Bir okulda da yaşandı bu olay. Veliler, Türk veliler kapıda durdular, Suriyeli çocukların okula girişine engel oldular. Daha sonra müdahale edildi ve olay halledildi (İMEM/Personel/Erkek).

Türk öğrencilerin GKAS öğrencilere karşı tutumlarını, ailevi ortam ve toplumun GKAS sığınmacılar hakkındaki kanaatlerinin etkilediği, bunun da öğrencilerin GKAS öğrencilere karşı tutumlarına olumsuz yansıdığı görülmektedir. Öğrenci velilerinin bazılarının ise GKAS öğrencilerle yaşanan sorun küçük bile olsa aşırı tepki verdikleri görülmektedir.

4.2.4. GKAS Öğrencilerin Devamsızlık Sorunları

Bazı öğrencilerin gerek maddi imkânsızlıklar gerekse Türkçe bilmeyip dersi anlamamalarından dolayı okula devam etmedikleri tespit edilmiştir. GKAS öğrencilerin devamsızlıktan sınıfta kalma nedenlerinden birinin maddi imkânsızlıklar olduğu

söylenmekte, gerekli yardımların yapılması halinde liseye devam eden öğrenci sayısının artacağı ifade edilmektedir.

Vallahi sorunları çok ben hepsiyle Nasıl anlatacağımı bilmiyorum. Birincisi devamsızlıkları çok. Kayıt yaptırıyorlar daha sonra gelmiyorlar. Niçin gelmiyorlar çünkü maddi sıkıntıları var. Onlar bu çocukların ekonomik durumdan dolayı masraflarını karşılayamadıkları için okula göndermiyorlar. Devlet Şartlı eğitim yardımı olarak lise öğrencilerine 60 lira para veriyor ama bu öğrenciler için yeterli olmuyor. Bence en az 200 lira vermek lazım Suriyeli öğrenciler için. Devlet bu yardımı 200 liraya çıkarırsa, bu çocukların okula gelme oranı artacaktır (İHL/Koordinatör/Kadın).

Okula kayıt olup hiç gelmeyenler olduğu gibi, devamsızlıktan kalan öğrencilerinde olduğu ve öğrencilerin okula devam etmemesinin birçok farklı nedeni bulunduğunu Suriyeli öğrenci koordinatörünün ifadelerinden kolayca çıkarmak mümkündür.

Bir diğer sorunumuz devamsızlık. Yani mesela ben konuştum, öğrencilerin aileleriyle. Onlar halledemez diyorlar, ama bi şey yapmazlar. Bi de hocam aileler çok iyi değil, aileler kötü, bazı evlendiriler, bazı çalıştırılar. Yani ben aradım. Bir evden üç çocuğu göndermiyorlar. Babası işsiz, onlar çalışıyorlar evde. Tamam çalışmıyor, sen Kızılay'dan para almıyor musun? Alıyorum, ama göndermiyorum. Muhtar uyarı görmesi lazım (İHL/Koordinatör/Kadın).

Geçen yıl ben sınıfta kaldım. Bu yıl sınıf tekrarı yapıyorum. Devamsızlıktan kaldım. Geçen her sınav sonrasında eve gidiyorum. Ben hiçbir şey anlamıyorum diye eve gidiyordum. Ben yok yazılıyormuşum. O yüzen sınıfta kaldım. Ben her sabah geliyordum. Dersi anlamayınca eve gidiyordum. Sonra sınıfta kalmışım (EML/Öğrenci-3/Erkek).

Öğrenciler bildikleri Türkçe ile ailelerine tercümanlık yapmaktadırlar. İkamet işlemleri, hastane ve benzeri yerlerde veliler Türkçe iletişim kurabilmek için öğrencileri okuldan alıp yanlarında götürmekte bu da onların okuldan geri kalmalarına ve devamsızlık haklarının dolmasına neden olmaktadır. Öğrenciler bu noktada kendilerine yardımcı olunmasını talep etmektedirler.

Baba Suriyede araba galerici, annem de öğretmen, buraya geldiği zaman Türkçe bilmiyorlar. Bi de şimdi buraya geldiği zaman faturalar ödeneceği zaman, kayıt yapacağı zaman, milli eğitim çağırdığı zaman, hastanelere hep o zaman bizi alıyolar okuldan bizi alıyolar. Bi de şimdi biz izin günlerimiz çok az burada. Bizim ailelerimiz bize ihtiyacı oluyor böyle. Bizim izin günlerimiz gidiyor. Çok zorlanıyoruz (İHL/Öğrenci-3/Kız).

Öğrencilerin devamsızlık nedenlerinden birisini de ailelerinde yaşadıkları sorunlar oluşturmaktadır. Bunların bazısının zorunluluktan kaynaklanan sorun olduğunu söylemek mümkündür. Bu sorunu bir GKAS öğrenci aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

İki ay önce abim kaza geçirdi. Benim babam yurt dışında yaşıyor. Annem hasta birisi, yatakta yatıyor. Ablam bi yatılı kursta kalıyor. Ben evde en büyüğüm, kardeşlerim küçük var. Sonra ben evde kalmak zorunda kaldım ve devamsızlığım çok oldu. Kaldım sınıfta. Annem çok kızdı, babam çok kızdı. O zaman napıyım (İHL/Öğrenci-6/Kız).

GKAS öğrencilerin okula devam sorunun sebeplerini maddi imkansızlıklardan dolayı okula gitmeme, ailevi sorunlardan dolayı okulu bırakma ve Türkçe bilmemelerinden dolayı okulu devam etmeme olarak sıralamak mümkündür.

4.2.5. Bazı Okullarda GKAS Öğrenci Sayısının Fazla Olması

Aynı okulda çok sayıda GKAS öğrencinin bulunmasının o okuldaki Türkçe öğretimini zorlaştırdığı görülmüştür. Bazı okullarda 7-8 GKAS öğrenci varken bu bazı okullarda 700 kişiye kadar çıkabilmektedir (Doküman İncelemesi, MTAL/Öğrenci Listeleri).

Suriyeli öğrencinin az olduğu okulumuz da var, 700 Suriyeli öğrencinin olduğu okulumuz da var (İMEM/Personel/Erkek).

4.2.6. Destekleme ve Yetiştirme Kursları ile İlgili Sorunlar

PİCTES projesi kapsamında geçen yıllarda öğrencileri desteklemek için okullarında ve halk eğitimlerde kurslar açıldığı ancak bunun proje ile sınırlı olması hasebiyle düzenli olmadığı gözlenmiştir. Bu sorunu GKAS öğrenciler aşağıdakine benzer ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Keşke okuldan sonra kurs açılırsa daha iyi olur. Mesela YÖS kursu açılrsa. Bi de koordinatör hocamız gibi her okula danışman hoca olsa çok iyi olur. Anlamadığımız zaman gelip soruyoruz (İHL/Öğrenci-1/Kız).

Bi de kurslar olunca daha iyi oluyodu. Geçen sen oldu daha iyi oldu. Bu sene yok olunca iyi olmadı. Notlar biraz düşük oldu. O yüzden sıkıntı çekiyoruz (İHL/Öğrenci-2/Kız).

Önceden 9. sınıfta kursumuz vardı. Daha kolaylaştırıyor bize. Ama şimdi yok olduğu için biraz zor oluyor (İHL/Öğrenci-13/Kız).

Günde bir sefer Arapça ilave ders olsa bizim için iyi olur yani. Ve yani şöyle bir şey var. Benim arkadaşlarımdan Arapçayı az bilenler vardı ortaokulda. Onlar mesela kendi dillerini öğrenseler ders olarak iyi olur (TML/Öğrenci-1/Erkek).

4.2.7. Kültür Farkından Kaynaklanan Sorunlar

Nadiren de olsa GKAS öğrenciler sadece giyim farkından dolayı yönlendirildikleri okula gitmediklerini ve okul değiştirdikleri aşağıdakine benzer şekillerde ifadelerle ortaya koymuşlardır.

İlk önce, ilk 2 ay başladım. Meslek lisesine gitmişim, o okulu çok beğenmedim. Orda kızları beğenmedim. Ben mesela feraceliyim. Onlar hep açık. Tek bi Suriyeli ben varım. Bana hep kötü bakıyolar. Anadolu İmam Lisesine nakil yaptım. Buraya geldim (İHL/Öğrenci-6/Kız).

Ondan sonra 9. sınıfta Türk okuluna gidecektim. Gitmedim. Erkekler bi de kızlar aynı sınıfta o yüzden bu sorunlar yaşamak istemedim. O yüzden ben yeniden bir Suriyeliler okuluna gittim (İHL/Öğrenci-12/Kız).

Mesleki ve Teknik Eğitim Lisesine geldim. Çalıştım ama olmadı. Arkadaşlarımın hepsi Türk sınıfta tek Suriyeli bendim. O yüzden uyum sağlayamadım. Korkuyordum. Herkes bak Suriyeli, bak Suriyeli diye okulda beni gösteriyordu. Çok korktum. O yüzden sıkıntılar yaşadım. 2 yıl sınıfta kaldım. Ancak şimdi mesleki açık lisede Muhasebe ve Finansman alanında okuyorum. Sadece hafta sonları meslek derslerini alıyorum. Diğer derslerimin sınavlarına giriyorum (TML/Öğrenci-5/Kız).

Dili farklı, yaşam tarzı farklı GKAS öğrencilerin bu kültür farklılıklarının okul tercihlerine yansıdığı görülmektedir. Bazen de bu farklılıklara uyum sağlayamadıkları için okul değiştirdikleri tespit edilmiştir.

4.2.8.E-Okul Sisteminde GKAS Öğrencilerle İlgili Sorunlar

E-okul sisteminde bir Türk öğrencinin Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası girildiğinde nüfus müdürlüğünden kişisel, ailevi, adres ve telefon bilgilerine ulaşılabilmektedir. Ancak henüz GKAS öğrencilerin kimlik numarası girildiğinde iletişim bilgilerine ulaşılamadığı, sadece beyan edilen bilgiler üzerinden iletişim sağlanmaya çalışıldığı, bunun da bu sorunları çözme noktasında öğrencilere ve ailelere ulaşmak gerektiğinde sorun oluşturduğu belirtilmektedir. GKAS öğrenci koordinatörü bunu şu şekilde ifade etmiştir.

İkinci bir konu: Türk öğrenciler için e-okul da ailelerin iletişim bilgileri var ama Suriyeli öğrencilerin bilgileri eksik ya da yok. e-okul üzerinden nüfusla irtibat sağlanarak bu öğrencilerin adres ve telefon bilgilerine bizim ulaşabilmemiz lazım çünkü okula gelmeyen çocukların ne telefon ve adres bilgileri olmadığı için onlara ulaşamıyoruz. Evlerine gidip niye gelmediklerini soramıyoruz. Bu yüzden e-okuldaki bu öğrencilerin nüfus üzerindeki bilgilerine erişerek aile bilgilerini telefon ve adres bilgilerini görebilecek şekilde olmasını istiyoruz.

Araştırmacı: Peki Onlar okula kayıt olurken iletişim bilgileri e-okula girilmemiş mi?

Hayır. Kayıt yaptıranların bazılarının bilgileri var ama bazıları ilköğretimden sonra liseye hiç kayıt yaptırmamış. Bunların bilgilerine ulaşamıyoruz. Adres ve iletişim bilgileri de olmadığı için niye okula kaydettirmediklerini de soramıyoruz böyle bir sıkıntımız var. Bakın bende şimdi böyle bir liste var. Onlar hepsi devamsız. Ama ilçe milli eğitim bana diyor ki bunlara ulaş, niye kayıt olmadıklarını öğren. Nasıl öğrenebilirim? Normalde Türk öğrencilerin nüfustan e-okula bir irtibat var. Onların bilgilere ulaşabiliyoruz ama Suriyeli öğrencilerin böyle bir irtibat yok. Yani Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası yassak her şey çıksa, telefon, adres falan. Niye göndermiyorsunuz, diye sormak istiyoruz. Ama ulaşamıyoruz. Bu ailelere ulaşabilesek en azından niye göndermiyorsunuz diye sorarız. Göndermedikleri takdirde ceza uygulanacağını söyleyerek göndermelerini sağlayabiliriz (İHL/Koordinatör/Kadın).

Okul bazında yaşanan tüm bu soruların yanında, bu sorunların daha az hissedilmesini sağlayan bazı bulgulara da rastlanmıştır. Bunlar:

- Bazı Okullarda Görevli Suriyeli Öğrenci Koordinatörlerinin Bulunması

Suriyelilerle ilgili gelen şikâyetlerle, problemlerle koordinatör ilgileniyor. Bizi ilgilendiriyorsa bize kadar getiriyor. İlgilendirmiyorsa orda çözüp gönderiyor. Rahat ediyoruz (İHL/İdareci/Erkek).

- GKAS Öğrencilerin Okulunu Seviyor Olması

Okuduğum okulumdan memnunum (TML/Öğrenci-3/Kız).

Sekizinci sınıfa gidiyorum. Mesleki Teknik Anadolu Lisesindeyim. Okulmdan çok memnunum (TML/Öğrenci-4/Kız).

Evet bu okul çok güzel. Seviyorum (EML/Öğrenci-3/Erkek).

İlk geldiğimde hiç sevmiyordum. Sonra baktım arkadaşlarım iyi, hocalar iyi, birbirlerine çok yardım ediyorlar. Onun için çok seviyorum, arkadaşlarımı, öğretmenlerimi (KML/Öğrenci-3/Kız).

Oğlum okulunu seviyor (Öğrenci Velisi-3/Erkek).

- Türk İdareci ve Öğretmenlerin GKAS Öğrencilere Yardımcı Olması

Öğretmenlerden GKAS öğrencilere karşı olumsuz tutum sergileyen öğretmenler olduğu gibi, onlara bir anne şefkatiyle yaklaşp yardımcı olmak için var gücüyle çalışan öğretmenler de olduğu gözlenmektedir (Gözlem Formu-4, EML).

Türk öğrencilerle GKAS öğrenciler arasında hiç ayırım yapmadan ders anlatan öğretmenler yine yapılan gözlemlerde tespit edilen bulgulardandır (Gözlem Formu-5, İHL). Katılımcılar bu konudaki memnuniyetlerini aşağıdakine benzer ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Bu çocuklarla ilgilenmeye çalışıyorum ben bireysel olarak. Bir de biz de anne şefkati bayanlarda ayrı bir şey olur hani. Onu empati yapmaya çalışıyorum. Benim de çocuklarım var aynı yaşta. Hani biz de yanı durumdaki olabiliydik. Biz de yabancı bir ülkeye gitmek zorunda kalsak çocuklarıma öğretmenlerinin nasıl davranmasını isterdim diye empati kurup, o şekilde davranmaya çalışıyorum (EML/Öğretmen-1/Kadın).

İngilizce hocam var ya, bir de edebiyat, bir de sağlık, bunları çok seviyorum. Onlarla aram çok iyi. Yani hepsinin öğretmeni iyi (EML/Öğrenci-4/Erkek).

Okul idaresiyle yaşadığınız bir sorun hiç yaşamadık. Onlara teşekkür ediyorum. Hocalara da teşekkür ediyorum. Öğretmenler iyi (EML/Öğrenci-5/Erkek).

Bi de öğretmenler şöyle dedi. Bir şeyi anlamadıysan anladım deme, anlamadım de. Anladım deme. Ben tekrar anlatırım sana dediler (KML/Öğrenci-3/Kız).

Öğretmenlerimiz çok yardımcı oluyorlar. Teneffüste bile anlamadığımız bir şeyi sorsak anlatıyorlar (KML/Öğrenci-5/Kız).

Öğretmenlerimizin hepsi iyi, ben onlardan memnunum (TML/Öğrenci-6/Erkek).

Okul idaresiyle ilgili hiçbir olumsuz şey yaşamadım. Onlara her şeyi çekinmeden gidip söyleyebiliyorum. Beni dinliyorlar. Başa okulları bilmiyorum. Ama bu okulda ırkçılık falan öyle bir şey görmedim. Bence gelirlerse kötü karşılanmazlar. Hem idare hem öğretmen hem de okuldaki öğrenci arkadaşlarımdan böyle bir şey yaşamadım (TML/Öğrenci-6/Erkek).

- Türk Öğrencilerin GKAS Öğrencilere Yardımcı Olması

Bunun dışında bu öğrencilere yardımcı olan Türk öğrenci arkadaşları var (EML/İdareci/Kadın).

11. sınıfta Türkçe konuşmaya başladım yani, bi de bir kız var ona minnettarım. Çünkü o benimle her zaman konuştu, dalga geçmedi. Hala böyleyiz yani (İHL/Öğrenci-13/Kız).

Bilemediğim yerleri arkadaşlardan destek alıyorum (TML/Öğrenci-1/Erkek).

Sonra okul idaresi konuşmuş onlarla. Bizim arkadaşlarımız oldular. Birlikte oynamaya başladık (EML/Öğrenci-2/Erkek).

Arkadaşlarım iyi (EML/Öğrenci-4/Erkek).

Türkçe olarak anlaşamıyoruz şimdilik ama beni seviyorlar. Yardımcı olmaya çalışıyorlar (KML/Öğrenci-1/Kız).

Hocalarımda, arkadaşlarım da iyiler (KML/Öğrenci-2/Kız).

Sınıfımızdaki arkadaşlar bana yardımcı oluyorlar. İlk geldiğim kere bana dediler ki hiç anlamadıysan bana sor, bize sor (KML/Öğrenci-3/Kız).

Sınıfımdaki arkadaşlar bana yardım ediyorlar. Mesela sınavdaki soruları anlamadığımızda bize anlatıyorlar (KML/Öğrenci-5/Kız).

Sınıf içi gözlemlerde öğrencilerin Türk öğrencilerle iletişimlerinin iyi olduğu, rahat bir şekilde biri birleriyle konuşabildikleri görülmüştür (Gözlem Formu-4, İHL).

- Öğrenci Velilerinin Okula Kayıt Sürecinden ve Okullardan Memnuniyeti

Türlere çok teşekkür ediyorum öncelikle. Evlatlarımı hem okula yazdırırken hem okul sürecinde Türkçe bilmeme dışında başka bir sıkıntı yaşamadık (Öğrenci Velisi-2/Erkek).

Araştırmacı: Okuldan memnun musunuz?

Vallahi elhamdülillah. Masraflı oldu biraz. Okul elbisesi, teknik resim dersi için okul aletleri için malzeme almak bizi zorladı. Onun dışında bi sorun yok (TML/Veli-2/Erkek).

4.3. Toplumsal Sorunlar

4.3.1. GKAS sığınmacılara Yönelik Olumsuz Bakış Açısı

Toplumun bir kısmının GKAS sığınmacılara farklı nedenlerle olumsuz olarak baktığı görülmektedir. Bunun altında farklı nedenlerin yattığı ve belirli zamanlarda bu olumsuz bakış açısının tepkiselliğe dönüştüğü de katılımcılar tarafından şu ifadelerle dile getirilmektedir.

... Bizim burada, Türkiye'de veya Konya özelinde Suriyelilerle ilgili en çok sıkıntı çektiğimiz konu algı operasyonları. Suriyelilere işte maaş verildi devlet tarafından, efendim bunların sürekli gözetilip kollandığı gibi algılar artı bunların ülkelerini satıp kaçıp geldikleri gibi algılar. Bunlar bize okullarda en büyük sıkıntı yaratıyor (İMEM/İdareci/Erkek).

İki tarafında birbirine bi olumsuz bakışı var. Bu da okullarda belli bir gerginlik oluşturuyor zaten. Okul bunu yerel bazda çözüyor ama hemen hemen her okulumuzda bu yaşanıyor. Bu da demektir ki toplum genelinde böyle bir sorun var. Bu yönde adımlar atmaya çalışıyoruz ama yani bizim de çok bir şey elimizden gelmiyor tabi. Biz okul müdürlerini ve personeli uyarıyoruz zaten, kayıtlarda vesaire sorun çıkartmayın diye. Ama veliler arasında bir gerginlik olduğu zaman da artık bu, süreç isteyen bir şey. Bi anda sihirli bir değnek gibi aradaki sorunları çözemiyoruz (İMEM/Personel/Erkek).

Toplumsal önyargının küçük bir grup tarafından olumsuz bir şey yaşanmış olsa bile bazen tüm GKAS sığınmacılara tepki olacak şekilde yansıtıldığı görülmektedir.

Türk insanlar, bütün Suriyeliler kötü diye sanmışlar. Yani bi insan kötü, ama hep hep tüm insan kötü deyil ki. Türkiye de öyle iyi var, kötü de var. İşte siz Suriyeliler böylesiniz, hep böyle yapcaz, her zaman böyle yapcaz. Ülkenize dönünze kadar. Aslında Suriye'de savaş bitmiş ama siz keyfinize geldiniz. Ama savaştan dolayı gelmediniz ki. Burda bakarsanız bütüün Türkiye genç adamlardan dolu diyolar. (Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların çoğunun genç olduğunu ifade ediyor.) Neden onları savaşmıyorlar. Geçen bi arkadaşım bana dedi ki, benim 15 Temmuz gününde bütün insanlar hep yola çıktılar Türkler, neden senin baban, neden Suriye'de kalıp, mesela neden savaşmadı. Benim babam savaş başladı 50 yaşındaydı. Biz 8 kişiyiz dedik (İHL/Öğrenci-9/K1z).

Bence olumsuz bakma sebebi önyargılar (İHL/Öğrenci-11/K1z).

Öğrenci, veli ve öğretmen gibi katılımcılar tarafından en önemli sorun Türkçe bilmemek olarak ifade edilse de Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü yönetici ve personeli en önemli sorun olarak, GKAS sığınmacılara karşı toplumun olumsuz bakış açısını görmektedir.

Birincil sorun olarak toplumun ön yargısını görüyorum. Çok yanlış ve yalan bilgiler de ortada dolaşiyor. Mesela, aile başı 1.000TL alıyorlar. Kişi başı yardım alıyorlar, işte biz paralı giriyoruz, onlar bedava her şeyden yararlanıyorlar gibi. Halbuki böyle bir şey yok tabi. Projeden gelen belli miktarda yardımlar var. Bunlar da Avrupa Birliğinden geliyor zaten. Ha devlete bi maliyeti yok mu? İllaki var. Bunun yanında çok faydaları da var tabi. Bugün Konya sanayisi Suriyelileri çeksek çökecek durumda. Ara eleman yok yani. Sanayide benim çok tanıdığım var. Suriyeliler olmasın biz çökeriz diyor şu an. Çalıştıracak adam bulamıyoruz diyor. Türkler o paraya çalışmıyor, Türkler işi de beğenmiyor. Yani biz biraz toplum olarak biraz rahata alışmışız. Öyle de bi sıkıntı var (İMEM/Personel/Erkek).

Toplumun Suriyeli sığınmacılara karşı olumsuz bakış açısına sahip olmasında yaşanan bazı olumsuz olayların yanında bu durumu kullanmak isteyen bazı kesimlerin, bu olumsuz bakış açısını körükleyecek şekilde farklı ortamlarda yaptıkları propaganda faaliyetlerinin de etkili olduğu katılımcılar tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir.

... Ha, toplumun bir önyargısı var. Bazıları haklı ama birçoğu haksız eleştirileri var. Bu önyargının kırılması lazım ki ileriki zamanlarda daha büyük sorunlar çıkmamasın diye. Nitekim 15 Temmuz'dan sonra bazı olaylar oldu. Suriyeli evler taşlandı, yürünmeye çalışıldı filan o zamanlar. Özellikle bu Suriyeli Türk kavgasını körüklemeye çalışanlar var. Türk milleti eskiden beri yardıma muhtaç olanlara kapısını açmış ama bu körüklemekten dolayı da bilmiyorum belki de sınıfta kalmış olabiliriz bu konuda. Tabi. Ben okulda da çalıştım mesela. Türk bir çocuk kavga ettiği zaman bir olay oluyor. Ama Suriyeli bir çocuk kavga ettiği zaman 10 olay oluyor, önyargıdan dolayı. İşte Suriyeliler geldi, başımıza bela olacak. İşte bizim çocuklarımızı dövüyorlar falan. Özellikle veliye falan sızradı mı olay, sakinleştirmesi çok zor oluyor. Bir okulda da yaşandı bu olay. Veliler, Türk veliler kapıda durdular, Suriyeli çocukların okula girişine engel oldular. Daha sonra müdahale edildi ve olay halledildi. Bu yüzden ben birinci sorun olarak önyargıyı diyorum. Çocuk bu önyargıyı nereden öğreniyor. Aileden öğreniyor. Okulda bu empoze edilmiyor. Ha okulda da bazı yanlış yapan öğretmenler yok mu, var. İllaki var. Ama geneli aileden böyle bir empoze geldiği için çocukta aynı önyargıyla bakıyor. Bizden yardım edenler var. İyi tarafımız kötü tarafımızdan fazla olmasa bu bi infial olurdu zaten. Bu olay bir krize dönerdi yani. Şu anda bizim iyi tarafımız muhakkak fazla ama bazı sorunlar yok mu, var. Bu da bilmiyorum neden kaynaklanıyor. Bazı piyasada çok kirli bilgi var. Hatta yanlış bilgi var. Mesela biz çalışmalar yapıyoruz. Milleti yönlendirmeye çalışıyoruz ama, ulaşamıyoruz tabi herkese (İMEM/Personel/Erkek).

Toplumun farklı kesimleri, farklı kurumlar aracılığı ile (örneğin STK'lar) GKAS sığınmacılara yardım ettiği gibi bazı kesimlerinin katlandığı, bazı kesimlerinin elinde imkân olsa bir an önce Suriyeli sığınmacıları ülkesine göndermek istediğini Konya il MEM personeli tarafında belirtilen bir başka sorundur.

Araştırmacı: Genel manada süreç olumlu yönde ilerliyor diyebilir miyiz?

Türk milleti burada sabrediyor bence. Anlayış olarak pek memnun olduklarını söyleyemem.

Evet. Toplum sabır gösteriyor şu için. Kabullendiler mi? Bence kabullenmediler (İMEM/Personel/Erkek).

Toplumdaki Suriyeli sığınmacılar hakkındaki yanlış bilgilerin ve önyargıların farkında oldukları ve bunu çözmek için bir şeyler yapılması gerektiğini ifade edilmektedir.

Valla ben toplumu biraz daha sağduyulu olması gerektiğini, bu yönde çalışmalar yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu yönde yapılacak çalışmalarla toplumdaki yanlış bilgiler düzeltilmeli. Birçok yanlış bir bilgi var bu Suriyeliler konusunda. Müthiş bir bilgi kirliliği var. Bunlar yok edilmeli (İMEM/Personel/Erkek).

GKAS sığınmacılara karşı toplumun bazı önyargılardan dolayı sergilediği olumsuz davranışlarının onları derinden etkilediği gözlenmiştir. Bu GKAS öğrenciler tarafından aşağıdaki şekilde ifadesini bulmuştur.

Araştırmacı: Peki istediğin bir şey var mı Türkiye'den.

Bize iyi davranırlar. Hocam mesela ben her zaman çalışkandım. Mesela dun bilmem ne oldu bana, filim gibi aktı gitti gözümün önümden. Sınavları nasıl yaptım bilmiyorum. Boş bıraktım soruları. Gerçekten çok ağladım yani böyle bişey olmaz diye. (Katılımcı duygusallaşıyor, ağlamaklı oluyor.)

Araştırmacı: Anladım. Eskiye düşündün, birde şimdiki ve kendini çaresiz hissettiğin için ağladın doğru mu?

Evet. (Ağlamaklı)

Araştırmacı: İnşallah iyi olacak (İHL/Öğrenci-4/Kız).

Bi de bazıları Türkçeyi komşularından falan öğreniyorlar. Ama bizim komşularımız öyle değil. Hiç konuşmuyorlar bizimle. Hiç ben komşularımı bilmiyorum, tanımıyorum.

Araştırmacı: Kapıda falan hiç karşılaşmıyor musunuz?

Karşılaşırsak boyle yaparlar. (Başını arkaya çeviriyor) Tanımıyoruz o yüzden.

Ya, hiç bi kere bişey lazım oldu, komşulardan istedik. Bir çocuğu çıktı ve bağırma falan başladı öyle yani. Ondan sonra onlarla hiç muhatap falan olmadık yani. Bi de alt

komşularım var. Bi ses falan çıksa baya sorun çıkarıyorlar. Polis falan getirecez diyorlardı. Bi de çocuklar var yani onları nasıl tutacağız. Böyle tutun dediler. (Kucakta) Böyle yani (İHL/Öğrenci-13/Kız).

Biz evden her indiğimizde bizim arkamızdan vuruyorlar, bizi kovalıyorlardı. Böyle sopalarla, bıçaklarla koşuyorlardı. O yüzden biz korkuyorduk ilk başta. Sonra sonra alıştık (EML/Öğrenci-2/Erkek).

Mesela bir gün pikniğe gittik. Öyle bir şey duydum. Bizim oğullarımız Suriye’de savaşıyorlar. Onlar burada gezme falan yapıyorlar. Yani öyle bir şey. Belki bu konuyla ilgili çok bilgi sahibi olmadıkları için böyle söylüyorlar. Aslında bence Türklerin Suriye’ye gitme sebebi Türkiye sınırlarını koruması. Yani sonuçta Türkiye için savaşıyorlar. Belki biraz Suriye için savaşıyorlar IŞID falan ama sonuçta Türkiye’nin sınırlarını korumak için savaşıyorlar. Bi de ben nasıl savaşacağım yani daha 18 yaşına girmemişim. Ben nasıl savaşacağım? Neden bana böyle söylüyorlar yani (TML/Öğrenci-6/Erkek).

Diğer birçok konuda olumlu gelişmeler yaşanmakta ancak, toplumun ve okul idarecilerini GKAS öğrencilere karşı olumsuz bakış açısında yumuşama olmasına rağmen toplumun bir kesiminde hâlâ güçlü bir şekilde devam ettiği katılımcılar tarafından şu şekilde ifade edilmektedir.

Araştırmacı: Sizinle daha önce ki görüşmemizde en büyük sorun olarak toplumun Suriyelilere karşı olumsuz bakış açısını söylemiştiniz. Bu konuda bir ilerleme var mı?

Hâlâ devam ediyor. İşte onun için, uyum çalışması yapıyoruz bu sene. Ağırlığı o yöne kaydırdık. Bizim en büyük sorunumuz buydu. Bunu bakanlığa da ilettik. Acilen bir kamu spotu yapın ve Türkiye çapında televizyonlarda bu dönsün dedik. Çünkü bu iyiye gitmiyor. İnsanların algısı çok farklı. Dolayısıyla o da olacak (İMEM/İdareci/Erkek).

Toplumun bir kesiminin GKAS sığınmacılara karşı olumsuz bakış açısına sahip olduğu görülmektedir. Bu olumsuz bakış açısı okuldaki Türk öğrencileri de etkilemekte ve GKAS öğrencileri karşı olumsuz tutum sergilemelerine neden olmaktadır. Hatta aileler GKAS öğrenciler ile Türk öğrenciler arasında yaşanan en ufak sorunda aşırı tepki verebilmektedir. Bu okullarda GKAS öğrencilerin dersine giren bazı öğretmenlerde de görülmektedir. Özellikle erkek GKAS öğrencilerin okula devam etmeme nedenlerinin en önemlilerinden biri olarak bu tutumlar gösterilmektedir.

4.3.2. Basında GKAS Sığınmacılara İlişkin Bilgilendirme Yapılmaması

Konya il MEM idareci ve personeli, toplumun GKAS sığınmacılara olan olumsuz bakış açısını kırma adına çalışmalar yaptığını ama bu çalışmalara yerel basın yardımı olmadan şunu ifade ederken ortaya koymuştur.

Bu Suriyeli sığınmacılarla ilgili olumsuz algıyı kırmak için ... televizyon kanalına gittik. Ama maalesef ... televizyon kanalı ile görüşmemizde başarılı olmadık. Biz bunlara savaşın izlerini silmek diye bir video yaptık 60-70 saniyelik rica ettik bunu arada bir gösterin diye, göstermediler. Şu anda hala orada bekliyor video. Biz dedik bakın Yarın Türkiye'de ve Konya'da olacak olan olaylarda sizin de vebaliniz olacak, lütfen gösterin, ama göstermediler (İMEM/İdareci/Erkek).

Konya İl Milli Eğitim olarak bir kamu spotu hazırladık. Bunun Konya'nın yerel kanallarından yayınlamak istedik. Ama bizden. Bu 40 saniyelik bir kamu spotunu yayınlamak hiçbir kanalı batırmaz zannımca ama arkadaşlar öyle düşünmüyor demek ki. Parayı versek hiçbir sıkıntı olmaz. Yani milli eğitim de belli bir yere kadar ulaşabiliyor hocam. Yani, evlerin içine biz giremiyoruz. Evlerin içine giren kısım televizyon, ya da sosyal medya vs. Yani bizim ulaşacağımız alanlar da kısıtlı olduğu için her alanın bu yönde elini taşın altına koyması gerekiyor (İMEM/Personel/Erkek).

Yerel basının bu tutumunu, il MEM idareci ve personeli toplumun olumsuz bakış açısını değiştirmenin önünde önemli bir sorun olarak ifade etmektedir. Bunun il bazından ziyade ülke bazında kamu spotları ile çözülmesinin dahi iyi olacağı düşünülmektedir.

4.4. Maddi Sorunlar

Yapılan gözlem ve mülakatlarda öğrencilerin maddi imkân ve gelir düzeylerinin farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Örneğin, babası diş hekimi olarak özel poliklinik çalıştıran ve oradan elde ettiği gelire Meram ilçesi havzan mahallesinde (Konya il merkezinde, orta üst ve üst gelir grubundan ailelerin yaşadığı bir mahalledir.) ev kiralayıp oturan aileler olduğu gibi, hiçbir yardım ve geliri olmayan ancak yakınlarının onlara gönderdiği parayla yaşamaya çalışan aileler olduğu da görülmüştür.

4.4.1. GKAS Sığınmacıların Aylık Gelirlerinin Çok Düşük Olması

Ülkesini bir anda terk etmek zorunda kalan insanların yanına alabilecekleri şeyler sadece maddi değeri olan taşıyabilecekleri şeylerdir. Sahip oldukları tüm arsa, arazi, ev, dükkân, hayvan ne varsa ellerindekini kendi ülkesinde bırakarak Türkiye'ye sığınan bu insanlar, burada yeniden bir düzen kurmak için çalışmak zorundadırlar. Kalıcı bir iş bulmakta zorlanan Suriyeli sığınmacıların çoğu geçici işlerde çalışmaktadır. Bazen iş bulsalar bazen bulamamaktadırlar. Hatta bazılarının ifadesine göre, bazen gündelik çalıştıkları işlerin parasını, "siz Suriyelisin gidin" diye alamaya bilmemektedirler.

Tüm bu imkânsızlık içinde mesleği olanların işyeri açıp çalıştırdıkları da görülmüştür. Her ne kadar bazılarının işleri ve imkânları iyi olsa da çoğunun maddi

gelirlerinin asgari ücretin altında olduğu, üzerlerindeki kıyafetlerden, evdeki eşyalardan rahatlıkla anlaşılabilir.

Görüşme yapılan birçok öğrenci, veli ve okul idarecisinin de belirttiği gibi çoğu öğrencinin çok ciddi maddi sıkıntılarla okumaya çalıştıklarını söylemek mümkündür. Katılımcılar bu konuda yaşadıkları sorunları, aşağıdakine benzer ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Suriyeli yabancı uyruklu öğrencilerimizin en önemli problemi maddi imkânsızlıklarından kaynaklanan sorunlardır (İHL/İdareci/Erkek).

Benim babam 50 yaşında olduğuna rağmen genç adam gibi çalışıyor. Ve her ay çalışıyor, bazı aylar onun parasını vermiyorlar. Onun hakkını vermiyor. Neden diye sorarken, diyorlar ki sen Suriyeli oldun, sen Suriyeliler, o hakkın vermicez diyorlar. Babam çok fazla yürümez ve bu kadara rağmen, hem işçi genç insanlar gibi çalışıyor. Aslında babam gücü kalmadı. Ama babam bizi yetirmeye çalışıyor, bizi okutturmaya çalışıyor. Ama durumumuz çok kötü. Babam çalışıp bütün ay sabah saat yedide gidip akşam saat yedide dönüyor eve. Ve buna rağmen 1500 TL alıyor. Neye verecez? Yemeğemi verecez? Elbiseye mi verecez? Küçük kardeşim süt istiyor, eşyalar lazım, mesela hepimiz kızlar ya da evin kirası ya da elektrik fiyatları ya da su neye verecez yani hiç bişey kalmıyo (İHL/Öğrenci-9/Kız).

Araştırmacı: Aylık gelirin ne kadar?

1800 TL (KML/Öğrenci-2/Kız).

Günde 50 TL kazanıyorum (Elektrikçi Çırağı/Erkek).

Şu anda resmi bir işim yok (Öğrenci Velisi-1/Erkek).

Babam ne kazanıyor tam olarak bilmiyorum ama şu an günlük 90 TL alıyor yani. Ama her gün tabi ki çalışmıyor (TML/Öğrenci-6/Erkek).

Ailelerin maddi gelirlerinin düşük olması, çocukların liseye gönderilememesindeki en önemli etkenlerden birisi olarak gözükmektedir. Çünkü, her ne kadar öğrencilerin kitapları devlet tarafından ücretsiz verilse de bu öğrencilerin kılık kıyafet ve servis ücretlerinin (ki özellikle Suriyeli aileler kız öğrencilerin servis olmazsa okula göndermek istememektedir) gelir seviyesi çok düşük olan ailelerce karşılanamadığı görülmektedir. Bu da Suriyeli ailelerin çocuklarını liseye göndermelerinin önündeki engellerden biri olarak ifade edilmektedir.

Vallahi sorunları çok ben hepsiyle Nasıl anlatacağımı bilmiyorum. Birincisi devamsızlıkları çok. Kayıt yaptırıyorlar daha sonra gelmiyorlar. Niçin gelmiyorlar çünkü maddi sıkıntıları var. Siz biliyorsunuz, lisede okuyan bir öğrencinin servisle gidip geliyorsa aylık 300-400 lira masrafı oluyor. Sadece servise Aylık 150 lira ödüyorlar.

Yemek için, defter, kırtasiye için para lazım. Bazı öğrencilerin imkânları bunları karşılamaya yetmediği için okulu bırakıyorlar (İHL/Koordinatör/Kadın).

Şimdi babam elektrikçide çalışıyo, elektrikçide 1500 alıyo şimdi. Benim babam maaşı 1500, evin kirası 850 TL, hem de elektrikle su hariç, ondan sonra biz sekiz kişiyiz, iki tane evde ablam var ve küçük kardeşim var, babam nasıl bize yetirecek (İHL/Öğrenci-9/Kız)?

Araştırmacı: Nasıl geçiniyorsunuz?

Önemli şeyleri, zaruri ihtiyaçlarımızı alıyoruz. Onların dışında pek bir alışveriş yapmıyoruz. Kazancımız ne kadarsa onunla idare etmeye çalışıyoruz (TML/Veli-2/Erkek).

GKAS sığınmacılar, maddi imkânsızlardan dolayı genellikle Konya'daki pek kimsenin artık oturmadığı eski evlerde kiracı olarak oturmaktadırlar. Normal evlerin kiraları 800-900 TL civarında iken bu evler Suriyeli sığınmacılara bu fiyatların üzerinde kiraya verilebilmektedir. Bu zaten az olan aylık gelirlerinin onların zorunlu yaşam malzemelerini teminde güçlü yaşamalarına neden olmaktadır. Katılımcılar bu konuda yaşadıkları sorunları, aşağıdakine benzer ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Yani şimdi kira veriyoruz 1.000 TL. Özellikle Suriyeliler için. Sen Suriyeli misin? Evet Suriyeliyim tamam 1.000 TL gel al. En kötü bir ev. İyi ev vermezler. Yani böyle yaşıyoruz hocam (İHL/Koordinatör/Kadın).

Benim babam Suriye'de 3-4 saat işe gidiyor yeniden geliyor. Kendimiz bizim evimiz, arabamız var Suriye'de yani buraya geldik çok zorlandık. Ev kira oldu. Babam çok zorlandı (İHL/Öğrenci-3/Kız).

Araştırmacı: Ne kadar kira veriyorsunuz?

1.150 TL

Araştırmacı: Yüksek bir rakam değil mi?

Evet yüksek.

Araştırmacı: Baban ne kadar kazanıyor ayda.

1500 kadar.

Araştırmacı: Geriye kalıyor 400 TL?

... (Susuyor)

Araştırmacı: Onunla mı yaşıyorsunuz?

Hee (KML/Öğrenci-5/Kız).

Öğrenci velilerinin kendi mesleklerinde değil de genel emek yoğun işlerde çalışmak zorunda kaldıkları, bu işlerde de bazen yaptıkları işin ücretini dahi alamadıkları öğrenciler ve veliler tarafından ifade edilmiştir. Gelir düzeyinin düşüklüğü

özellikle lise düzeyinde okula devam öğrenci sayısının büyük oranda düşmesini netice vermektedir. Katılımcılar bu konuda yaşadıkları sorunları, aşağıdakine benzer ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Bazen çalışıyor. Bazen çalışmıyor. Çünkü inşaat işi yapıyor. Bazen ustalar para vermiyor. Bazen diyorlarmış ki sen aldın falan diyorlarmış. Babam para istiyormuş. Bana para lazım. Onlar bazen 200 lira veriyorlarmış. Gerisini daha sonra vereceğiz diyorlarmış. Vermedikleri oluyormuş (KML/Öğrenci-2/Kız).

Babam çalışıyor, annem evde. Babam çok farklı işlerde çalıştı. İlk önce fabrikada çalıştı. Sonra inşaatta çalıştı. Şimdi çobanlık yapıyor (KML/Öğrenci-3/Kız).

Babam halde çalışıyor. Günde 50 TL'ye (Elektrikçi Çırağı/Erkek).

Aslında bazı günler çalışıyorum. Bazı günler çalışmıyoruz. İnşaat işi oluğu için havalar iyi olmadığın zaman iş yok. Bazen de çalışıyoruz paramızı vermiyorlar. Geçen yıl çalıştığım yerde iş kazası geçirdim. Hiçbir resmi kaydımız olmadığı için herhangi bir hak iddia edemedik. Polise bile gidip söyleyemedik. Çalıştığım günlerin parasını da vermediler zaten 1200 TL. Kazadan sonra dört ay çalışamadım elim sakat olduğu için.

Araştırmacı: Ne diyorlar peki? Neden vermiyorlar?

Suriyeli olduğum için, sen Suriyelisin deyip vermedikleri de oluyor.

Araştırmacı: Nasıl geçiniyorsunuz peki?

Kızılay'dan gelen yardım parası ancak kiraya yetiyor zaten. Ben günlük işlerde çalışarak diğer masraflarımızı karşılıyorum (TML/Veli-2/Erkek).

Maddi imkânsızlıkların olduğu GKAS ailelerde geçimlerini sağlayabilmek için aile fertlerinden erkek olanların çalışmak zorunda kaldığı, kızların ise masraf çıkarmamak için evde oturduğu bunun da lise seviyesindeki okula devam eden öğrenci sayısını düşürdüğü görülmektedir. GKAS öğrenciler bu konudaki sorunları, aşağıdakine benzer ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Bundan okul onlar çok bırakıyorlar hocam. Aile erkeksen çalış, kızsan evde otur biz masraf istemiyoruz diyorlar (İHL/Koordinatör/Kadın).

Bizim Suriye'de kadınlar çalışmıyor. Bizim evimiz, arabamız vardı Suriye'de. Yani buraya geldik, ev kira oldu. Babam çok zorlandı. Bide babam hiç böyle 12 saat çalışmadı. O yüzden alışkan değil. Biraz alıştı sonra hastalandı (İHL/Öğrenci-3/Kız).

Babam çalışmıyor. Çünkü 65 yaşında (İHL/Öğrenci-12/Kız).

İstanbul'da çalışan bir abim var. O para gönderiyor. Buradaki ablam çalışmıyor. Eşi çalışıyor. Kasapta çalışıyor (KML/Öğrenci-1/Kız).

Sonra okulu bıraktım.

Araştırmacı: Neden bıraktın okulu?

Babam maaşı yetmiyor, o yüzden ben çalışıyorum. Mecbur kaldım. Ben elektrikçi de çalışıyorum, babam halde hamallık yapıyor, abim de terzide çalışıyor.

Araştırmacı: Bu kazandığın para sana yardım olarak gelseydi okumak ister miydin?

Evet

Araştırmacı: Nerede okumak isterdin?

Fark etmez (Elektrikçi Çırağı/Erkek)

GKAS ailelerin yaşadıkları maddi imkansızlıkların öğrencilerin okula devam etmelerinde bir sorun oluşturduğu, devam edenlerinden çok zor şartlarda okula gelebildikleri görülmektedir. Bu durum aileden sadece babanın çalışmasının yeterli olmadığı durumlarda lise çağındaki özellikle erkek öğrencilerin çalışmasını zorunlu kılmaktadır. Geçim ve okul arasında kalan GKAS çocukların yaşamlarını devam ettirebilmek için okula devam etmeyip çalışma hayatına girdiklerini göstermektedir.

4.4.2. Bazı GKAS Öğrencilerin Ebeveyninin Çalışmıyor Olması

Bazıları savaşta öldüğü, bazıları yaralandığı için anne babası olmayan, varsa da çalışamayacak durumda olan öğrencilerin evlerindeki erkek kardeşlerinin çalışarak evi geçindirmeye çalıştıkları tespit edilmiştir. GKAS öğrenciler bu konuyla ilgili yaşadıkları sorunları, aşağıdakine benzer ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Babam çalışmıyor, sırtında fitik var o yüzden. Bi de gözlerinde sıkıntı var o yüzden kardeşim çalışıyor (İHL/Öğrenci-1/K1z).

Babam avukat olarak çalışıyordu, annem öğretmen olarak çalışıyordu. Ama şimdi çalışmıyorlar (İHL/Öğrenci-4/K1z).

Annem ev hanımı. Babam Suriye’de inşaat mühendisiydi. Oradan emekli oldu.

Araştırmacı: Baban emekli maaşı alıyor mu Suriye’den?

Hayır. Sadece emekli ikramiyesini almış.

Araştırmacı: Nasıl geçiniyorsunuz peki?

Diğer ablalarım var iki tane. Biri Birleşik Arap Emirlikleri’nde, diğeri Katar’da o onlar para gönderiyorlar, onunla geçiniyoruz (İHL/Öğrenci-10/K1z).

Babam çalışmıyor. Çünkü 65 yaşında (İHL/Öğrenci-12/K1z).

Babam şu anda çalışmıyor. Annem de çalışmıyor. Annem de ev hanım. Abilerim de şu an çalışmıyor. Abilerimin hepsi evli.

Araştırmacı: Nasıl geçiniyorsunuz peki?

Valla bilmiyorum hocam. Geçinemiyoruz daha doğrusu (TML/Öğrenci-4/K1z).

Annem, babam çalışmıyor (TML/Öğrenci-5/K1z).

Annem ev hanımı. Babam savaştan dolayı hasta çalışmıyor (KML/Öğrenci-4/Kız).

Hem anne hem de babalarının geliri olmayan öğrencilerin büyük bir bölümü okula devam edememekte, çalışma hayatının içine dahil olmaktadır. Bu zorunluluk özellikle erkek öğrencilerin lise düzeyindeki okula devam etme oranını ciddi manada düşürmektedir.

4.4.3. GKAS Öğrencilere Yapılan Maddi Yardımların Azlığı

GKAS öğrencilere MEB tarafından herhangi bir maddi yardım yapılmamaktadır. Kızılay tarafından ailedeki birey başına yapılan bir yardım bulunmakta bu da öğrencilerin zaruri ihtiyaçlarının karşılanması için genelde aileleri tarafından harcanıp öğrencilere verilmemektedir. Öğrencilerin okulda harcayabilecekleri harçlıklarının ya çok az ya da hiç olmadığı gözlenmektedir.

Konya İl MEM olarak nakdi olmasa da PICTES projesi kapsamında aynı yardımlar yapıldığı, bunun kaynağının UNICEF tarafından gönderildiği, Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü yönetici ve personeli tarafından ifade edilmektedir. Ayrıca dernek vakıf gibi sivil toplum kuruluşları ve belediyelerin GKAS öğrencilere yönelik yardımlar yaptığı görülmüştür.

Araştırmacı: GKAS öğrencilere, Konya İl MEM olarak herhangi bir yardım yapıyor musunuz?

Maddi bir yardımımız bizim yok. Para olarak yok ama donanım ve malzeme olarak tabi ki yardımda bulunuyoruz. Gocuk, mont, bot, kırtasiye malzemesi, çanta vb. bir çocuğun ihtiyacı olan hemen her şeyi yardım olarak geliyor. Bunun parası UNICEF'in projesinden geliyor. Dernekler bu konuda yardım yapmak istiyor, vakıflar yardım yapmak istiyor, belediye yapmak istiyor, oralardan geliyor (İMEM/Personel/Erkek).

Bazen okul idarelerinin gerek kendileri gerekse onlara ulaşan velilerin yardımlarını öğrencilere ulaştırmaya çalıştıkları, ancak bu girişimlerin düzensiz ve o okulla sınırlı kaldığı gözlenmiştir.

Devlet okul kitaplarını veriyor. Kıyafet noktasında sıkıntıları varsa okul olarak biz karşılıyoruz. Yani ihtiyaçları ne varsa giderilmeye çalışılıyor bir şekilde yani. Hepsi halledilmeye çalışılıyor hocam (EML/İdareci/Kadın).

Suriyeli öğrencilerle ilgilenen Suriyeli öğrenci koordinatörü, öğrencilere yapılan ŞEY'in (Şartlı Eğitim Yardımı) yeterli olmadığını ve bunun yükseltilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Devlet Şartlı eğitim yardımı olarak lise öğrencilerine 60 lira para veriyor ama bu öğrenciler için yeterli olmuyor. Bence en az 200 lira vermek lazım Suriyeli öğrenciler için. Devlet bu yardımı 200 liraya çıkarırsa, bu çocukların okula gelme oranı artacaktır (İHL/Koordinatör/Kadın).

Katılımcılar tarafından, halk arasında bilinenin aksine devletin Suriyeli sığınmacılara maaş gibi aktardığı bir para söz konusu olmadığı, farklı kurumlardan, sivil toplum kuruluşlarından, esnaf, okuldaki öğretmen veya idarecilerden yardım yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak bu yardımların tek bir elden koordineli olarak yapılmaması, bazı ailelerin birden çok yerden yardım almalarını netice verirken, bazılarının ise bu yardımlara ulaşamamasına neden olabilmektedir.

Biz Milli Eğitim olarak bir kuruş para vermiyoruz kimseye. Biz sadece gelen yardımları dağıtırız ki, kimden geliyor bize UNICEF'ten gelir bize. Bizim bir projemiz bu. PİCTES projesi. UNICEF'ten bize para olarak gelmez. Malzeme gelir. Bu malzemeleri biz Suriyeli öğrencilere dağıtırız (İMEM/İdareci/Erkek).

Ama arkadaşım bana diyo ki, tek bana diil bütün Suriyelilere diyolar. Diyolar ki, siz Türkiye'ye geldiniz, Türkiye'den size yardım çıkıyo. Recep Tayyip Erdoğan size para veriyor. Size yemek veriyo, elbise veriyo. Ben de diyorum ki, bir kişiye veriyorsa on kişiye vermiyor. Biraz yardım veriyolar ama yani %10 veriyolar (İHL/Öğrenci-9/Kız).

Maddi yardımların mümkün olduğu kadar çok ihtiyaç sahibine ulaştırılması için tek elden dağıtılması konusunda çalışmalar yapılmakta olduğu, ancak sorunun tam olarak çözülmediği gözlenmiştir.

Şimdi özellikle STK'ların yaptıkları işi düzenli ve tertipli yapmamalarından şikâyetçiyiz. Yani bu yardımlardan hep aynı adamlar faydalaniyor ağırlıklı olarak. Çünkü her STK gittiği zaman aynı insanlara yardım yapıyor (İMEM/İdareci/Erkek).

Tüm bu maddi sorunlara rağmen başka ilde ya da ülkede çalışan akrabalarından gelen yardımların yanında, bireysel yapılan, okulların, STK'ların, kurumların ve UNICEF gibi uluslararası kuruluşların yaptığı yardımların GKAS sığınmacıların Türkiye'deki yaşadıkları maddi sıkıntıları az da olsa hafiflettiği, bunun da bu sorunun tam olarak hissedilmesini azalttığı düşünülmektedir. Katılımcılar bu konuda yaşadıkları sorunları, şu ifadelerle ortaya koymuşlardır:

Benim tanıdığım kişiler var bu Suriyelilerin sürekli evlerine girer çıkar, ihtiyaçlarını belirlen yardım noktasında bir ihtiyaçları varsa yardım bulur. Ve bunları bir dernek vakıf da değil. 4-5 kişiden oluşan bir arkadaş gurubu, kendi çalışmalarıyla, kendi inisiyatifleriyle bir eve kömürü yığar, kömür ihtiyacı varsa. Elbise ihtiyacı varsa onu temin eder. Geçen yıl ben kaç eve bu şekilde kömür verdiklerini biliyorum. Bu şekil özverili çalışan insanlar da var (İMEM/Personel/Erkek).

Müdür bana yardım etti, bana parasını verdi, ben de gittim okul elbisesi aldım (İHL/Öğrenci-9/Kız).

Araştırmacı: Şartlı eğitim yardımı alıyor musunuz?

Evet 60 TL veriyorlar (KML/Öğrenci-2/Kız).

Sadece Kızılay'dan alıyoruz (Öğrenci Velisi-1/Erkek).

Kızılay'dan kişi başına 100 TL yardım alıyoruz her ay (TML/Veli-2/Erkek).

Bazı vakıflar bize yardım ediyor onunla geçiniyoruz (KML/Öğrenci-4/Kız).

GKAS öğrencilere şartlı eğitim yardımı olarak 60 TL verilmektedir. Kızılay-kart aracılığı ile ailedeki birey başına da 100 TL ödenmektedir. Ancak bu yardımların öğrencilerin okul masraflarını karşılama yetersiz kaldığı ifade edilmekte ve arttırılması talep edilmektedir.

4.5. Aile Düzeyindeki Sorunlar

4.5.1. GKAS Öğrenci Velilerinin Okulla İletişimlerinin Olmaması

GKAS öğrencilerin velilerinin okula neredeyse hiç gitmedikleri, idarecilerle görüşmedikleri tespit edilmiştir. Bunun en önemli nedeni Türkçe konuşmadığı için iletişim kurmakta zorlanmaları olduğu ifade edilmektedir. Bazı GKAS ailelerin de evlerine gelmek isteyen öğretmen ve idarecileri eve kabul etmedikleri söylenmiştir. Bunun nedeni olarak da yaşadıklarının ortamın başkaları tarafından görülme istenmemesinin olabileceği düşünülmektedir.

Aileler okula çok gelmiyorlar, veli toplantısı yapıyoruz çok gelmiyorlar. Bunlarda anladığım kadarıyla çok adet değilmiş veli toplantısı okula gidip gelmek falan. İçinde buldukları ekonomik ve yaşam şartları nedeniyle evlilik yaşları da biraz düşük. Bi duyuyoruz ki, bi kızımız evlenmiş ya da evlenecekmiş. O nedenle bırakabiliyor. O neden efendim, burada bir kardeşlik projesi uyguladık. Öğrencilerimiz aileleriyle birlikte bir kısım Suriyeli öğrencilerin evlerine gittiler. Fakat öğrencilerimizin hepsi bizi evlerine kabul edemediler. Muhtemelen evlerinin çok müsait olmamasından kaynaklanıyordu. Çünkü birçokları bir dairenin içerisinde birçok aile yaşıyorlar, odaları paylaşıp yaşıyorlar. Efendim, işte yaşadıkları bir kısım travmalar var. O yüzden ısrarcı olamıyoruz (İHL/İdareci/Erkek)

Araştırmacı: çocukların ailelerini ziyaret edip o ortamı da görmek istiyorum.

Bence yapmayın. Bence onlar (aileler) hazır değil. Konuşmak istemiyorlar yani. Çocuklarla konuşun (İHL/Koordinatör/Kadın).

GKAS öğrenci velilerinin Türkçe bilmemekten kaynaklı, okulla çok az iletişime geçtikleri görülmüştür. Okuldan idareci ve öğretmenlerin kendilerini evlerinde ziyaret

etmek istemelerine de bazı ailelerin olumsuz cevap verdiği ifade edilmektedir. Bunun bir sebebinin bazen bir evde birden çok ailenin yaşamasından dolayı, ev ortamlarının görülmesinin istenmemesi olduğu söylenmektedir.

4.5.2. GKAS Öğrencilerin Anne-Babalarından Ayrı Olması

Öğrencilerden bazılarının tüm zorluklara rağmen okumak istedikleri görülmektedir. Ancak ailelerinin ilgisizliği yüzünden eğitimden geri kaldıkları, bazılarının da okula gidemedikleri görülmüştür.

17 yaşındayım, 12. sınıfa gitmem gerekiyor ama şu an dokuzdayım. Geçen sene bu okuldaydım. Kaldım okulda. İlk geldiğimde Türkiye'ye okula başlamadım neden, benim babam yurt dışında yaşıyor (İHL/Öğrenci-6/Kız).

Annem burada ama babam Suriye'de Halep'te oturuyor. Bir abimde babamın yanında (EML/Öğrenci-4/Erkek).

Annem, babam Suriye'deler. Onlar gelmedi. Hala köyde yaşamaya devam ediyorlar. Burada evli ablam var onun yanında kalıyorum (KML/Öğrenci-1/Kız).

Bazı GKAS ailelerin kendileri gelmese de çocuklarını Türkiye'ye gönderdikleri görülmektedir. Bazılarının da babaları Suriye'de kaldıkları diğer aile bireylerinin Türkiye'ye geldiği ifade edilmektedir. Ailede oluşan bu parçalanmışlığın çocukların lise düzeyindeki eğitimleri ciddiye almamalarına ve okula devam etse bile sorunlar yaşamalarına neden olduğunu söylemek mümkündür.

4.5.3. GKAS Ailelerdeki Çocuk Sayısının Fazlalığı

Suriyeli ailelerin çocuk sayısı olarak fazla olmasının, düşük gelirli işlerde çalışan aileleri maddi olarak zorladığı görülmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak bazı GKAS ailelerin çocuklarını okula göndermemelerine gidiyorsa da devamsızlık gibi sorunlar yaşamalarına neden olduğu ifade edilmektedir. Katılımcıların kaç kardeşiniz sorusuna verdiği aşağıdaki cevaplar bunun somut bir göstergesi gibidir.

Biz beş kardeşiz (İHL/Öğrenci-4/Kız).

Biz ailemiz sekiz kardeşiz. Annemle babam on oluruz (İHL/Öğrenci-9/Kız).

Biz sekiz kardeşiz aslında. Beş tanesi evli ablalarımın (İHL/Öğrenci-10/Kız).

Altı kardeşiz (İHL/Öğrenci-11/Kız).

Beş kardeşiz, en küçüğüm ben. Bir ablam var evli, o şu anda Almanya'da. Üç abim var ikisi evli biri bekar. Bi de ben varım. En küçük benim (İHL/Öğrenci-3/Kız).

Altı kardeşim var. Üç kız üç erkek (TML/Öğrenci-3/Kız).

12 kardeşiz. Dokuz erkek üç kız (TML/Öğrenci-4/Kız).

Dokuz kardeşiz. Biz beş kız dört erkek kardeşiz (TML/Öğrenci-5/Kız).

Yedi kardeşiz, Bir kız altı erkek (EML/Öğrenci-1/Erkek).

Benim dokuz kardeşim var, yedi tane erkek iki tane kız (EML/Öğrenci-4/Erkek).

Biz beş kardeşiz (EML/Öğrenci-5/Erkek).

Yedi kardeşiz (KML/Öğrenci-2/Kız).

Beş kardeşiz. İki kız üç erkek (Elektrikçi Çırağı/Erkek).

Yedi çocuğum var hepsi okula gidiyor (TML/Veli-2/Erkek).

Ailedeki çocuk sayısının fazla olması, zaten zor şartlarda yaşayan GKAS aileleri maddi olarak zorlamaktadır. Maddi olarak zorlanan anne babaların özellikle lise çağına gelen erkek çocukları okula göndermeyip çalıştırmalarına neden olmaktadır.

4.5.4. GKAS Öğrencilerin Yaşadığı Psikolojik Sorunlar

GKAS öğrencilerin savaş sırasında ve sonrasında yaşadıkları psikolojik sorunlarının ve travmaların onların Türkiye'deki eğitim hayatını doğrudan etkilediğini söylemek mümkündür. Bu öğrencilere sorulan nasıl ve neden Türkiye'ye geldiniz sorularına verdikleri aşağıdaki cevaplarda somut olarak görülmektedir.

Ya ben şimdi Türkiye'ye ilk geldiğimizde, şimdi ben bi olay anlatacağım. Benim kardeşim bir günlüktü o zaman. Savaş başladığında hastanedeydi yeni doğmuştu o zaman. Savaş başladı da annemi alıp eve götürdük. Evim ordayken savaş başladı. Hem bombalar bazı zamanlar bazı barçaları bizim evimiz üstüne düşmeye başladı. Orda bizim evim yanda bir fabrika falan var. Orda hep askerler vurup, diğer taraflara falan vuruyorlar. Babam dedi ki, hadi mesela bir köye kaçtık. Orda dayım falan orda kaçmışlar. Orda kaçtık, felan gidiyoz yani yoldayken uçak bize takip etti. Bizim üstümüzden. Biz arabadayken yedi kız o zaman annem ve babam. Babam araba sürüyor, uçak dört taraftan arabaya bomba vurdu. Dört taraftan. Biz ortada kaldık. Babam ne yapsın hem sürüyor hem annem yeni doğmuş. Kardeşim ağlıyor. Bi kardeşim oturup sustu yani. Bilmiyoruz öldü mu, yaşadı mı? Onla konuşuyoruz, o da cevap vermiyor. O zaman Ramazan ayındaydık. Ramazan ayda. Ramazan da işte yoldayken baya vurdu, 4 tane bomba vurdu. Baya büyüklerdi. Ve hiçbirini patlamadı, hiçbirini patlamadı. Bizim yanımızda bi ev var. Ev var yani, orda tavuklar var yani. Mesela koyunlar var felan. O evi vurdu o ev patladı. Bizim arabamız üstünde taşlar düşmeye başladı ve hiç bi cam kırılmadı. Allah yani. Benim kardeşim de o zaman hiç bi cam kırılmadı. Gittik yolun ortasındayken bi kadın bize gördü. O zaman camiden çıkan bazı adamlar var dı. Hiç bi adam hiç bi adam bize inin evimize gelin bi için falan hiç bi adam demedi. Bi yaşlı bi kadın var, bizi evine götürdü. Mesela dedi ki, siz, babama dedi ki sen benim oğlum gibi oldun, şey benim canım size feda olsun dedi. Girdik arabadayken benim ablam kalkmadı, ölmüş gibi yani, hiç bi cevap veremiyodu. Babam taşıdı eve girdirdi. O zaman ben, ablam, kardeşlerim

orucumuzu bozduk. Bozduk yerine o zaman uçak, yine evin orası vurmaya başladı. Evin orası vurmaya başladı, yine de hiç bi şey olmadı (İHL/Öğrenci-9/Kız).

Bomba geliyor genellikle düşman gelmiyor. Uçaktan geliyor. Bombalıyor. Bazı mahallelerden geliyor. Bu yüzden Suriye'den Türkiye'ye geldik. Birde şey, ben annem ve babama Nisan ayında bomba gelmişti. O yüzden her Nisan ayında psikolojim bozuluyor (İHL/Öğrenci-12/Kız).

Evdeydik, uçaklar falan dolaşmaya başlayınca başka yere taşındık. Orda 2 yıl falan kaldık. Halep'teydik. Aslında bizim şehri ikiye ayırdılar. Birincisi Esed yanlıları, bir de karşı olanlar. Aslında savaştan önce herkes kardeşçe yaşıyorken, savaş başlayınca şehir ikiye bölündü. Sonra birbiriyle savaşmaya başladılar. Uçaklar falan uçmaya başlayınca ben çok korktum. Hala çok korkuyorum (İHL/Öğrenci-13/Kız).

Köyümüze bomba düştü o yüzden gelmek zorunda kaldık (KML/Öğrenci-1/Kız).

Suriye'de savaş var eğitim çok zor (KML/Öğrenci-3/Kız).

GKAS öğrencilerin bir kısmında savaşın meydana getirmiş olduğu travma sözlerinden hissedilmekte ve biraz detaylı sorulduğuna bunun sözlerine de yansıdığı görülmektedir. Bu durum aradan geçen zamanla azalsa da bazı durumlarda tetiklenmekte ve öğrencilerin eğitimine olumsuz yansımalarının olduğu gözlemlenmektedir.

4.5.5. GKAS Öğrencilerin Evde Ders Çalışmamaları/Çalışamamaları

Bazı öğrencilerin çağın getirdiği teknolojik yeniliklere çok zaman ayırmalarından dolayı evde çok ders çalışmadıkları velileri tarafından dile getirilmektedir.

Araştırmacı: Peki evde nasıl oğlunuz ders çalışıyor mu?

Vallahi orta, yani orta. Vasat. Var computer var, el an oyun. Hep başında.

(Abdullah sürekli bilgisayar oynuyor, hep oyun başında) (Öğrenci Velisi/Erkek).

Ev biraz küçük olduğu için çok fazla ders çalışamıyorum. Kardeşlerimden dolayı. Ben abim ve kardeşim aynı odada yaşıyoruz. İşte biraz sıkıntı oluyor yani (TML/Öğrenci-6/Erkek).

4.6. İl Düzeyindeki Sorunlar

Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde Suriyeli öğrenci birimi bulunmaktadır. Bu birimde, GKAS öğrencilerin okullara yerleştirilmeleri, bu yerleştirme işlemleriyle ilgili olarak sınıf denkliklerinin yapılması, Suriyeli öğrenci koordinatörlerinin ile Türkçe öğreticilerinin görevlendirilmesi ve özlük işlemleri gibi iş ve işlemler yürütülmektedir (İMEM/Personel/Erkek).

İl MEM düzeyinde GKAS öğrencilerle ilgili yaşanan sorunları şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

4.6.1. Bazı GKAS Öğrencilerin Denklik Yapılmadan Okula Yerleştirilmesi

Öğrencilere denklik yapılırken iş yoğunluğundan, öğrenci sayısının çok fazla olmasından veya personel eksikliğinden, diploması olmayan öğrencilerin seviyelerini belirleyen bir sınav yapılmadığı ifade edilmektedir. GKAS öğrencilerin yaşına göre bir sınıfa yerleştirilmesinin hem o öğrenci hem de sınıftaki diğer öğrencilerin eğitimi açısından olumsuz bir durum oluşturduğu belirtilmektedir.

GKAS öğrenciler ilk önce bize başvuruyorlar. Biz onları, elinde bir belge varsa, onların denkliğini yaptırıyoruz. Yoksa yaşına uygun olan bir okula yönlendiriyoruz. Ve okulları arıyoruz, kayıt yaptırıyoruz. Denklikte bir sıkıntı yaşıyoruz. Ama aşılmayacak şeyler değil aşılr (İMEM/İdareci/Erkek).

Araştırmacı: Bu PİCTES projesi kapsamında İl Milli Eğitim olarak neler yapıyorsunuz?

Hocam şimdi projenin açılımı: Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu. Yani çok yönlü bir olay. Sadece çocuğun kaydıyla bitmiyor bu iş. Mesela ilk gelen bir Suriyeli öğrenci herhangi bir belgesi yoksa bu birimden bir denklik belgesi alır. Denklik komisyonunun verdiği belgeye göre sınıfına kaydolur. Bu komisyon genellikle bir sınav yapar. Ama çok yoğunluk, aşırı bir yoğunluk olduğu için yaş üzerinden denklik veriyorlar şu anda (İMEM/Personel/Erkek).

İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerimizce kurulan yerleştirme komisyonlarının denklik durumlarını gözetmeden sadece yaş ve adres durumlarına göre okul ve sınıf seviyelerini belirlemesi ve yerleştirilmesi. Bu durum okulları ve öğretmenleri ve okuldaki tüm öğrencileri mağdur etmektedir. Suriye ve diğer ülkelerden gelen öğrenciler için yerleştirme komisyonlarımızca temel beceri düzeyde denklik durumlarını belirleyecek sınav ölçütlerine göre seviye tespiti yapılmasının bu durumun düzelmesine büyük katkı sunacağını düşünüyorum (KML/İdareci/Erkek).

Bu öğrenciler Suriye'deki eğitimlerinin devamı niteliğinde bir sınıftan eğitim öğretime başlatılmaktadır. Fakat eğitim farklılığı nedeniyle bazen hazır bulunuşluk düzeyleri yetersiz olmaktadır (İHL/Öğretmen/Erkek).

Araştırmacı: Suriye'de 3. sınıfa kadar okudun, daha sonra burada mı devam ettin?

Burada 4., 5., 6. sınıfı okudum. Ondan sonra 9. sınıfa devam ediyorum.

Araştırmacı: 7. ve 8. Sınıflar?

7-8 okumadım. Çünkü benim yaşım yani Suriye'de iki yıl okula gitmediğim için. Terbiyeden gittim. Denklik yaptım. 9. Sınıfa yaşına göre geldim.

Araştırmacı: Nereden yaptırдың, nasıl yapıyorlar bu denkliği?

İl Milli Eğitime gittim. Ben karne verdim onlara. Ondan sonra bana sordular, sen kaç yaşına kadar okudun? Ben 15 dedim. O zaman sen 9. sınıftasın dediler. Evet ben 9. sınıftayım.

Hangi okula gitmek istiyorsun dediler? Meslek lisesi mi? Evet dedim. Meslek okuluna gitmek istiyorum. Sonra Kız meslek lisesi mi, yoksa erkek kız karışık okula mı gitmek istersin dediler. Ben kız meslek lisesi dedim. Ona göre attılar (KML/Öğrenci-3/Kız).

Aslında bu okulu ben seçmedim. İl Millî Eğitim Müdürlüğüne gittim. Onlar bu okulu seçtiler (TML/Öğrenci-6/Erkek).

GKAS öğrenciler seviyelerine göre değil de yaşlarına göre sınıflara yerleştirilmesi sorununa karşı bu çocukların dersine giren bir öğretmenin getirmiş olduğu öneri, aslında çözümün çok da uzak olmadığını göstergesidir.

Çözüm olarak da: İlkokul düzeyinde olan öğrenciler Suriye’de okuduğu sınıfın devamı olan sınıflarda okula başlatılabilir. Zaman içerisinde hem Türkçeyi öğrenirken hem de eksiklerinin tamamlaması daha kolay olacaktır. Türkiye’de doğu illerinde de aynı sorunlar yaşanabilmekte fakat sorunsuz bir şekilde eğitim öğretim işleri yürümektedir. Lise gibi ileri yaş gruplarında ise öğrenciler bir yıllık Türkçe dil eğitimi aldıktan sonra örgün eğitime başlatılmalı ve böylece öğrencinin yaşayacağı konuşma, anlama sorunları çözülerek hem örgün eğitim içinde yaşayacağı öğrenme sorunları hem de oluşabilecek sosyal ve psikolojik sorunlar önlenmiş olacaktır. Ayrıca Ülkemize ve toplumuza entegrasyonları daha kolay olacaktır. Suriye’den gelen öğrenciler örgün eğitime katılmadan önce hazır bulunuşluk seviyeleri ölçülerek kendisine en uygun sınıftan öğretime başlatılabilir veya eksiklikler giderildikten sonra örgün eğitime alınabilir (İHL/Öğretmen/Erkek).

GKAS öğrencilerin diploma denkliklerinin tam olarak yapılmadan okullara yerleştirilmelerinin lise seviyesindeki öğrencilerin yerleştirildikleri okullarda derslerden zorlanmalarına ve sınıfta kalmalarına neden olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak da kısa zamanda çok fazla öğrencinin denkliğinin yapılmak zorunda kalınması ve yeterli personelin bulunmaması sebep olarak ifade edilmektedir.

4.6.2. İl Genelinde GKAS Öğrenci Sayısının Fazla Oluşu

Konya nüfusuna oranla Suriyeli sığınmacıların en çok yaşadığı şehirlerden birisidir. Merkez ilçelerde yaşayan neredeyse her 12 kişiden birisi GKAS sığınmacıdır. Bu da onlar ilgili yapılacak iş ve işlemleri verilecek eğitimi doğrudan etkileyen bir unsur olarak görülmektedir. Hemen her kurumda bununla ilgili ayrı birimler kurulmaya ve GKAS sığınmacılarla ilgili iş ve işlemler bu birimler eliyle yürütülmeye çalışılmaktadır. Örneğin araştırmacının yaşadığı mahallede sadece GKAS sığınmacılara özel hizmet veren bir poliklinik bulunduğu tespit edilmiştir.

Suriyeli sığınmacıların sayılarının çokluğu gerek ucuz gerekse yerel halk tarafından çok tercih edilmeyen semtlerde oturmak zorunda kalmaları, o mahallelerin toplum tarafından “Suriyeli mahallesi” olarak nitelenmesine neden olmaktadır.

Araştırmacı: Konya’da ne kadar Suriyeli var?

Konya’da da çok fazla. 100.000’in üstünde Suriyeli var. Bunların mesela belli bir yede toplanması. Bazı yanlış politikalar da var tabii bunun içinde (İMEM/Personel/Erkek).

GKAS öğrenci sayısının fazla olması, bu öğrencilerle birebir ilgilenmeyi zorlaştıran ve onların eğitimine Türk öğrencilerle eşit şartlarda erişimini engelleyen faktörlerden biri olarak ifade edilmektedir:

Araştırmacı: Şu anda ne kadar GKAS öğrenci var Konya’da hocam?

Şu anda 30.600 civarında öğrencimiz var. 5-18 yaş arasında. Ama okullandırdığımız oran 18.000 kişi civarı. Toplam Konya’daki Suriyeli sayısı 110.000 civarı (İMEM/İdareci/Erkek).

Mevcut GKAS öğrencilere her yıl yenilerinin eklenmesi GKAS öğrencilerin yönetimini ve denetimini zorlaştıran bir durum olarak görülmektedir.

GKAS öğrencilerin sayısında yılda 1.000 civarında artış oluyor. Geçen yıl öğrenci sayımız 16.000 idi, bu yıl 17.000’lere dayandı (İMEM/Personel/Erkek).

İl bazında GKAS öğrenci sayısının fazlalığının genelde ilkokul ve orta okulda yoğunlaştığını söylemek mümkündür. Liselerde okuyan GKAS öğrenci sayısının olması gerekenin çok altında olduğu bunun nedeninin de maddi imkânsızlıklar yüzünden çalışmak zorunda kalmaları olduğunu söylemek mümkündür. Bu nedenle GKAS öğrencilerin liseye devam edenlerinin çoğunluğunu kadın öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmacı: Okulda kaç tane GKAS öğrenci var?

Hocam Şimdi biz de 88 tane GKAS kız öğrenci var 15 tane de Türk vatandaşı olmuş GKAS kız öğrenci var toplam 100 civarında öğrenci var (İHL/Koordinatör/Kadın).

Özellikle Kız İmam Hatip Liselerinde okuyan GKAS öğrenci sayısının diğer türdeki liselerde okuyan GKAS öğrencilere göre oldukça fazla olduğu tespit edilmiştir. Örneğin araştırmaya konu olan diğer tüm Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi türündeki okullarda GKAS öğrenci sayısı toplam 35 iken bu sadece bir kız imam hatip lisesinde 100 kişidir (Doküman İncelemesi, MTAL/Öğrenci Listeleri).

4.6.3. İl MEM Koordinasyon Merkezinde Çalışan Sayısının Az Olması

İl MEM bünyesindeki GKAS öğrencilerin kayıt ve okullara yerleştirilme işlemleri, GKAS öğrenci koordinatörleri ve Türkçe öğreticilerinin ücret ve personel takip işlemlerinin il MEM bünyesinde sadece üç kişi tarafından yürütülmesi GKAS öğrencilerin eğitime erişimindeki sorunlar biri olarak görülmektedir. Konya bazında toplamda 20.000 civarında GKAS öğrenci olduğu düşünüldüğünde bu sayının yetersiz olduğu görülecektir.

Araştırmacı: Bunlardan sadece yeni gelenlerle ilgilenmiyorsunuz tabi, eskilerinde problemleri oluyordur?

Tabi, tabi. Eskilerinde problemleri devam ediyor. Bunların öğretmenleri var, öğreticileri var, rehber danışmanlarımız var. Bir sürü proje çok yönlü yani. Bir küçük millî eğitim gibi diyebilirim.

Araştırmacı: Kaç kişisiniz burada peki bu işleri yürüten?

Burada üç kişiyiz. Birde şube müdürümüz var. Projenin başında o var zaten. İl koordinatörü o. Onunla birlikte dört kişiyiz (İMEM/Personel/Erkek).

4.6.4. GKAS Öğrencilerin Lise Düzeyinde Okullaşma Oranın Düşük Olması

Gerek görüşme ve gözlemlerde gerekse doküman incelemelerinde, GKAS öğrencilerin okullaşma oranları, ilkokul seviyesinde %90, ortaokul seviyesinde %80 civarında olduğu görülmüştür. Ancak bu oran lise seviyesine gelindiğinde çok düşmektedir. Örneğin: En çok GKAS öğrencinin bulunduğu kız imam hatip kullarında 90-100 öğrenci bulunurken, mesleki ve teknik Anadolu liselerine gelindiğinde bu rakam, 15-20 öğrenciye, Anadolu liselerine gelindiğinde ise 5-10 öğrenciye kadar düşmektedir (Doküman İncelemesi, MTAL/Öğrenci Listeleri; Görüşme, İMEM/Personel/Erkek).

Ailedeki ergenlik çağına gelen erkek çocukların maddi sıkıntılar nedeniyle çalışmak zorunda kalması, bu durumun en önemli nedeni olarak söylenebilir. Bunun yanında maddi imkânsızlıklardan dolayı kız çocuklarının da okullara gönderilmediği görülmektedir.

Araştırmacı: GKAS öğrencilerin okuma mecburiyeti var mı? Yani zorunlu eğitime tabiler mi?

Şimdi şöyle, GKAS öğrencilere okula gönderilmesi için Kızılay çalışıyor sahada. Eğer çocuğu okula göndermezseniz yardım kesilir gibi. Bunun yanında şartlı eğitim yardımları (ŞEY) var. Bu şekilde teşvik edilerek ya da tehdit edilerek diyeyim okullara

yönlendiriliyor. Çoğunluk ilkokulda, orta okulda sayı biraz azalıyor. Lisede tamamen azalıyor. Bunun sebebi de şu: Suriyeli işçiler çok düşük bir ücrete çalışıyorlar. Bir Suriyeli işçi 1.000TL-1.500TL arası paralara çalışıyor. En fazla alan genelde 1500TL civarı alıyor. E bunun en az altı yedi çocuğu oluyor. Bu parayla geçinmesi imkânsız. Bunlar da ne yapıyorlar? Ortaokul çağından sonra genelde bu çocuklar çalışmak zorunda. Her aileden iki üç kişi çalışmak zorunda geçinebilmek için.

Araştırmacı: Karşılaşıyoruz. Mesela geçen ben balık halinde bir çocuk gördüm. Baktım Suriyeli. Balık temizlerken biraz konuştum. Sen niye burada çalışıyorsun, okul yok mu dedim. Çalışmak zorundayım. Ailemi geçindirmek için dedi. Yani babası olan oluyor. Olmayan oluyor. Babası savaşta bi şekilde yaralanmış çalışamayacak durumda olduğu için ailesini geçindirmek için çalışmak zorunda kalan çocuklar da var. Yani demek ki sayı 17.000'den çok daha fazla okula gitmesi gereken ama böyle olanlarda var.

GKAS öğrenci çağ nüfusumuz 30.000 kişi zaten. Okula gitmesi gereken GKAS öğrenci sayısı Konya'da 30.000, bunların 17.000'i okula gidiyor. Kayıp da lise düzeyinde çok oluyor. İlkokulda bizim okullaştırma oranımız %90'nın üstünde. Ortaokulda %80'lerin üstünde ama bu oran lisede bir anda bıçak gibi kesiliyor (İMEM/Personel/Erkek).

İlk ve Orta okul düzeyinde GKAS öğrencilerin okula devamları büyük oranda sağlanmasına karşın lise düzeyine gelindiğinde bunun ciddi manada azaldığı dikkat çekmektedir. Bu azalmanın sebepleri olarak, erkeklerin çalışmak zorunda kalmaları, kızların evlilik yaşına geldiği düşünülerek okula gönderilmemesi, maddi imkânsızlıklar ve özellikle lise düzeyinde erkek öğrencilerin diğer Türk öğrenciler tarafından olumsuz tutumlara maruz kalmaları gösterilmektedir.

4.6.5. GKAS Öğrenci Koordinatörlerinin Yaşadığı Sorunlar

GKAS öğrencilerle okul idaresi arasında iletişimi sağlamak ve bu öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenmesini temin amacıyla, onların dilini bilen, onların halini daha iyi anlayarak uyumlarını kolaylaştırmak için GKAS öğrenci koordinatörleri görevlendirilmiştir. Bu koordinatörler yapılan görüşmelerde kendilerine verilen ücreti yetersiz bulduklarını söylemektedirler.

Hocam şimdi öğretmenler için, biz şimdi çalışıyoruz. Asgari ücret veriyorlar bize. Çok az değil mi?

Araştırmacı: Siz yüksek lisans mezunusunuz, fizik öğretmenisiniz.

Ben yüksek lisans var, fizik öğretmeniyim, bi de sabahtan üçe kadar buradayım 1600 alıyoruz. Yani erkek olsam nasıl yaşatırım çocuklarımı mesela. Bi de sigorta yok. Ben dört yıldır çalışıyorum sigorta? Emeklilik için yok. Sözleşmeli çalışıyoruz Milli Eğitim'de. Bazı Suriyeliler var Türkiye Cumhuriyeti kimliği almışlar, onların durumu daha kötü. Bir gelirleri yoksa hastaneye gidiyorlar sigorta yok. Sigorta lazım, biz asgari ücretle çalışıyoruz. Biz öğretmeniz, biz hizmetçi değiliz yani. Yani şimdi kira alıyoruz

1000. Özellikle Suriyeliler için. Sen Suriyeli misin? Evet Suriyeliyim tamam 1000 TL gel al. En kötü bir ev. En kötü ev. İyi ev vermez. Yani böyle yaşıyoruz hocam. Bundan okul onlar çok bırakıyorlar hocam. Aile erkeksen çalış, kızsan evde otur biz masraf istemiyoruz diyorlar. Yani durum kötü. Bizim için yani sigorta istiyoruz. Biraz maaşlara zam istiyoruz (İHL/Koordinatör/Kadın).

Bu koordinatörlerin okullarda öğretmen olarak görevlendirilmesi yasal bir düzenleme yapılmadığı sürece resmi olarak mümkün görünmemektedir.

Araştırmacı: Suriyeli kalifiye öğretmenler var, benim sahada gözlemlediğim kadarıyla. Bunların değerlendirilmesi ile ilgili nasıl bir çalışma var? Bilgi verebilir misiniz?

Valla, tabi biz bunları taşıyoruz yukarda, bu temsilcilere. UNİCEF'in temsilcilerine, MEB'in Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün temsilcilerine ama şu anda yapılacak çok bir şey olmadığını söylüyorlar. Bu insanlar hakikaten heba oluyorlar. Mesela benim bildiğim bazı bizde çalışan Suriyeli öğretmenler var. Üç dört dil bilen insanlar bunlar. Çok donanımlı Suriyeli öğretmenler var ama yapacağımız çok bir şey yok maalesef.

Araştırmacı: Yani resmi olarak çalıştırılmıyorlar öyle mi?

Yok çalıştırılmıyorlar. Biz sadece yol gösteriyoruz. Diyoruz ki: öncelikle Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olun kardeşim. Sonra YÖK'e denkli belgesi almak için gerekli belgelerini vermeleri söylüyoruz acilen. Çünkü bu denkli belgesi işi altı ay bir yıl sürüyor bu denklik. Ondan sonra da işte KPSS ile öğretmen olmalarını tavsiye ediyoruz.

Araştırmacı: Hocam en azından GKAS öğrencilerin yoğun olduğu okullarda böyle öğretmenlerin olması, bu öğrencilerin koordinasyonu ve uyumu noktasında katkısı olmaz mı?

Evet, bi de tabi hem o var. Hem de bu insanların hayat hakkının devam etmesi gerekiyor. Öyle veya böyle bu insanlar Konya'da kalıcı. Dolayısıyla bu insanlar UNİCEF'in verdiği 1.600 TL ile geçinemezler, geçinmiyorlar zaten. Zorlanıyorlar. Mecburlar. Başka şansları yok onun için bunların işe ihtiyacı var zaten. Bu insanların değerlendirilmesi ülke adına faydalı olur. Bizim bunu yapmamız lazım. Evet kesinlikle (İMEM/İdareci/Erkek).

İl düzeyinde tespit edilen bu sorunların Konya İl MEM Suriyeli Öğrenci Birimi idareci ve personelinin gayretleri ve çabaları sonucu olduğundan az hissedildiğini söylemek mümkündür. Bu kapsamda yapılanlar, okullarda Türkçe öğreticilerinin görevlendirilmesi, yardımların tek elden, adaletli ve düzenli dağıtımının temin edilmesi için dernek kurulması ve GKAS öğrencilere özel okullarda ek kurslar açılması bunlardan bazılarını oluşturmaktadır.

PICTES projesi kapsamında çalıştırılan Türkçe öğreticilerimiz var. Şimdi mesela çocuk Suriye'den gelmiş. Atıyorum 2009 doğumlu. Bu çocuk 4. Sınıf yaşında. Bu çocuğu 1. sınıfa alamayız şimdi, çok büyük, eğitim de görmemiş. Hiç Türkçe de bilmiyor. Bu

çocuğu ne yapıyor? Proje kapsamında aldığımız Türkçe öğreticilerimiz var. 150-160 kişi yaklaşık. Bu öğrencileri derslerden alıp Türkçe dersi veriyorlar. Ve bunun koordinasyonu bizde. Aynı şekilde 150-160 civarı Türkçecimiz var. Biz öğrenci sayılarına göre bunları okullara dağıtıyoruz. Bunları bu çocukları okullardan alıp Türkçe öğretiyorlar. Kontrolü tamamen bizde (İMEM/Personel/Erkek).

Ya aslında şöyle söyleyeyim. Şimdi yapılan ve yapılacak şeyler daha önceden de yapılabilirdi. Şimdi Ankara saha tanımadığı için genellikle, sahadan kopuk gibi çalışıyor. İşte biz ısrar ediyoruz şu şöyle yapılsın, bu böyle yapılsın ama. Her zaman bu böyle olmuyor. Artı, onlar duyuyorlar oradan buradan. Ne duyuyorsa onu yapmaya çalışıyorlar. Derken istenen şey istene oranda olmadı ama buna rağmen çok şeyler yapıldı (İMEM/İdareci/Erkek).

Kısaca, okullarda görevlendirilen GKAS öğrenci koordinatörleri özellikle GKAS öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu okullarda çalışmaktadırlar. Öğrenci sayısının az olduğu okullarda lise düzeyinde bu görevlendirmelerin yapılmadığı gözlenmektedir. Görevlendirilen Suriye vatandaşı ve Türkçe de bilen bu koordinatörlerin, GKAS öğrencilerin uyumu noktasında olumlu katkılar sunduğu görülmektedir. Ancak bu koordinatörlerin verilen ücreti çok düşük bulmakta ve arttırılmasını talep etmektedirler.

4.6.6.Lise Düzeyinde Türkçe Öğretici Görevlendirilmemesi

Konya İl MEM personeli tarafından, GKAS öğrenci sayısının fazla olmasından dolayı, GKAS öğrencilerin yoğun olduğu ilkokul ve ortaokullarda Türkçe öğreticilerinin görevlendirilerek öğrencilerin Türkçe bilmeme sorunun çözülmeye çalışıldığı ifade edilmiştir. Ancak liselere Türkçe öğretici görevlendirilmemiştir. Buna gerekçe olarak da lisede öğrenim gören hem GKAS öğrenci hem de Türkçe öğretici sayısını azlığı gösterilmektedir. Ancak, e-yaygın sistemi üzerinden Türkçe takviye kursları açılarak sorun çözülmeye çalışılmaktadır.

Araştırmacı: Peki dil bilmiyorsa çocuk nasıl bir işlem yapılıyor ona?

Bunun için projeden çalıştırılan Türkçe öğreticilerimiz var. Şimdi mesela çocuk Suriye'den gelmiş. Atıyorum 2009 doğumlu. Bu çocuk 4. Sınıf yaşında. Bu çocuğu 1. sınıfa alamayız şimdi, çok büyük, eğitim de görmemiş. Hiç Türkçe de bilmiyor. Bu çocuğu ne yapıyor? Proje kapsamında aldığımız Türkçe öğreticilerimiz var. 150-160 kişi yaklaşık. Bu öğrencileri derslerden alıp Türkçe dersi veriyorlar.

Araştırmacı: Bunun için belli bir merkez falan mı var? Yoksa çocuğun kayıtlı olduğu okulda mı dil eğitimi yapılıyor, nasıl yapıyorsunuz?

150-160 civarı Türkçe öğreticimiz olduğu için öğrenci sayılarına göre bunları okullara dağıtıyoruz. Bunlar da bu çocukları sınıflardan alıp Türkçe öğretiyorlar.

Araştırmacı: Lisede öğrenim gören öğrenciler için nasıl bir şey yapıyorsunuz? Onlara da kurs açılıyor mu?

Bu tür kurslar öğrenci sayısını yoğun olduğu yerlerde yapıyor. Çünkü bizim sayımız sınırlı. 150 tane öğretmenimiz var. Biz bunu okullardaki öğrenci yoğunluğunun fazla olduğu okullardan başlamak üzere dağıtıyoruz. O yüzden liselerde şimTürkçeyik yok (İMEM/Personel/Erkek).

Türkçe öğrenmedeki tüm bu olumsuz durumlara rağmen öğrencilerden bazılarının kendi gayretleriyle Türkçe öğrenmek için çabaladıkları gözlenmiştir. Bunun Dil konusunda yaşanan bu sorunun az da olsa hafifletilmesinde olumlu katkısı olduğu düşünülmektedir.

Ondan sonra Kızılay toplum merkezine gittim. TÖMER A1, A2 yaptım. Daha sonra Kızılay'da Suriyeli çocuklar için gönüllü oldum. Çocuklara yardım ettim. Orada Türkçe öğrendim ve çocuklara Türkçe öğrettim. Ben oraya gittim, hocalarla doğru yanlış demeden Türkçe konuşmaya çalıştım. Böyle öğrendim yani. Ondan sonra çocuklara Türkçe verdim, meslekler, renkler gibi. Ondan sonra yazın da oraya gittim (İHL/Öğrenci-12/Kız).

Araştırmacı: Nasıl öğrendin Türkçeyi?

Bizim evde şey, ev sahibi bize çok konuşuyor. Oradan öğrendim ben (KML/Öğrenci-5/Kız).

Velid internetten Türkçe dersler dinleyerek ve bir telefoncunun yanında çalışıp Türklerle konuşarak Türkçesini geliştirdi (Öğrenci Velisi-1/Erkek).

Halk Eğitim Merkezlerinde Türkçe öğretiminde, Türkçe öğretmenlerinin yetersiz oldukları ve görevlerini tam yapmadıkları konusundaki sorunu GKAS öğrenci koordinatörü şu ifadelerle dile getirmiştir.

Araştırmacı: Halk eğitimlerde Türkçe kursları açmıyorlar mı?

Açıyorlar ama Türkçe, sadece Türkçe. Yani açıyorlar onlar, öğrenciler gidiyorlar oynuyorlar eve geliyorlar. Yani çok iyi değil (İHL/Koordinatör/Kadın).

Kısacası, ilk ve orta okul seviyesindeki öğrenci sayısının fazla olması nedeniyle Türkçe öğretmenleri özellikle GKAS öğrencilerin yoğun olduğu bölgelerdeki bu okullara görevlendirilmektedirler. Ancak lise seviyesinde böyle bir görevlendirmeye rastlanmamıştır. Bunun en önemli nedeni olarak da lise seviyesindeki okullaşma oranının az olması gösterilmektedir. Bir diğer bakış açısı olarak da ilk ve orta okulda biz Türkçeyi öğretirsek liseye gerek kalmaz düşüncesidir. Ancak bu Türkçe bilmeyen ve lise düzeyinde Türkiye'ye sığınmak zorunda kalan GKAS öğrencilerin eğitiminde ciddi bir dezavantaj oluşturmaktadır.

4.6.7. GEM'lere Suriyeli Öğretmen Görevlendirilmesinde Yaşanan Sorunlar

Geçici Eğitim Merkezlerinde görevlendirilen Suriyeli öğretmenlerin görevlendirilmesinde öğretmen yeterliklerine bakılmaksızın sadece diplomalarına göre görevlendirilme yapıldığı belirtilmektedir. Bu süreçte bazı Suriyeli öğretmenlerin sahte diplomayla görev aldıkları ve formasyon eğitimi almadıkları için de öğrencilere karşı olumsuz davranışlar sergiledikleri ifade edilmektedir.

Bir de hocam, bazı Suriyelilerin diplomaları gerçek değil. Bunu biliyorlar ama ses çıkarmıyorlar. Onu halletmemiz lazım. Bazı insan hatta, o diplomayla Türk kimlik almış. Nasıl verdiniz?

Araştırmacı: Diplomanın sahte olduğu nasıl anlayacak kontrol edenler?

Onlar kontrol eder. Onlar konsolosluga ulaşmak yapabilirler. Ya da hemen üniversiteye ulaşabilir. Ya da şart koysunlar, hepimize. YÖK'e gitsinler muadil yapsınlar. Zaten YÖK yapar yani. Ya da onlar biliyorlar Milli Eğitim. Ama şimdi kalsın. Çünkü bizim öğrencimiz. Yani onlar (Milli Eğitim) zarar vermek istemiyorlar. O çalışıyor, çocukları var falan yani. Ya hocam, o bizim çocuklarımıza zarar verir. Ben ... GEMde çalıştım. Orda ben tüm hayatım böyle bi okul görmedim. Ama şimdi kapattılar. Ben şikâyet ettim, kapattılar. Hocam, giriyorum idare mesela. Bi çocuk köşede duruyor tek ayak üstünde duruyor. Niye böyle yaparsın? Ceza. Vay be! Bu ne yaa! Vuruyorlar, kötü bi laf konuşuyorlar. Yani onlar öğretmen değil. Yani üniversite girmediler, tüm hayatları. Vuruyorlar. Kötü bi laf konuşuyorlar. Hiç saygı göstermiyorlar.

Araştırmacı: Formasyon sıfır?

Sıfır? Hocam, sıfırdan daha aşağıda. Yani ben, orda çocuklar 400 var. 400 çocuk kayboldu. 400 tane çıktılar, hiçbir şey, bir harf öğrenmediler. Ne Türk ne Suriyeli, idareye, yani o öğretmen çok önemli. O öğretmen kalmasın, o kalmasın. Nerde çalışmak istiyor gitsin çalışsın. Ama bizim çocuklarımız oynamasın. O çocuklar bizim geleceğimiz. O çocuklar Suriye'ye gidecekler. İyi yetiştirmeli. Onlar Suriye'ye gidecekler. Bazı kalacaklar, bazı gidecekler yani. Bizim çocuklarımız onlar. Yani öğretmen önemli (İHL/Koordinatör/Kadın).

Orada dersleri anlamıyordum. Derslerimin çoğu zayıftı. Hocalar iyi anlatmıyordu. Türkçe öğreten hoca Türk hocaydı. Diğer hocalar Arap hocaydı (EML/Öğrenci-1/Erkek).

4.7. Kurumsal ve Kanuni Eksiklikten Kaynaklı Sorunlar

GKAS sığınmacılar, çok kısa zamanda ve çok yüksek sayıda Türkiye'ye geldikten sonra bazı kurumsal tedbirler alınsa da derli toplu bir göçmen sisteminin olmadığı, alınan tedbirlerin de genelde ihtiyaçtan kaynaklanan tedbirler olduğu belirtilmektedir. Gerek kurumsal gerek kanuni alandaki birçok eksiklik sorun çıktıkça müdahale edilip düzeltilmeye çalışılsa da bütüncül olarak sığınmacılarla ilgili kurumsal ve kanuni çözüm noktasında eksikliklerin devam ettiği gözlenmiştir.

Araştırmacı: Ülkemizde göçmenlere uygulanan sistematik bir göçmen politikası var mı? Örneğin gelen her göçmenin dil ve kültür yönünden entegrasyonunun sağlanması için.

Hayır Türkiye’de böyle bu uygulama olduğunu bilmiyorum.

Araştırmacı: Sanki Türkiye bu göç olayına hazırlıksız yakalandı gibi ne düşünüyorsunuz?

Evet öyle oldu.

Araştırmacı: Birçok alanda daha yeni yeni bazı uygulamalar oturuyor sanki? Mesela göç idaresinin Suriyelilerin parmak izini alma gibi işlemleri ilk başlarda yoktu daha yeni yeni başladı.

Yani, yoktu. Hatta geçenlerden çok farklı insanlarda geçti sınırlardan. Güvenlik açısından sıkıntı oldu. Ama daha sonra tecrübeyle birlikte bu sistemler oturdu. Kimlikler daha böyle çipli sisteme döndü. Daha kontrollü olabilecek şekillere döndü. Dediğiniz gibi yaparak yaşayarak öğreniyoruz. Şimdi okula kayıt olabilmek için nüfustan kayıt belgesi alıyorlar. Orada illaki bu çocuk kayıt altına alınıyor. Ama yabancı kimliği alıyorlar. Yabancılara özel bir kimliğimiz var onu alıyorlar. Bu aldıkları kimlik o il ile sınırlı. Mesela Hatay’dan çocuk geldi Konya’ya o kimlik geçersiz buda. Verilen kimlik numarası değişmiyor ama Konya’ya geldiğinde o kimlikte Konya yazmalı. Buradan tekrar kimlik çıkartması gerekiyor yani. Kimliğinde Konya yazmıyorsa burada hiçbir şeyden yararlanamıyor. Biraz da takibi da kolay olsun diye. Çünkü adam Hatay’dan almış kimliği, ne şartlarda almış bilinmiyor. Burada Konya’da mesela o kimlik geçersiz. Tekrardan bilgileri kontrol ediliyor. Tekrar bir şey yapılıyor. Kimlik bilgileri, numarası değişmiyor ama veren il değişiyor. Bu daha kontrol edilmiş oluyor (İMEM/Personel/Erkek).

Sonuç olarak, GKAS sığınmacıların Türkiye’de yaşadıkları tüm bu olumsuzluklara rağmen aşağıdaki nedenlerden dolayı Türkiye’de kalmayı tercih ettikleri görülmektedir.

- Türkiye Hakkında Olumlu Düşüncelere Sahip Olmaları

Öğrenci velilerinin Türkiye hakkında hep olumlu şeyler söylediği görülmüştür.

Suriye ile kıyasladığımız zaman Türkiye daha özgür bir ülke (Öğrenci Velisi-1/Erkek).

Araştırmacı: Türkiye hakkında gelmeden önce düşünüyordunuz, şimdi ne düşünüyorsunuz?

Suriye’de savaştan öncede tam bir adalet yoktu. Ama savaşla birlikte gasplar, hak yemeler adaletsizlikler had safhaya ulaştı. Ama Türkiye öyle değil. Biz Türkiye gelmeden de Türkiye’yi iyi biliyorduk. Şimdi gelince daha iyi gördük ki, Türkiye’de hak var, adalet var, özgürlükler var. Örneğin her gün sabah işe gidiyorum ama hiç korkmuyorum. Çünkü gerek asker gerek polis çok iyi. Bize bir kötülük yapmıyorlar. Ama Suriye’de ne zaman başınıza ne gelecek diye sürekli bir korku içinde yaşıyorduk.

Araştırmacı: Aslında Türkiye de bu savaşın bazen içinde yer alıyor değil mi?

Evet ama Afrin'de savaşmasına rağmen Türkiye, içerdeki halk bunu çok az hissetti. Korkmadı başıma bir şey gelir mi diye.

Araştırmacı: Türkiye ile genel olarak ne söylemek istersiniz?

Türkiye çok iyi ama bazı Araplar çok kötü. Çoğu zaman sıkıntı oluşturuyorlar. Türkiye mesela şu anda dolar olarak sıkıntı çekiyor. Bu ortamda tüm Arap ülkeleri Türkiye'ye yardımcı olmaları gerekirken çoğu olmuyor. Bu üzücü bir durum (Öğrenci Velisi-2/Erkek).

Araştırmacı: Türkiye hakkında ne düşünüyorsun?

İyi bi ülke tabi ki, bize kapılarını açtı tabi ki. Memnunum Türkiye'den.

Araştırmacı: Savaş bittiği zaman geri dönmeyi düşünüyor musunuz?

Tabi ki düşünüyoruz (TML/Öğrenci-6/Erkek).

Yaşadıkları tüm olumsuzlara rağmen öğrencilerin Türkiye ve Türk halkına karşı minnet duymaları, teşekkür ve hayır dualar ettikleri müşahede edilmiştir.

İnşallah daha iyi olmasını istiyorum. Hem Türkiye mesela, inşallah Türkiye'ye mesela savaş olmasın ve Recep Tayip Erdoğan ve bütün Türklerin de onlara çok teşekkür ederiz. Bize kabul ettiler. Bize kabul etmezler se, biz şimdi Suriye'de biz ölmüşüz. Mesela benim babam Suriye'ye giderse benim babam öldürürler. Recep Tayip Erdoğan olmasa, Türkler olması biz şimdi yani Suriye'deyiz. Yani şimdi ondan çok teşekkür ederiz yani bize kabul ettiler. Allah onların ömrünü uzatsın. Allah onun karşılığını versin. Evet yani öyle, öyle işte (İHL/Öğrenci-9/Kız).

Ve Türkiye'ye çok teşekkür ediyorum. İstedğim, yani sizlere çok teşekkür ediyoruz. Yardımcı, yani yardım ettiğiniz için çok teşekkür ediyoruz (TML/Öğrenci-1/Erkek).

Araştırmacı: Türkiye'de yaşamaktan memnun musunuz? Komşularınızla aranız nasıl?

Komşularımız çok muhterem insanlar. Onlardan hep iyilik gördük. Çok memnunuz. Ayrıca insan her nereye giderse gitsin iyi olursa, herkes de onlara iyi davranır.

Araştırmacı: Söylemek istediğiniz başka şeyler var mı?

Burada elhamdülillah iyi yaşıyoruz. Burada elhamdülillah komşularımız çok iyi (Öğrenci Velisi-1/Erkek).

- Türkiye'de Kendilerini Mutlu ve Özgür Hissetmeleri

Katılımcıların tüm bu yaşadıkları sıkıntılara rağmen Türkiye'de olmaktan mutlu oldukları ve kendilerini daha özgür ve güvende hissettiklerini söyledikleri görülmektedir.

Türkiye'de olmaktan çok mutluyum. Türkiye'yi çok sevdim. Tekrar geri dönmeyi düşünmüyorum (KML/Öğrenci-2/Kız).

Türkiye'de yaşamayı düşünüyoruz. Her şey çok güzel (KML/Öğrenci-4/Kız).

Suriye'deki savaştan dolayı Türkiye'ye gelmek zorunda kaldık. Bir sürü akrabamız savaşta öldü. Biz de Türkiye'ye gitmeye karar verdik. Bu kararı vermemizde, Türkiye'nin Müslüman bir ülke olması, çok cami bulunması etkili oldu. Burada kendimizi Suriye'den çok farklı bir ortamda hissetmiyoruz. Daha özgür daha temiz bir ortam. İki yıl önce Türkiye'ye geldim. Konya'ya yaşamaya başladım. Konya çok iyi, çok güzel, çok temiz bir şehir (Öğrenci Velisi-2/Erkek).

- PİCTES (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonun Desteklenmesi Projesi)

PİCTES projesi GKAS öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonu için uygulanan, bu alandaki en geniş ve en kapsamlı çözüm olarak nitelendirilmektedir. Eksik yönleri olsa da bu proje sayesinde, bu öğrencilerin eğitimi ile ilgili bir şeyler yapılmakta ve mümkün olduğu kadar çok GKAS öğrenciye ulaşılmaya çalışılmaktadır.

Bu kapsamda, öğrencilerin okullara yerleştirilmesi, GKAS öğrencilerin uyumu için kurslar açılması, Türkçe öğretici öğretmenler görevlendirilmesi gibi faaliyetler yapıldığı gözlenmiştir.

PİCTES projesi kapsamında hem Türkçe hem de fizik, kimya, matematik gibi kurslar açtık. Bu yıl Henüz daha başlamadı. Ama hafta sonu kurslarına devam eden Suriyeli öğrencilerimiz var (İHL/İdareci/Erkek).

İkinci aşaması Mayıs 2019'da başlayacak olan projenin GKAS öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonu noktasında özellikle bu aşamada Türkçe öğrenimi ve uyum noktasında katkı sunacağı beklenilmektedir.

Araştırmacı: Sizinle daha önce yaptığımız görüşmeden sonra GKAS öğrencilerin eğitiminde Konya ilinde ne gibi çalışmalar yapıldı anlatabilir misiniz?

Tabi yapılan ve gelişen bazı olaylar oldu. Önceki röportajdan sonra. Şu anda PİCTES projesinin ikincisi başladı. Mayıs 2019'dan itibaren çalışmalar başlatılıyor. Önemli olan şunlar: Türkiye çapında 400 tane okul öncesi öğretmeni alımı yapılacak ve 400 tane öğretmen yaz tatilinde Suriyeli olup, okul öncesi çağında olan, okullara gidemeyen çocukları okullara tekrar davet ettik, 2 ay onlara eğitim verecek. Bir diğer gelişme de önceden Geçici Eğitim Merkezi diye bildiğimiz GEM'leri kapatıyoruz. Yerine Türkçe Eğitim Merkezlerini (TEM'leri) açıyoruz.

Araştırmacı: PİCTES'in bu ikinci aşaması neler var?

Birincisindeki uygulamalar aynen devam edecek ama farklılık var. Bundan sonra öncelikle saha dönük çalışmalara ağırlık verilecek. Öncekinde biraz evrak yoğunluğu vardı ama. Şimdi 400 milyon Avro gibi bir bütçesi var bunun. Bunun ağırlığı bundan sonra uyum eğitimlerine harcanacak. Suriyeli ve Türk ailelerin ve çocukların eğitimiyle ilgili çalışma yapılacak ağırlıklı olarak. İl koordinatörleri toplantısında, uyumun öncelikli

konu olması gerektiğini özellikle belirtmiştik. Mayıs'tan sonra başlıyoruz faaliyetlere inşallah. Aslında proje Aralık 2018'de başladı resmi olarak ama fiili çalışmalara Mayıs'tan sonra başlıyoruz (İMEM/İdareci/Erkek).

- Belli Şartları Taşıyanların Türkiye'den Vatandaşlık Alabilmeleri

Özellikle öğrenci velilerinin vatandaşlık almak için girişimde buldukları ve bunu dört gözle takip ettiklerini söylemek mümkündür.

Suriye ile kıyasladığımız zaman Türkiye daha özgür bir ülke, burada vatandaşlık alabilirseniz Türk vatandaşı olarak her şeyi yapabilirsiniz. Ama Suriye'de her hakkınızı alamayabilirsiniz (Öğrenci Velisi-1/Erkek).

Tekrar tekrar Türkiye'ye teşekkür ediyorum. Vatandaşlık başvurusu yaptım. Türkiye bizi vatandaşlığa alırsa çok memnun olacağım (Öğrenci Velisi-2/Erkek).

- Türkçe Öğreticilerinin, Yabancılara Türkçe Öğretim Konusunda Eğitimden Geçirilmesi

Tezin yazımına başlanıldığı tarih itibarıyla öncesinde GEM'lerde görev yapan Türkçe öğreticilerinin yabancılara Türkçe öğretimi konusunda eğitim almadıkları ve bu konularda yetersiz kaldıkları tespiti yapılmasına karşın, Mart 2019 da yapılan görüşmede yeni görev alacak tüm Türkçe öğreticilerinin artık yabancılara Türkçe eğitimi konusunda sertifikalandırıldığı belirtilmiştir.

İstisnasız bu öğretmenler yabancılara Türkçe öğretimi konusunda oldukça iyiler şu anda. Hem üniversiteden eğitim aldılar. Hem bizim PİCTES'in ekiplerinden eğitim aldılar (İMEM/İdareci/Erkek).

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma bulguları konuyla ilgili literatür de göz önünde bulundurarak tartışılmıştır.

GKAS Öğrencilerin Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

5.1. GKAS Öğrencilerin Türkçe Bilmemelerine İlişkin Sorunlar

Türkçe bilmeme sorunu, GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların araştırıldığı bu çalışmada, bütün katılımcıların üzerinde birleştiği en önemli ortak sorun olarak ifade edilmektedir. Bu sorunun oluşmasında, Türkçe öğretilmeden okula başlatılmalarının yanında, geçici eğitim merkezlerinde uygulanan eğitim politikalarındaki yanlışlar, öğrencilerin Türkçeyi konuşmaktan korkmaları, Türkçeyi konuşmaya ihtiyaç duymamaları ve Türkçe öğreticilerinin yabancılarla Türkçe öğretimi konusundaki eksikliklerinin neden olduğunu söylemek mümkündür. Bunların yanında liselerde Türkçe öğreticilerinin görevlendirilmemesi bu öğrencilerin Türkçe öğrenimini kendi çabaları ile yürütmek zorunda kalmalarına neden olmaktadır.

Uzun ve Bütün (2015) de 2015 yılında yaptıkları “Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri” isimli çalışmalarında okul öncesi öğrencilerin yaşadıkları en önemli sorun olarak, öğrencilerin Türkçe bilmemeleri nedeniyle yaşadıkları sıkıntılar olduğunu sonucuna varmışlardır.

Kilis’teki GKAS öğrencilere eğitim verilen okulların müdürlerinin yönetsel bazda yaşadıkları sorunları tespit etmek ve çözüm önerileri ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada Çakmak (2018) da benzer şekilde Türkçe bilmemenin GKAS öğrencilerin eğitimindeki en önemli sorun olduğu sonucuna varmıştır.

Benzer şekilde, Karaağaç (2018) da yaptığı çalışmada, ilköğretim seviyesinde de GKAS öğrencilerin en önemli sorunun Türkçe bilmeme sorunu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Geçici Eğitim Merkezleri, sorunun bu denli büyüyeceğinin öngörülememesinden dolayı, gelen sığınmacıların kısa süre sonra ülkelerine döneceği varsayılarak

oluşturulmuş, GKAS öğrencilerin eğitim görmelerini amaçlayan kurumlardır. Ancak burada uygulanan eğitim politikası, Türkçe öğreticilerinin, yabancılara Türkçe öğretimi konusunda yetersiz olması, derslerin Arapça olarak Suriyeli hocalar tarafından verilmesi, bütün öğrencilerinin GKAS öğrencilerden oluşması gibi nedenlerle Türkçe öğretimi ve uyum konusunda amaçlanan faydayı sağlamaktan uzak kaldığı için 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren kapatılmıştır.

Benzer şekilde, Sönmez (2018) de yaptığı tez çalışmasında, Geçici Eğitim Merkezleriyle ilgili olarak, müfredatın ve eğitsel materyallerin eksikliği, öğrencilerin uyum sorunu, savaş sonrası yaşadıkları travmalar ve psikolojik sorunlar, Türkçe öğrenememe gibi sorunlar bulunduğunu ve bu sorunların öğrencilerin eğitimini etkilediğini belirtmektedir.

Geçici Eğitim Merkezlerinde Türkçe öğretimi konusundaki sorunları araştırdığı araştırmasında Beyhan (2018) ise eğitim sisteminden kaynaklanan sorunlar, dil fonetik yapısından kaynaklanan sorunlar, materyal eksiklikleri, öğrencilerin hazır bulunuşluğunun ve duyuşsal boyutun farklı olması sorunu gibi sorunlar bulunduğunu tespit etmiştir.

Gerek geçici eğitim merkezlerinde görev alan gerekse bu yıl GKAS öğrencilerin yoğun olarak öğrenim gördüğü okullarda görevlendirilen Türkçe öğreticilerinin yetersizliği bulgusuna benzer şekilde, Emiroğlu (2018) “Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi ve sorunları” isimli çalışmasında Türkçe öğreticilerinin, yabancılara Türkçe öğretim konusunda ya eğitim almadıkları ya da alanların da bu eğitimi yetersiz bulduklarını ifade etmektedir. Yine aynı çalışmada dile getirilen ortak sorunlardan en önemlisinin Türkçe bilmemek olduğu ifade edilmektedir.

5.2. Okul Düzeyindeki Sorunlar

Okul idarecilerinin GKAS öğrencileri, okul başarımızı düşürürler, Türk öğrencilerle sorun yaşayıp görevimizi zorlaştırabilirler korkusuyla okuluna almak istememeleri, öğretmenlerden bir kısmının sınıfındaki GKAS öğrencilere karşı olumsuz tutum ve söylem geliştirmeleri, Türk öğrencilerin bazılarının GKAS öğrencileri dışlamaları, devamsızlık sorunu, dil probleminden dolayı GKAS öğrencilerin sözel derslerde başarısız olması, bazı okullardaki GKAS öğrenci sayısının çok fazla olması,

kültür farkından kaynaklı sorunlar ve e-okul sistemindeki eksiklikler GKAS öğrencilerin okul düzeyindeki yaşadıkları problemleri oluşturmaktadır.

Çocuk Haklarını Koruma Platformu tarafından yapılan bir araştırmaya göre, görüşülen anne-babaların %56'sı, çocuklarının Suriyeli bir çocukla arkadaş olmasını onaylamaktadır. Bu tür önyargıların üstesinden gelinmesinde çok kültürlülüğü savunan bir öğretim programı çerçevesinin oluşturulması büyük önem taşımaktadır (ERG, 2018, s. 24).

Konuyla ilgili araştırma yapan birçok araştırmacı da benzer şekilde, GKAS öğrencilerin okul idaresi, öğretmenler, Türk öğrencilerle sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında GKAS öğrencilerin devamsızlık sorunu olduğu yine bu araştırmalarda ulaşılan sonuçlardan birisidir (Çakmak, 2018; Emin, 2018 ve Ergün, 2018).

Çakmak (2018) ayrıca, GKAS öğrencilerin, okul düzeyinde:

- İletişim problemleri yaşama,
- Okullarda GKAS öğrenci sayısının fazlalığı,
- GKAS öğrencilerin okul kültürüne uyum sorunları,
- Akademik başarısızlık gibi sorunları olduğunu ifade etmektedir.

Araştırma bulgularına paralel olarak, ERG'nin 2018 yılı raporuna göre, GKAS öğrencilerden özellikle lise düzeyindekilerin okula devam etmeme sebebi olarak, çocuk işçiliği ve özellikle kız çocukları için küçük yaşta evlendirilmeleri gibi sosyoekonomik ve kültürel etmenler bulunduğu belirtilmektedir (ERG, 2018).

5.3. Toplumsal Sorunlar

Toplumların yaşam tarzları, kültürleri, ırk, renk, dil ve dini inanış gibi farklılıkları bir toplumsal grubu diğerinden ayıran en önemli sosyal ayrımlar olarak öne çıkmaktadır. Bu ayrımlar toplumdaki bu grupların politik kimliklerinin temelini de oluşturur ve siyasi süreçte önemli bir rol oynamaya başlarsa, o zaman etnik farklılıklar etnisitiye dönüşüyor demektir (Mızrak, 2015). Bu durumda gruplar arasında farklı sorunların, sürtüşme ve çatışmaların nedeni olabilmektedir.

Türk toplumu, Suriyeli sığınmacılara, başlarda ensar-muhacir kardeşliği kapsamında yaklaşmıştır. Ancak, daha sonraları etnik farklılıklardan dolayı toplumda

Suriyeli sığınmacılara karşı olumsuz bakış açılarının arttığı gözlenmiştir. Basında çıkan farklı haberlerin de etkisiyle toplumun bir kesiminin GKAS sığınmacılara karşı olumsuz bakış açısı ve bunun sonucu olarak da olumsuz bir tutum geliştirdiği görülmüştür.

Bunun yanında Suriyeli sığınmacıların da korumacı yaklaşımla kendi kültür ve dillerini muhafaza etmeye çabaları, bu yüzden ilk yıllarda Türk halkıyla tam bir kaynaşmaya giremediği, mesafeli durduğu görülmektedir. Türklerden de bu göç dalgasını fırsata çevirmeye çalışıp gerek kira fiyatlarında gerekse farklı ticari işlerde Suriyeli sığınmacılara mal satarken daha yüksek fiyat veren, çalıştırırken de daha düşük fiyata çalıştıranların olduğu, GKAS öğrenci velileri tarafından dile getirilmektedir.

Suriyeli sığınmacılara yönelik algı ve tutumların, Suriyeli sığınmacıların cinsiyetine bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediğini araştırdığı “Göçmen azınlıklara karşı cinsiyete bağlı tehdit algısı: Türkiye’deki Suriyelilere karşı önyargı üzerine sosyal psikolojik bir analiz” başlıklı tezinde Üsten (2018) de benzer tarzda, Suriyeli sığınmacılara karşı toplumda bir önyargı oluşunu, hatta bu önyargının erkek sığınmacılara karşı daha fazla olduğunu tespit etmiştir.

Ayrıca, Çakmak (2018) yaptığı tez çalışmasında, Türk ve Suriyeli veliler arasındaki uyumsuzluklar bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Çeliker (2018) ise, bunun nedeni olarak şunu söylemektedir: “Toplum içerisindeki yasal statülerinin güçlendirilmemesi nedeniyle, mülteciler toplumda eşitsizliğe ve ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar.” Uygur (2018) da Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal psikolojik tutumları incelediği tez çalışmasında, toplumun bir kesiminin, GKAS sığınmacıları, kendi ülkesi ve yaşamları için bir tehdit olarak algıladıkları ve onlara karşı olumsuz duygular besledikleri sonucuna ulaşmıştır. Özetle; Suriyeli sığınmacıların, gerek normalden yüksek kira ücreti ödeyerek oturmamaları gerekse düşük ücretlerle çalıştırılmamaları için, toplum içerisindeki yasal statülerinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

5.4. Maddi Sorunlar

GKAS ailelerin aylık gelirlerinin çok düşük olması nedeniyle, özellikle lise seviyesindeki erkek çocukların çalışmak zorunda kaldıkları görülmektedir. Emeklerinin en savunmasız olduğu zamanda, yani küçük yaşlarda iş gücü piyasasına katılmak zorunda kalan bu çocuklar, bu yaşlardaki ihtiyaçları olan oyun oynama ve eğitim alma

haklarından da mahrum kalmaktadırlar. Maddi sorunlar, bütün aileyi etkilemekte, ancak lise çağındaki Suriyeli erkek öğrencileri, eğitim haklarından mahrum bırakacak oranda fazla etkilemektedir. Yine öğrencilere yapılan ŞEY yardımları özellikle büyükşehirlerdeki yaşam standardı da göz önüne alındığında yeterli gelmemektedir.

“Türkiye’de mülteci çocuk emeği: Şanlıurfa’da çalışan Suriyeli mülteci çocuklar” isimli tez çalışmasında Türkmen (2018) de Türkiye’de yaşayan GKAS aileler için ekonomik zorluklarla mücadele edebilmenin en yaygın yolunun, lise çağına gelen çocukların, “iş gücü piyasasında ucuz işçi olarak çalıştırılması” olarak görüldüğünü belirtmektedir.

Benzer şekilde “The impact of Syrian refugees on the Turkish labor market / Suriyeli göçmenlerin Türk iş gücü piyasasına etkileri” isimli tez çalışmasıyla Aksu, (2017) çalışma piyasasında GKAS göçmenlerin önemli bir oranda yerini aldığı, resmi ve gayri resmi olarak çalıştıklarını belirtirken, bunun Türk insanın işgücü piyasasını da etkilediğini belirtmektedir. Türkiye de çalışmak zorunda kalan GKAS sığınmacıların bir ekmek parası edinmek adına işin ücretine bakmadan her türlü bedensel işi yaptıklarını, bunun da Türkiye’de yaşayanların çalışma hayatının yanında çalışma ücretlerini etkilediğini ifade etmektedir.

Korkmaz (2018) da “İstanbul ilinde yaşayan GKAS sığınmacılar, sosyal profil, uyum, beklenti ve sorunlar üzerine alan araştırması: Eyüpsultan ilçesi örneği” isimli tez çalışmasında GKAS sığınmacıların maddi sıkıntılar çekerek zor şartlar altında yaşamlarını devam ettirdiklerini, özellikle iş ve eğitim alanlarında ciddi sorunlar yaşadıklarını tespit etmiştir. Bu gibi sorunların sığınmacıların topluma uyum sağlamalarını zorlaştırdığını belirtmiştir.

Yine benzer şekilde Çakmak (2018) da yaptığı araştırmasında maddi sıkıntıların GKAS öğrencilerin eğitimlerinde karşılaşılan önemli sorunlardan biri olduğunu tespit etmiştir.

Tüm bu maddi sorunlara rağmen, her iki halkın da Müslüman olması hasebiyle, Türk halkının bir bölümünün GKAS sığınmacılara karşı kardeşlik hissiyle yaklaştığını ve maddi olarak elinden gelen yardımı yapmaya çalıştığını, bunun okul idaresi, öğretmen ve öğrenci boyutunda da var olduğunu söylemek mümkündür. Suriyeli sığınmacılara, UNHCR, Türkiye’deki belediyeler ve sivil toplum kuruluşları tarafından

yardım yapılmaktadır. Bireysel bazda ise, öğretmenler, okul idareleri ve vatandaşlar tarafından GKAS öğrencilere yardımlar yapıldığı görülmektedir. Bunlar da bu sorunun GKAS sığınmacılar tarafından daha hafif hissedilmesini sağlamaktadır.

Paksoy'un 2016 yılında yayımlanmış olan makalesinde Gaziantep belediyesi örneğinde GKAS sığınmacılara yapılan maddi yardımları detaylı olarak işlemiştir. Bu makalede de görüldüğü gibi gerek belediyeler gerek sivil toplum örgütleri gerekse resmî kurumlar yardım konusunda özverili olarak çalışmalar yapmaktadır (Paksoy, 2016).

Benzer şekilde, Durmaz (2018) da Ankara özelinde, GKAS sığınmacılara yönelik projelerde sivil toplumun belediyelerle iş birliğini incelediği tezinde, sivil toplum kuruluşları ve belediyelerin, GKAS sığınmacılara, farklı birçok şekilde yardım ettiklerini ama bunun yeterli olmadığını daha fazla yapılması gerektiğini ifade etmektedir.

Yine ERG 2018 yılı GKAS ve Eğitim Raporunda benzer şekilde öğrencilere yapılan ŞEY yardımlarının kırsal kesimde yeterli gelse de şehir hayatında yeterli olmadığı ifade edilmektedir (ERG, 2018). Bu da maddi sorunun çok önemli olduğunu ancak toplumun farklı kesimlerinin ve kurumlarının bunun daha hafif hissedilmesi için çaba sarf ettiğini göstermektedir.

5.5. Aile Düzeyindeki Sorunlar

GKAS öğrencilerin aile düzeyinde tespit edilen sorunları, öğrenci velilerinin okulla iletişimlerinin olmaması, bazı öğrencilerin anne babalarından ayrı yaşamak zorunda kalmaları, ailede bulunan birey sayısının fazlalığı, savaş ve sonrası yaşadıkları psikolojik sorunlar ve evde yeteri kadar ders çalışmama olarak ifade etmek mümkündür.

GKAS öğrencilerin, savaş sırasında ve sonrasında yaşadıkları psikolojik sorunlar nedeniyle derslerinin olumsuz etkilendiği, okula gitmek istememe ve sınıfta kalma gibi sonuçlar doğurduğu tespit edilmiştir.

Nilay Uğurlu tarafından 2015 yılında yapılan ve Suriyeli göçmen çocuklarda görülen psikolojik semptomların yaygınlığının ve sıklığının araştırıldığı çalışmada da benzer şekilde, araştırmaya katılan çocukların %60 oranında Travma Sonrası Stres

Bozukluğu semptomları geliştirme riskinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır (Uğurlu, 2015).

5.6. İl Düzeyindeki Sorunlar

Öğrenci denkliklerinin yapılmadan yaşına göre okula yerleştirilmeleri, il bazında GKAS öğrenci sayısının fazla olmasına rağmen lise düzeyinde okula devam eden Suriyeli öğrenci sayısının azlığı, Konya İl MEM bünyesindeki Suriyeli birimde çalışan personel sayısının az olması ve okullara görevlendirilen GKAS öğrenci koordinatörlerinin kendilerine ödenen ücreti yetersiz bulmaları, GKAS öğrencilerin eğitiminde il düzeyinde karşılaşılan sorunlar olarak ifade edilmektedir.

Benzer şekilde, GKAS öğrencilerin iş ve işlemleriyle ilgilenecek personelin yetersiz olduğu ve öğrencilerin okullara yerleştirilmelerinde sorunlar bulunduğu Çakmak (2018) tarafından yapılan araştırmada da tespit edilmiştir.

5.7. GKAS Sığınmacılarla İlgili Kurumsal ve Kanuni Eksiklikler

Sorunun üzerinden bunca zaman geçmesine ve birçok iyileştirme yapılmasına rağmen ülke düzeyindeki göç ve uyum ile ilgili yasal düzenlemelerin bütüncül bir yapıya kavuşmadığı gözlenmektedir. Göç ve sığınmacı hizmetlerinin, Kızılay'ın ayrı, emniyet müdürlüklerinin ayrı, il milli eğitim müdürlüklerinin ayrı, nüfus müdürlüklerinin ayrı ve göç idaresinin ayrı birimleri tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Bütün bu iş ve işlemleri her kurum göndereceği personeli ile tek bir merkezden yönetebilse sorunun bütüncül olarak idare edilmesi ve yönetilmesinin daha kolay olacağını söylemek mümkündür.

Aynı şekilde ülke düzeyinde yapılan konu ile ilgili çalışmalar çok farklı alanlarda ve farklı kişiler tarafından yapılmakta belki aynı konu üzerine birçok araştırma için emek harcanmaktadır. Oysa konuyla ilgili yapılacak araştırmalar için göç ve sığınma işlemlerinin tek elden yürütüldüğü bu birimden bilgi alınarak bu araştırmalar yapılsa daha iyi verim alınacağı aşikardır.

11.04.2013 tarih ve 28615 sayılı Resmî Gazetede (2013) yayınlanan 6458 numaraları Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun olayların başlamasından iki yıl sonra çıkarılması Türkiye'nin uluslararası göç ve sığınma noktasında Suriye'de

meydana gelen olaylar sonucu başlayan göç dalgasına hazırlıksız yakalandığının ve bu kadar büyüyebileceğini ön göremediğinin bir göstergesidir.

Benzer şekilde Karaağaç (2018) da yaptığı tez çalışmasında, Suriyeli çocukların eğitiminde karşılaşılan ikinci en önemli sorun olarak, GKAS sığınmacılarla ilgili düzenlemelerin yetersizliğinin geldiğini söylemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin sürekli göç aldığı göz önünde bulundurulduğunda yabancı öğrencilerin eğitimine yönelik, kapsamlı ve sistemli bir eğitim politikası oluşturulmalıdır (Çelik, 2018).

Ülke düzeyindeki tüm bu olumsuz bulgulara karşın, GKAS öğrenciler ve öğrenci velileri, ülke olarak Türkiye ve Türk halkını çok sevdiklerini, kendilerine ülkesini açan bu insanlara minnet duyduklarını ve dua ettiklerini belirtmektedirler. Bunun yanında Türkiye'de yaşamaktan mutlu oldukları, kendilerini Türkiye'de özgür hissettikleri ve ülkelerine dönme noktasında, en azından sorun daha çözülmediği için, çok da istekli olmadıklarını ifade etmektedirler.

Bunun yanında uygulanan PİCTES gibi projeler sayesinde GKAS öğrencilerle özel olarak ilgilenen birimler oluşturulduğu ve bu kapsamda nakdi yardım yapılmasa bile aynı yardımlarla GKAS öğrencilerin desteklendiği gözlemlenmiştir.

Bu bulgular Yıldız'ın (2018) "Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim sorunları ve entegrasyon süreçleri" isimli tez çalışmasının sonuçları ile de örtüşmektedir:

1. GKAS çocukların %83'ü Türkiye'ye sığınmadan önce Türkiye ile ilgili sadece iyi düşüncelere sahipken, bu oran Türkiye'ye göç ettikten sonra %85 oranında çok iyi olduğunu ifade etmişlerdir.
2. GKAS çocukların %30'u kendini ülkesineymiş gibi hissederken, %36'ı Türk vatandaşı gibi hissetmekte ve %53'ü Türk vatandaşı olmayı istemektedir.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde öncelikle öne çıkan bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar özetlenmiştir. Ardından bu sonuçlarda ortaya çıkan sorunların çözümü noktasında yapılabilecek uygulama önerileri verilmiştir. Son olarak da bu çalışmaya dayalı ya da daha farklı ne gibi araştırmalara yapılabileceği noktasında araştırma önerilerine yer verilmiştir.

6.1. Sonuç

Görüşme, gözlem, doküman ve internet incelemesi yöntemleri kullanılarak verilerin toplandığı, Konya ilindeki GKAS öğrencilerin eğitim gördüğü dört adet lisedeki GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların neler olduğu ve bu sorunlara ilişkin çözüm önerilerinin neler olabileceğini tespit etmeyi amaçlayan bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Türkçe bilmeme sorunu, görüşme yapılan öğrenci, veli, öğretmen, okul idarecisi, İl Milli Eğitim personel ve idarecileri tarafından, en çok dile getirilen en önemli sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Bu sorun gerek GKAS öğrencileri gerekse ailelerini etkileyen ortak ve en önemli sorun olarak gözükmektedir.

Bunun en önemli nedeni olarak da Suriye sorununun bu kadar büyüyebileceğinin ve bu kadar sığınmacının gelebileceğinin öngörülememesinden dolayı zamanında ve gerekli tedbirlerin alınmaması gösterilebilir. Çünkü sürecin başından beri açılan geçici eğitim merkezlerinin ki, adı üzerinde geçici eğitim merkezleri, kapatılarak GKAS öğrencilerin tamamına yakınının devlet okullarında eğitime alınması bunun somut bir göstergesidir.

Gerek Kızılay gerekse halk eğitim merkezlerinde, Türkçe kursları açıldığı, fakat bu kursların öğrencilerin okul saatleri ile çakışması nedeniyle GKAS öğrencilerin bu kurslara devam edemediği görülmüştür.

Bunun yanında, GKAS öğrencilerin hem yaşadıkları travma nedeniyle hem de yeni bir ülke ve kültürde yaşamaktan kaynaklı, Türkçeyi biraz bilseler bile konuşmaktan

çekindikleri görülmektedir. Bunun GKAS öğrencilerin Türkçe öğrenimlerinin önünde önemli bir engel oluşturduğu düşünülmektedir.

Türkçe bilmeme sorununu çözmek için GKAS öğrencilerin yoğun olarak bulunduğu okullara Türkçe öğretmenleri görevlendirilmektedir. Ancak öğrencilerin çok farklı okullara dağılması ve görevlendirilen Türkçe öğretmenlerinin sayısının ihtiyacı tam karşılayamaması nedeniyle bu uygulamanın yeterli olmağı gözlenmektedir.

Özellikle geçici eğitim merkezlerinde uygulanan eğitim yöntemi nedeniyle, GKAS öğrencilerin Türkçeyi derste öğrenseler bile konuşma ortamı olmaması, Türkçe hariç diğer derslere giren hocaların Arap olması ve derslerin Arapça anlatılması gibi sebeplerden dolayı Türkçeyi kullanmaya ihtiyaç hissetmedikleri, bu yüzden de biraz anlasalar bile konuşmakta çok zorlandıkları tespit edilmiştir.

GKAS öğrenciler en sık da okul düzeyinde sorunlar yaşamaktadır. Bu sorunlar, bazen idarecilerin GKAS öğrencilere karşı yeterli ilgiliyi göstermemeleri, bazen öğretmenlerin önyargı ile yaklaşım öğrencileri incitici sözler söylemeleri olabileceği gibi bazen de Türk öğrencilerin onlara gülmeleri ve alay etmeleri şeklinde kendini göstermektedir. Okulda yaşanan bir Türk öğrenci ile bir GKAS öğrenci arasındaki sorun, bazen Türk velilerin okulu basıp GKAS öğrencileri okuldan çıkartmamaya kadar dayanabilmektedir. Bütün bunlar da özellikle GKAS erkek öğrencilerin okulda devamsızlık yapmasına ya da okulu bırakmasına neden olabilmektedir.

Bunun yanında, GKAS öğrenciler, Türkçeyi iyi bilmedikleri için sözel derslerde sorun yaşadıklarını belirtmekte, bu sorunu aşmak için okullarda hafta sonu ya da yazın ilave kurslar açılarak kendilerine destek olunmasını talep etmektedir. Semtine göre bazı okullarda GKAS öğrencin sayısını fazlalığı o okula Türk ailelerin çocuklarını göndermek istememelerine neden olmakta, bazen de kültür farkından dolayı iletişim sorunları yaşandığı görülmektedir.

GKAS öğrenci velilerinin gerek Türkçe bilmedikleri gerekse çekindikleri için okula gitmedikleri, bazı öğrencilerin anne babasından ayrı yaşamak zorunda kaldıkları, savaş sonrası yaşadıkları travmalar ve ailedeki birey sayısının fazla olması GKAS öğrencilerin eğitimlerini olumsuz etkileyen aile düzeyindeki sorunları oluşturmaktadır.

Bir diğerk önemli sorunun toplumun GKAS sığınmacılara karşı olumsuz bakış açısı olduğunu söylemek mümkündür. Ailelerinden etkilenen Türk öğrencilerin, GKAS öğrencilere karşı olumsuz bakış açısı geliştirdikleri, bunun sonucu olarak GKAS öğrencilere karşı olumsuz tutum ve davranışlarda buldukları gözlenmiştir. Bunun okul idarecileri ve öğretmenlere de yansıdığı görülmekte, hatta yerel basının bu konuda yayınlattılmak istenen kamu spotunu ücretsiz yayınlamadığı ifade edilmektedir.

Toplumun farklı kesiminde yaşayan insanların GKAS sığınmacılara karşı olumsuz tutum ve davranışlar sergiledikleri; bunu bazen kavga ederek, bazen sözle sataşarak, bazen Suriyeli sığınmacılara yüksek fiyat uygulayarak gösterdikleri görülmektedir. Bu tutum özellikle okul idaresi, öğretmenler ve Türk öğrenciler tarafından GKAS öğrencilere karşı sergilendiğinde, GKAS öğrencilerin eğitimini olumsuz yönde etkilemektedir.

GKAS sığınmacıların bazıları mesleklerini yaparak geçimlerini sağlamaya çalışsa da büyük bir çoğunluğunun maddi sıkıntı içinde yaşadığı, hatta bazılarının çalışamayacak durumda olmaları nedeniyle farklı kurum veya kuruluşlardan aldıkları maddi yardımlarla ayakta durmaya çalıştıkları tespit edilmiştir. Bu yüzden ailede birden çok kişinin çalışmak zorunda kaldığı, lise çağındaki özellikle erkek çocukların aile bütçesine katkı sağlaması için okula gönderilmeyip çalıştırıldığı, bir kısmının da farklı ilde ya da ülkede çalışan aile bireyleri veya akrabaları tarafından maddi olarak desteklendiği görülmektedir.

Çalışmak zorunda kalanların bazen ücretlerini alamadıkları, çoğunlukla da geçici işlerde ve düşük ücretle çalıştıkları bu aldıkları ücretleri de kira veya zaruri ihtiyaçlara harcamak zorunda kaldıkları görülmektedir. Bu yüzden GKAS öğrencilerin ilkökul ve orta okula devam oranlarının fazla olmasına karşın, bu oranın liseye gelince, erkeklerin işe, kızların evliliğe yönlendirilmeleri nedeniyle, önemli oranda düştüğü görülmektedir.

GKAS öğrencilerin denklikleri ve okullara yerleştirilmeleri yapılırken bir sınava tabi tutulmadan yaşına göre yerleştirilmeleri, il milli eğitim düzeyinde konuyla ilgili yeterli personelin olmaması, il bazında Suriyeli sığınmacı ve öğrenci sayısının fazlalığı, GKAS öğrencilerin eğitimini olumsuz etkileyen bir diğerk unsur olarak görülmektedir.

İl milli eğitim müdürlüğü öğrenci sayısının fazla olduğu okullara GKAS öğrenci koordinatörü görevlendirse de her okula bu görevlendirme yapılamadığı için yetersiz

kalmaktadır. Görevlendirilenler de kendilerine verilen ücretin yetersiz olduğunu beyan etmektedir. Lise düzeyinde Suriyeli sığınmacıların zorunlu eğitime tabi olmamalarından ve bu yaş seviyesindeki GKAS öğrencilerin çalışmak zorunda kalmalarından dolayı lise düzeyinde öğrencilerin eğitime katılımı çok sınırlı kalmaktadır.

Ülke düzeyinde son yıllarda sığınmacılarla ilgili birçok yeni uygulama başlatılsa da bu uygulamalar göç başladığında yapılmadığı için sorunlarla karşılaşmaktadır. Bütün bu sorunlar bu seviye gelmesinde, düzenli bir göç politikası olmaması, çok sayıda sığınmacının çok kısa sürede Türkiye'ye gelmesi ve bu kısa zamanda buna cevap verecek kânunlar ve kurumsal altyapının yetersiz olması gibi nedenler, sığınmacıların düzensiz bir şekilde ülke içine dağılmasına neden olmuştur. Bu da gerek toplumsal gerekse eğitim bazında birçok sorunun yaşanmasına neden olmaktadır.

Türkiye'nin eğitime ayırdığı kamu kaynakları her yıl artış gösterse de kapsayıcı eğitim anlayışına uygun olarak, başta GKAS öğrenciler olmak üzere tüm sığınmacı çocukların daha nitelikli bir eğitim alabilmesi için eğitime erişimi arttıran ve öğrencilerin eğitime devamını sağlayan eğitim politikalarına daha fazla kaynak ayırması önem arz etmektedir (ERG, 2018).

GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan tüm bu sorunların tam olarak hissedilmesi engelleyen bazı durumlar tespit edilmiştir. Bunları şu şeklide sıralamak mümkündür. Örneğin; Türkçe öğrenme noktasında öğrenciler, internetten çalışarak, sivil hayatta esnaf yanında çalışarak, Türkçe bilmeseyse bile derslere devam edip dinleyerek, ek ders ve kurslara devam ederek bu sorunu aşmaya çalışmaktadır.

Maddi olarak sıkıntı çeken GKAS sığınmacılara yerel halkın, STK'ların; okuldaki Türk idareci, öğretmen, öğrenci ve öğrenci velilerinin bireysel yardım yaptıkları, bunun yanında çalışma imkânı olmayan GKAS sığınmacıların, başka ülke veya ilde yaşayan diğer çocuklarından veya akrabalarından maddi destek aldıkları görülmektedir. Bununla beraber uluslararası kuruluşlar ve Kızılay'dan ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarından da yardımlar yapıldığı tespit edilmiştir. Yine bu yardımlara ek olarak bazı üniversite öğrencilerininin YTB bursu ile yükseköğrenim gördüğü gözlenmiştir.

GKAS öğrenci sayısı fazla olan bazı okullarda GKAS öğrenci koordinatörü görevlendirilmesi bu öğrencilerin eğitime katılımını ve uyumunu olumlu yönde desteklediği yapılan gözlemlerde tespit edilen önemli bulgulardan birisidir.

Öğrencilerden çoğunun okulunu seviyor olması, bazı Türk öğretmenlerin özverili çalışmaları ile bu öğrencilere yardımcı olmaları, yine GKAS öğrencilerin, kendi sınıfında bulunan Türk öğrencilerden ders noktasında yardım görmeleri, daha önce Suriye'den gelen GKAS öğrencilerin daha sonra gelenlere dil ve dersler konusunda yardım etmeleri, durumun daha kötüye gitmemesi noktasında önemli bir etmen olarak ifade edilmektedir.

GKAS öğrencilerin geleceğe dönük hayallerinin olması, bir meslek sahibi olmak istemeleri ve Üniversite'de gidecekleri bölüme kadar hedeflerinin bulunması, yine kendi ülkelerine dönüp geride kalanlar için bir şeyler yapmayı düşünmeleri ve tüm yaşadıkları olumsuzluklara rağmen ümitlerini kaybetmemeleri sorunun çözümsüz olmadığına bir göstergesi olarak ifade edilebilir.

Suriyeli sığınmacıların Türk halkına ve Türkiye devletine büyük saygı ve minnet duydukları, kendilerini Türkiye'de mutlu, huzurlu ve güvende hissettiklerini söylemlerine yansıttıkları gözlenmiştir.

Öğrenci velilerinin Türkçe bilmedikleri için okullara gelmemesine rağmen İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde sadece bu işe bakan bir şube müdürünün bulunması ve bu konunun çözümü noktasında imkânlar dâhilinde, gerek okullara Türkçe öğreticisi ve GKAS öğrenci koordinatörleri görevlendirerek, gerekse uluslararası kuruluşlarla iş birliği dâhilinde öğrencilere aynı yardımlar yaparak sorunun çözümü noktasında çaba sarf etmeleri, tespit edilen somut ve olumlu adımlar olarak göze çarpmaktadır.

Ülke düzeyinde başta kanuni yönden bulunan boşluklar ve olayların öngörülememesinden kaynaklanan sorunların son yıllarda hızla çözülmeye çalışıldığı, Göç idaresi ve nüfus müdürlüklerinde oluşturulan birimlerle Suriyeli sığınmacıların kayıt altına alınmaları, mesleği olanların vatandaşlık başvurusu yapmalarına izin verilmesi ve PİCTES projesi gibi projelerle öğrencilerin eğitimlerini ve uyumlarına katkı sunacak çalışmalar yapılması, sorunun daha fazla büyümemesinde en önemli etmenlerden bazıları olarak tespit edilmiştir.

GKAS öğrencilerin Türkiye eğitim sistemine uyum sağlaması ihtiyacı, Türkiye'ye gelerek yaşamaya başlayan ve anadili Türkçe olmayan tüm çocuklar için anadili temelli ve çok kültürlü bir eğitim sisteminin tasarlanması ve uygulanması için uygun bir fırsat da sunmaktadır.

6.2. Uygulama Önerileri

GKAS öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunların daha az hissedilmesi ve iki toplumun kaynaşmasının sağlanması için getirilecek tüm çözüm önerileri önem taşımaktadır. Artık GKAS sığınmacıların yakın zamanda ülkelerine dönmelerinin zor olduğu, hatta bir kısmının Türkiye’de kalıcı olacağı düşünüldüğünde, aşağıdaki uygulama önerilerinin çözüme önemli oranda katkı sunacağı düşünülmektedir.

- GKAS öğrencilerin bir liseye yerleştirilmeden önce:
  - Bir yıllık sıkı bir dil eğitimine tabi tutulmaları
  - Bu süreçte zayıf oldukları derslerden takviye kurslarına alınmaları
  - Sene sonunda dil ve ders seviyeleriyle ilgili yapılacak bir sınavdan sonra okullara yerleştirilmelerini sağlayan bir sisteme geçilmelidir.
- Hem belediyelerin meslek edindirme kurslarında hem de halk eğitim merkezlerinden sürekli ve farklı zamanlarda (sabah, öğlen, akşam, hafta sonu vb.) isteyen kişilerin devam edebileceği Türkçe öğretim kursları açılmalıdır.
- Yabancılara Türkçe öğretecek öğretmenler, mutlaka yabancılara Türkçe öğretimi konusunda eğitimden geçirilmeli ve sertifikalandırılmalıdır.
- İdareci, öğretmen, Türk öğrenci ve velilere yönelik, GKAS öğrencilerin temel insani hak ve özgürlükleri ile sorunun insani boyutu hakkında farkındalığın artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır.
- GKAS öğrencilerin öğrenim gördüğü okullarda görev yapan idareci ve öğretmenler, bu öğrencilere nasıl davranılacağı ve nasıl eğitim verileceği konusunda, uzaktan hizmet içi eğitim yöntemiyle eğitimden geçirilmelidir.
- Okullarda GKAS öğrenciler ve aileleriyle okul idaresi, öğretmen, diğer öğrenciler ve velileri bir araya getirecek çeşitli etkinlik ve faaliyetler düzenlenmelidir.
- Okul rehberlik birimleri GKAS öğrencilere yönelik hizmet içi eğitimlere alınarak GKAS öğrencilerle nasıl ilgilenecekleri ve neler yapabilecekleri konusunda bilgilendirilmelidir.
- GKAS öğrencilerin fazla olduğu okullarda uygulanan GKAS öğrenci koordinatörlüğü şeklindeki görevlendirme, sadece koordinatörlük olarak kalmamalı aynı zamanda bu öğretmenler Türkçe öğrendikten sonra, hem kendi alanlarında maaş karşılığı bu okullarda derse girebilmeli hem de ek ders karşılığı GKAS öğrencilere danışmanlık yapabilmelidirler. Böylece hem ücretlerini almaları sağlanacak hem de bu durum için bir kadro ayrılmasına gerek kalmayacaktır. Ancak

bu şekilde öğretmen olarak görevlendirileceklerin sıkı bir denetimden geçirildikten sonra görevlendirilmeleri uygun olacaktır.

- E-okul sisteminde Türk öğrencilerle ilgili nüfus müdürlüğünden bilgilerin getirilmesi işlemi, Türk öğrenciler için nasıl yapılıyorsa, GKAS öğrenciler için de yapılabilir. Böylece GKAS öğrencilerin aile bilgilerine daha kolay ulaşılabilecek, öğrencilerin devamsızlık ve okul bırakma nedenleri daha kolay tespit edilip çözüm üretilebilecektir.
- GKAS öğrenciler okullara yerleştirilirken sadece bazı okullarda sayının yığılması önlenmeli, farklı okullara bu öğrenci yoğunluğunun dağıtılması sağlanmalıdır.
- Hem yerel hem ulusal bazda GKAS sığınmacılarla ilgili toplumdaki olumsuz ve yanlış bilgi kirliliğini önleyecek doğru bilgilendirmeler yapılmalıdır. Özellikle kültür farkından kaynaklanan sorunların önüne geçmek için çok kültürlü toplum olma ve farklı kültürlerle birlikte yaşama konusunda hazırlanacak kamu spotu gerek internet gerekse televizyon aracılığı ile belli aralıklarla yayımlanmalıdır.
- Farklı kurum ve kuruluşlardan ya da bireylerden gelen, GKAS sığınmacılar için yapılacak yardımların, tek bir elden ve sağlıklı olarak dağıtımının yapılması sağlanmalı ve bu yardımları kayıt altına alacak bir sistem kurulmalıdır. Bu yardımlar yapılırken, ihtiyaç sahibi Türkiyeli öğrencileri de kapsayacak ve toplumun adalet duygusunu zedelemeyecek şekilde yapılmalıdır.
- GKAS nüfusun fazla olduğu yerlerdeki belediyelere ek kaynak ayrılmalı, İl Millî Eğitim Müdürlüklerinde öğrenci sayısı ile orantılı olarak norm oluşturulup yeterli sayıda personel görevlendirilmelidir.
- Öğrencinin okula devam etmesi koşuluyla verilen şartlı nakit yardımı, öğrencinin kısmî ihtiyaçlarını karşılayıp onun çocuk işçi olarak çalışmasının kısa dönemde öne geçmesine rağmen, uzun dönemde GKAS öğrencilerin okula erişimini artırmak için bu yardımlara GKAS ailelerin gelirlerini artırmaya yönelik stratejiler de eşlik etmelidir.
- GKAS sığınmacılarla ilgilenen STK'ların kendilerini geliştirebilmeleri ve gerekli kapasiteye sahip olabilmelerine yönelik çalışmalar arttırılmalıdır.
- Üniversitelerin eğitim fakültelerinde kapsayıcı eğitime uygun olarak, farklı anadildeki öğrencilerin eğitimlerine yönelik iletişim kurma ve öğrenim yöntemlerini bu öğrencilere göre ayarlama becerisi kazandıracak dersler konulmalıdır.

- Türkiye’deki tüm mülteci ve GKAS öğrencilerin eğitimi, kapsayıcı eğitim adıyla hazırlanacak bir programla yeniden şekillendirilmelidir. Bu yapılırken, sadece akademik bilgi aktarımı yapılmamalıdır. Bunun yanında, bu öğrencilerin bilişsel, duygusal, sosyal ve yaratıcı gelişimine de odaklanmalıdır. Ayrıca bu program GKAS öğrencilerin “farklı gereksinimlerine yanıt verebilecek kadar esnek” olmalıdır.
- GKAS sığınmacıların statüsünü belirleyen kanun ve mevzuatta kaynaklanan sorunlar hiçbir boşluk bırakılmayacak şekilde tamamlanmalıdır.

6.3. Araştırma Önerileri

Bu araştırma sadece lise düzeyindeki öğrencilerin sorunlarının neler olduğu ve çözüm önerilerinin neler olabileceği konusuna odaklandığı için sınırlıdır. Benzer araştırmalar farklı yöntemler kullanılarak ilkokul ve orta okul seviyesinde de uygulanmalıdır. Böylece ilkokul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilerin eğitiminde ne gibi sorunların bulunduğunu tespit edilmiş olacak ve seviyeler arası bulguların benzerlikleri ve farklılıklarının da belirlenmesini sağlayacaktır.

Aynı araştırmanın farklı illerdeki okullarda uygulanarak sorunun bölgesel ve ülke bazındaki durumu tespit edilebilir. Bu aynı zamanda GKAS öğrencilerin lise düzeyindeki eğitimlerinde bölgesel ve ülke bazlı benzerlik ve farklılıkları da anlamaya katkı sunacaktır. Böylece getirilen çözüm önerilerinin bazılarının ülke bazlı uygulanmasını sağlarken, bazılarının bölge bazlı uygulanmasını sağlayacaktır.

Bu araştırmanın sonuçlarından istifade edilerek, bu sorunların hangisinin ne kadar etkili olduğu konusunda nicel bir araştırma yapılabilir. Böylece sorunların önem sırası belirlenerek alınacak önlemlerin bu konularda yoğunlaştırılması sağlanabilir.

Yine bu araştırmanın sonucunda ortaya çıkan başlıklar baz alınarak geliştirilecek anket sorularının kullanıldığı bir nicel araştırma yapılabilir. Bu araştırma ile öğrencilerin cinsiyetlerine, okul ve sınıf düzeylerine göre hangi sorunun ne kadar etkili olduğu tespit edilebilir.

Bu araştırmada sığınmacı öğrencilerin eğitimine etki eden sorunlardan birisinin de maddi sorunlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sorun özellikle lise düzeyindeki erkek öğrencilerin eğitimine devam etmemesinin önündeki en büyük engel olarak

görülmektedir. GKAS sığınmacıların maddi sorunlarının nedenleri ve sığınmacılara yapılan yardımlarla ilgili ayrı bir nitel çalışma yapılabilir. Yapılacak böyle bir çalışma, GKAS sığınmacılara yapılan yardımların daha sağlıklı ve daha kontrollü yapılmasına katkı sunacaktır.

Kaynakça

- AFAD. (2017a, 09 08). *Suriyeli sığınmacılara yapılan yardımlar*. 04 19, 2018 tarihinde T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2373/files/Suriyeli_Siginmacilara_Yapilan_Yardimlar+7.pdf adresinden alındı
- AFAD. (2017b). *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. 05 17, 2018 tarihinde T.C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı: https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25337/xfiles/17a-Turkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf adresinden alındı
- Akalın, A. T. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Akbulut, Ö. (2019, 01 15). *Nitel analizler (içerik ve betimsel analiz)*. <https://docplayer.biz.tr>: <https://docplayer.biz.tr/421042-Nitel-analizler-icerik-ve-betimsel-analiz.html> adresinden alındı
- Aksu, E. (2017). *The impact of syrian refugees on the turkish labor market / Suriyeli göçmenlerin türk iş gücü piyasasına etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Ekonomi Ana Bilim Dalı.
- Alkurt, A. (2016). *A comparative paliciy analysis of Syrian refugee education: Turkey and Lebanon*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Sabancı Üniversitesi.
- Alptekin, K., Uluçay, D. A., & Gündüz, D. U. (2018, 10). Konya'da geçici koruma altında yaşayan Suriyeliler üzerine bir çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(40/2), 87-114. 03 12, 2019 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/561584> adresinden alındı
- Arastaman, G., Fidan Öztürk, İ., & Fidan, T. (2018). Nitel Araştırmada Geçerlik ve Güvenirlik: Kuramsal Bir İnceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37-75.

- Arslan, H. (2018, 04 10). Suriyeliler için Türkçe öğretimi kitabı yazımı. (A. Uysal, Röportaj Yapan) Konya.
- ASPB. (2018, 05 10). *Sosyal Yardımlar Genel Müdürlüğü Yabancılara Yönelik Yardımlar*. 05 10, 2018 tarihinde Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı: <http://www.sosyalyardimlar.gov.tr/sosyal-yardim-programlarimiz/yabancilara-yonelik-yardimlar> adresinden alındı
- AÜ. (2018a, 05 10). *Yabancı Uyruklu Öğrenci Başvurusu*. 05 10, 2018 tarihinde Anadolu Üniversitesi: <http://www.anadolu.edu.tr/ogrenci-isleri/orgun-bilgi-ve-belgeler/yabanci-uyruklu-ogrenci-basvurusu> adresinden alındı
- AÜ. (2018b, 05 14). *Türkçe Öğretimi*. 05 14, 2018 tarihinde Anadolu Üniversitesi: <https://turkce.anadolu.edu.tr/> adresinden alındı
- Aytaçlı, B. (2012). Durum Çalışmasına Ayrıntılı Bir Bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Bailey, K. D. (1982). *Methods of Social Research*. New York: Free Press.
- Beyhan, D. (2018). *Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine entegrasyonu projesi kapsamında geçici eğitim merkezlerinde görev yapan dil öğretmenlerinin dil öğretirken karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Siirt: Siirt Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- Bostancı, M. (2017, 11). *Suriyeli Sığınmacı Sorunu ve Basına Yansımaları*. İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- Bozbeyoğlu, E. (2015). Mülteciler ve İnsan Hakları. *Moment Dergi - Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*. doi:<https://doi.org/10.17572/mj2015.1.6080>
- Briggs, C. L. (1984). *Learning How To Ask*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (23. b.). Ankara: Pagem Yayınları.

- Christensen, L. B., Johnson, R., & Turner, L. A. (2015). *Araştırma Yöntemleri ve Desen Analiz* (2. b.). (A. Aypay, Dü.) Ankara, Türkiye: Anı Yayıncılık.
- Christians, C. (2005). *Ethics and Politics in Qualitative Research*. In N. K. Denzin, & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage Handbook of Qualitative Research: Third Edition* (pp. 139-164). London: Thousand Oaks, CA, and New Delhi: Sage.
- Coşkun, İ., & Emin, M. (2016). *Türkiye'deki Suriyelilerin Eğitiminde Yol Haritası - Fırsatlar ve Zorluklar*. Ankara: Seta | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çakı, F. (2011). Arap Baharı İslam Üzerine Söylemsel Dönüşümün Habercisi mi? *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), 678-705. 05 21, 2018 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/390348> adresinden alındı
- Çakır, H. (2017). Suriyeli Mülteci Kadınların Sosyo-Kültürel Değişime Uyum Çabaları: Yozgat Örneği. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 53-68.
- Çakmak, Ö. (2018). *Okul yöneticilerinin gözüyle Suriyeli öğrencilerin eğitiminde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri (Kilis örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisan tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı.
- Çelik, Y. (2018). *Türkiye'de Suriyeli çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikalarının incelenmesi: Tespitler, sorunlar ve öneriler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı / Kamu Yönetimi Bilim Dalı.
- Çeliker, C. (2018). *Avrupa Birliği'nin Türkiye'deki Suriyeli mültecilere yönelik insani yardım politikaları*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.

- ÇHDS. (2018, 04 19). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme*. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu: https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23d.html adresinden alındı
- ÇOÇA. (2015, 09). *Suriyeli Mülteci Çocukların Türkiye Devlet Okullarındaki Durumu Politika ve Uygulama Önerileri*. 04 19, 2018 tarihinde İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi: <http://cocuk.bilgi.edu.tr/wp-content/uploads/2015/09/Suriyeli-Cocuklar-Egitim-Sistemi-Politika-Notu.pdf> adresinden alındı
- DAFI. (2018, 05 10). *Albert Einstein German Academic Refugee Initiative (DAFI)*. 05 10, 2018 tarihinde Birleşmiş Milletler Mültecileri Koruma Yüksek Komiserliği (UNHCR): <http://www.unhcr.org/dafi-scholarships.html> adresinden alındı
- Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis*. New York: Routledge is an imprint of the Taylor & Francis Group.
- Dilek, B. S. (2018). *Suriyeli Göçü*. Ankara, Çankaya, Türkiye: Kripto Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti. 11 15, 2018 tarihinde alındı
- Durmaz, C. (2018). *Ankara yerelinde geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik projelerde sivil toplumun yerel yönetimlerle işbirliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı / Küresel Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı.
- Emin, M. N. (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi - Temel Eğitim Politikaları*. Seta | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı. İstanbul: Seta | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- EĞİTİM-BİR-SEN. (2016). *Türkiye'de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi. <https://www.ebs.org.tr/> adresinden alındı
- Emin, M. N. (2018). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların devlet okullarında karşılaştığı sorunlar Ankara ili örneği*. Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyoloji Ana Bilim Dalı.

- Emiroğlu, S. E. (2018). *Suriyeli sığınmacı çocukların eğitimi ve sorunları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Erdem, C. (2017). Sınıfında mülteci öğrenci bulunan sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları öğretimsel sorunlar ve çözüme dair önerileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26-42.
- Erdoğan, M. (2018). *Suriyeliler Barometresi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler - Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul, Türkiye: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, Ş., & Deligöz, E. (2015, 05). Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14(1), 5-37. doi:2148-1776
- ERG. (2018). *Bir arada yaşamak ve geleceği kapsayıcı eğitimle inşa etmek*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi - Eğitim Gözlemevi. 05 31, 2019 tarihinde <http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/SuriyeyeEgitimRaporTR.02.01.19.web-2.pdf> adresinden alındı
- Ergün, Ö. R. (2018). *Geçici koruma statüsündeki Suriyeli çocukların eğitim sürecindeki toplumsal uyum sorunları: Burdur örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- Gençer, R. M. (2016). *European Union policies towards the refugees and the conditions of the Syrian refugees after the Arab Spring: The case of UK, Germany and Italy*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- GHAR. (2017). *Global Humanitarian Assistance Report 2017 Executive Summary*. 05 17, 2018 tarihinde Development Initiatives: <http://devinit.org/wp-content/uploads/2017/06/GHA-Report-2017-Executive-summary.pdf> adresinden alındı

- GİGM. (2014, 22 10). *6203 Sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği*. 04 18, 2018 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf adresinden alındı
- GİGM. (2019, 01 28). *Göç İdaresi Genel Müdürlüğü*. 01 28, 2019 tarihinde T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü: <http://www.goc.gov.tr/> adresinden alındı
- GİGM-İFR. (2018). *T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü idare faaliyet raporu I 2017*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü.
- Gülyaşar, M. (2017). Suriyeliler ve Vatandaşlık: Yerel Halk ve Suriyeli Sığınmacılar Çerçevesinde Bir Değerlendirme. *OPUS ©Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches*, 7(13), 678-705. doi: 10.26466/opus.341263
- HBÖGM. (2017). *Destekleme Eğitimi Uygulama Klavuzu*. Ankara: T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü.
- HBÖGM. (2018, 05 10). *Halk Eğitim Merkezleri*. 05 10, 2018 tarihinde T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü: <http://hbogm.meb.gov.tr/> adresinden alındı
- HELP. (2018, 05 10). *Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü Yardım Sayfası*. 05 10, 2018 tarihinde UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü): <http://help.unhcr.org/turkey/tr/> adresinden alındı
- HEM. (2018). *Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri*. Ankara: Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü. 04 01, 2019 tarihinde https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/17164013_17-12-2018__Yinternet_BYlteni.pdf adresinden alındı
- İHİK. (2018, 05 10). *Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme*. 05 10, 2018 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu: http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf adresinden alındı

- İlbay, N. (2017). *Hatay'daki Suriyeli mültecilerin sosyal yaşama adaptasyonu: Sorunlar ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Kabaklı, E. (2016). Mülteci Akımını Belirleyen Faktörlerin Makro Ekonomik Panel Veri Analizi (Ortadoğu ve Türkiye). *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 56-60. 05 19, 2018 tarihinde <http://iibfdergi.aksaray.edu.tr/> adresinden alındı
- Kağnıcı, D. Y. (2017). Suriyeli mülteci çocukların kültürel uyum sürecinde okul psikolojik danışmanlarına düşen rol ve sorumluluklar. *Elementary Education Online*, 1768-1776.
- Karaağaç, F. C. (2018). *Educational problems of Syrian refugee students in elementary schools / Resmi ilköğretim okullarına devam eden Suriyeli mülteci çocukların eğitim sorunlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Programları ve Öğretimi Ana Bilim Dalı.
- Kartal, B., & Manço, U. (2018). *Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği*. Londra: Transnational Press London.
- Kaya, A. S. (2016). *Türkiye'deki suriyeli sığınmacıların sorunları: Nizip örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Yeni Yüzyıl Üniversitesi.
- KDK. (2019, 01 29). *İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi*. 01 29, 2019 tarihinde Kamu Denetçiliği Kurumu: <https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/688B1--Insan-Haklari-Evrensel-Beyannamesi.pdf> adresinden alındı
- Keskinkaya, V. (2010). *Mültecilerin hukuki durumuna ilişkin sözleşme ve Türkiye*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Keskinkılıç Kara, Y. B., & Şentürk Tüysüzer, B. (2017). Sığınmacı öğrencilerin eğitimi sürecinde yaşanan sorunlara ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 236-250.

- Kirk, J., & Miller, M. (1986). *Reliability and Validity in Qualitative Research*. London: Sage Publications.
- KızılâyKart. (2019, 01 28). *TR/faq0.html*. 01 29, 2019 tarihinde <http://kizilaykart-suy.org/>: <http://kizilaykart-suy.org/TR/index.html> adresinden alındı
- KOMEK. (2018, 05 10). *Konya Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları*. 05 10, 2018 tarihinde KOMEK Resmi Web Sitesi: <http://www.komek.org.tr/> adresinden alındı
- Konya İl MEM-GKASP. (2018). *Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Projesi Konya İl Koordinatörlüğü İl İzleme Raporu*. Konya: Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü.
- Konya İl MEM-TYS. (2018). *Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Türkçe Yeterlilik Sınavı Sunumu*. Konya: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü.
- Korkmaz, A. G. (2018). *İstanbul ilinde yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeliler, sosyal profil, uyum, beklenti ve sorunlar üzerine alan araştırması: Eyüpsultan ilçesi örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı.
- Korkut, R. (2010). *Türkiye'de sığınmacı ve mülteciler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi.
- KTOKÜ. (2017, 04 21). *Konya'da Yaşayan Suriyeliler: Güncel Sorunlar ve Çözüm Önerileri Çalıştayı*. 05 09, 2018 tarihinde Konya Ticaret Odası Karatay Üniversitesi: <https://karatay.edu.tr/Haber/kto-karatay-da-konya-da-yasayan-suriyeliler-guncel-sorunlar-ve-cozum-onerileri-calistayi.html> adresinden alındı
- Kultas, E. (2017). *Türkiye'de bulunan eğitim çağındaki suriyeli mültecilerin eğitimi sorunu (Van İli örneği)*. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- MEB. (2016a, 08 12). *Suriyeli öğrenciler meslek lisesine gidebilecek*. 05 14, 2018 tarihinde T.C. Milli Eğitim Bakanlığı: <http://www.meb.gov.tr/suriyeli-ogrenciler-meslek-lisesine-gidebilecek/haber/11694/tr> adresinden alındı

- MEB. (2016b, 11 04). *Suriyeli öğrenciler için 4 bin 200 öğretmen alımı yapılacak*. 05 14, 2018 tarihinde T.C. Milli Eğitim Bakanlığı: <http://www.meb.gov.tr/suriyeli-ogrenciler-icin-4-bin-200-ogretmen-alimi-yapilacak/haber/12204/tr> adresinden alındı
- Mican, B. (2017). *Türkiye'nin mülteci sorununa yaklaşımı ve dış politikaya etkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi.
- Mızrak, D. (2015). *Bir etnik çatışma çözüm yöntemi olarak özerklik*. Yayımlanmış doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku (Genel Kamu Hukuku) Ana Bilim Dalı.
- Navruz, M. (2015). *Bütünleşme ve ayrışma ikileminde kent mültecileri: Konya'da Suriyeli mülteciler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Oğuzhan, E. (2018, 12 16). *2014/01/multecilerin-hak-ve-ozgurlukleri.html*. <http://efeoguzhan.blogspot.com>: <http://efeoguzhan.blogspot.com/2014/01/multecilerin-hak-ve-ozgurlukleri.html> adresinden alındı
- Oğuzlu, T. (2011, 12). Arap Baharı ve Yansımaları. *Ortadoğu Analiz*, 3(36), 8-16. 05 21, 2018 tarihinde <http://www.orsam.org.tr/files/OA/36/1tarik.pdf> adresinden alındı
- Özaslan, G. (2010). *Araştırma Görevlilerinin Çalışma Yaşamının Değerlendirilmesi*. Konya: Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Özkerim, N. (2015). *Türk ve Avrupa Birliği Hukukunda iltica hakkı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Öztürk , P., & Çoltu, S. (2014). Suriyeli Mültecilerin Türkiye Ekonomisine Etkileri. *Balkan Journal of Social Sciences/Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(13), 188-198.
- Paksoy, D. D. (2016). Suriyeli Sığınmacılara Yapılan Ekonomik ve Sosyal Yardımlar: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Kent Akademisi | Kent Kültürü ve*

Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi, 9(4), 133-148. 03 07, 2019 tarihinde <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/405909> adresinden alındı

PICTES. (2018). *Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonun Desteklenmesi Projesi Konya İl İzleme Raporu*. Konya: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü.

Pınar, Ö. (2017, 06 20). *Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nden Dünya Mülteciler Günü'nde Türkiye'ye övgü*. 05 09, 2018 tarihinde www.bbc.com: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-40343945> adresinden alındı

Resmî Gazete. (2013, 04 11). *2013/04/20130411-2.htm*. 2019/01/03 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> adresinden alındı

Sağaltıcı, E. (2013). *Suriyeli mültecilerde travma sonrası stres bozukluğu taraması*. Tıpta Uzmanlık Çalışması. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi.

Seçer, A. B. (2018). *Sığınmanın ötesinde eğitim arayışı: İstanbul'daki Suriyeli ebeveynlerin çocuklarının eğitime dair görüşlerinin analizi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

SETA. (2016, 03 09). *Türkiye'deki Suriyeli Çocukların Eğitimi*. 02 13, 2019 tarihinde Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı: <https://www.setav.org/turkiyedeki-suriyeli-cocuklarin-egitimi-2/> adresinden alındı

SGEES. (2017, 08 08). *Suriyeli Gönüllü Eğiticilere Eğitici Eğitimi Semineri*. 05 14, 2018 tarihinde T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü: <http://konya.meb.gov.tr/www/suriyeli-gonullu-egiticilere-egitici-egitimi-semineri/icerik/1362> adresinden alındı

Sönmez, R. (2018). *Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre geçici eğitim merkezlerinin sorunları ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı.

- Şensin, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin Suriye'den göçle gelen öğrencilerin eğitimlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi: Bursa: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Taştan, C., & Çelik, Z. (2017). *Türkiye'de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Taylan, H. H., & Tamam, B. (2018). *Konya'daki geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar*. Kocaeli: Kartepe Zirvesi 2018 Göç Mültecilik ve İnşanlık. 04 05, 2019 tarihinde <https://www.researchgate.net/publication/330133244> adresinden alındı
- TDK. (2019, 01 28). *Türk Dil Kurumu*. 01 28, 2019 tarihinde T.C. Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5c4eb82ecf2019.51093177 adresinden alındı
- TDV. (2018, 05 09). *Türkiye Diyanet Vakfı Eğitim Öğretim Faaliyetleri*. 05 09, 2018 tarihinde Türkiye Diyanet Vakfı: <https://tdv.org/tr-TR/site/icerik/egitim-ogretim-faaliyetleri-1077> adresinden alındı
- TRTÇD. (2015, 10 21). *TRT Çocuk'tan bayram hediyesi*. 04 19, 2018 tarihinde Türkiye Radyo Televizyonu Çocuk Dergisi: <http://trtcocukdergisi.com/?p=1892> adresinden alındı
- TÜİK. (2019, 01 29). *Türkiye İstatistik Kurumu, Dönemsel Gayrisafi Yurt İçi Hasıla, I. Çeyrek: Ocak-Mart 2017*. 01 29, 2019 tarihinde Türkiye İstatistik Kurumu: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do;jsessionid=TF6WhBPVvXyBBND1h7NTYgdHQTbhnprz6Hv2zvy7bysYTYr914mp!-445832736?id=24567> adresinden alındı
- Türkmen, E. (2018). *Türkiye'de mülteci çocuk emeği: Şanlıurfa'da çalışan Suriyeli mülteci çocuklar*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Sosyoloji Ana Bilim Dalı.
- UÇ. (2014). *Uyum Çocuk*. 04 18, 2018 tarihinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Uyum Çocuk Sitesi: <http://www.uyumcocuk.gov.tr/> adresinden alındı

- Uğurlu, N. (2015). *Outcome of art therapy intervention on trauma, depression and anxiety symptoms among Syrian refugee children / Suriyeli göçmen çocuklarda sanat terapisinin travma, depresyon ve anksiyete semptomlarına etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı.
- UMHD. (2018, 04 17). *Türkiye'deki Suriyeli mülteci sayısı 20 bin arttı*. Uluslararası Mülteci Hakları Derneği: <https://www.umhd.org.tr/2018/04/turkiyedeki-suriyeli-multeci-sayisi-20-bin-artti/> adresinden alındı
- UNESCO. (2011). *EFA Global Monitoring Report - The hidden crisis: Armed conflict and education*. 04 19, 2018 tarihinde Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (UNESCO): <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001907/190743e.pdf> adresinden alındı
- UNHCR. (2019, 01 28). *The UN Refugee Agency*. 01 28, 2019 tarihinde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR): <http://www.unhcr.org/tr/about-us> adresinden alındı
- UNICEF. (2018, 05 10). *UNICEF Türkiye/Kaynaklar/Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Birinci Kısım, Madde 21-30*. 05 10, 2018 tarihinde Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu Türkiye: https://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23d.html adresinden alındı
- Uygur, M. R. (2018). *Suriyeli mültecilere yönelik sosyo-psikolojik tutumların incelenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Uzun, E. M., & Bütün, E. (2015). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 72-83.
- Üsten, E. (2018). *Göçmen azınlıklara karşı cinsiyete bağlı tehdit algısı: Türkiye'deki Suriyelilere karşı önyargı üzerine sosyal psikolojik bir analiz*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi: Yaşar Üniversitesi.

- Yalçın, F. (2017). *İstanbul'da yaşayan Suriyeli çocukların eğitime katılımları bağlamında uyum ve kültürleşme süreçleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Yazgan, P., & Tilbe, F. (2017). *Türk Göçü 2016 Seçilmiş Bildiriler -1*. Londra: Transnational Press London.
- YEE. (2018, 05 14). *Türkçe Öğretim Portalı*. 05 14, 2018 tarihinde Yunus Emre Enstitüsü: <https://turkce.yee.org.tr/tr> adresinden alındı
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Yıldız, F. (2018). *Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim sorunları ve entegrasyon süreçleri: Mersin örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi / Orta Doğu ve İslam Ülkeleri Araştırmaları Enstitüsü / Ortadoğu Sosyolojisi ve Antropolojisi Ana Bilim Dalı.
- Yin, R. K. (2017). *Applications of Case Study Research - Durum Çalışması Araştırması Uygulamaları*. (İ. Günbayı, Çev.) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- YÖK. (2012, 11 04). *Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar*. 05 10, 2108 tarihinde Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı: http://yok.gov.tr/documents/10279/58373/yurtdisindan_ogrenci_kabulune_il_esas.pdf adresinden alındı
- YTB. (2018, 05 10). *Burs Programları - Türkiye Bursları*. 05 10, 2018 tarihinde Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı: <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/turkiye-burslari/burs-programlari/> adresinden alındı

Ekler

Ek 1. Görüşme Formu

GEÇİCİ KORUMA ALTINDA OLAN SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN LİSE DÜZEYİNDE EĞİTİMLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: BİR ÇOKLU DURUM ÇALIŞMASI

Açılış konuşması:

1. Araştırmacının kendisini tanıtması
2. Katılımcıya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan araştırma izninin gösterilmesi
3. Katılımcının araştırmaya ilişkin bilgilendirilmesi
4. Katılımcının taahhüt formunu okuması ve imzalaması
5. Katılımcının iletişim bilgilerinin alınması
6. Katılımcıya başlamadan önce herhangi bir sorusunun olup olmadığının sorulması

SORULAR

1. Bu okulda GKAS öğrencilerin eğitimiyle ilgili ne gibi sorunlar vardır?
2. Bu sorunların çözümü için neler yapılabilir?

Ek 2. Bilgilendirilmiş Onam Formu

GEÇİCİ KORUMA ALTINDA OLAN SURİYELİ ÖĞRENCİLERİN LİSE DÜZEYİNDE EĞİTİMLERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ: BİR ÇOKLU DURUM ÇALIŞMASI

ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı, Konya'daki liselerde öğrenim gören Suriyeli öğrencilerin eğitiminde karşılaşılan sorunları tespit etmek ve bu sorunlara çözüm önerileri sunmaktır.

ARAŞTIRMA SÜRECİ

Araştırmada nitel araştırma metodolojisi benimsenmiştir. Bu doğrultuda araştırmacı (eğer siz de kabul ederseniz) kurumunuzda, sınıfınızda gözlem yapacak, uygun gördüğünüz konuyla ilgili resmi evraklarınızı inceleyecek, izin verdiklerinizin bir kopyasını alacak, ayrıca sizinle baş başa görüşme yapacaktır. Araştırmacı yüz yüze görüşmelerde ses kaydı alacaktır. Eğer bunlar sizi rahatsız ederse çalışmaya katılmayabilirsiniz.

RİSKLER VE RAHATSIZLIKLAR

Araştırma kapsamında size soracağımız sorular il ve ilçe milli eğitim müdürlüğü, çalıştığınız okul, okul yöneticileri, iş arkadaşlarınız ya da idarecilerinize ilişkin değerlendirmeler yapmanızı gerektirebilir. Böylesi sorular sizi rahatsız ederse soruya cevap vermeyebilir, önceden verdiğiniz bazı cevapların metinden çıkarılmasını talep edebilir, hatta araştırmadan tamamen çekilebilirsiniz.

GİZLİLİK

Araştırma sonuçları raporlanırken isminizin yanı sıra okulunuzun, iş arkadaşlarınızın ve yöneticilerinizin ismi gibi kimliğinizi ortaya çıkarabilecek bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Diğer taraftan Konya ilinde görev yapmakta olduğunuz araştırmada belirtilebilir. Dijital ses kayıt cihazı ile alınacak olan ses kaydınız kelime işlem programı formatında yazıya geçirilecektir. Kelime işlem dosyası içinde yukarıda

sayılan ve kimliğinizin anlaşılmasına neden olabilecek bilgilerin tamamı şifrelerle değiştirilecektir. Fotoğraf, fotokopi, ses ve kelime işlem dosyaları araştırmacı tarafından araştırma ile ilişkisi olmayan başka hiç kimse ile paylaşmayacak ve araştırmanın tamamlanmasından sonra silinecektir.

KATILIM VE ARAŞTIRMADAN ÇEKİLME

Bu araştırmaya katılım gönüllülük esasına tabidir. Katılımcılar istedikleri anda araştırmadan çekilebilirler ve daha öncesinde vermiş oldukları bilgileri de çekebilirler.

ARAŞTIRMACININ KİMLİĞİ

Bu araştırma Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalında Tezli yüksek lisans yapmakta olan Meram Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Müdür Yardımcısı Arif Uysal tarafından yürütülmektedir. Arif Uysal'ın tez danışmanı yukarıda adı geçen ana bilim dalında görev yapmakta olan Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Özaslan'dır. Arif Uysal'a 05336365060 numaralı telefondan ve uysalarif@gmail.com adresinden ulaşabilirsiniz.

ARAŞTIRMACININ VE KATILIMCININ İMZALARI

Çalışmam sürecinde yukarıda yazılı olan kurallara uyacağım.

.../.../2018

Arif UYSAL

Yukarıda yazılanları okudum ve anladım.

.../.../2018

Ek 3. Gözlem Formu**GÖZLEM FORMU**

Gözlem Yeri:

.....

Gözlem Tarihi: ...../...../2018

Gözlem Süresi: .....:.....

BETİMSSEL NOTLAR**DEĞERLENDİRME NOTLARI**

Ek 4. Araştırma İzni

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308-605.99-E.13549779

20.07.2018

Konu: Araştırma İzni (Arif UYSAL)

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 11/07/2018 tarihli ve 48178250-300-E.9396 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Arif UYSAL'ın "Geçici Koruma Altında Olan Suriyeli Öğrencilerin Lise Düzeyinde Eğitimlerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Bir Çoklu Durum Çalışması" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Karatay, Meram ve Selçuklu ilçe milli eğitim müdürlüklerinde ve ekli listede adı yazılı ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmen, yönetici ve personel ile ilgili okul müdürlüklerinde eğitim gören öğrenci ve öğrenci velilerine eğitim öğretimi aksatmamak kaydıyla uygulanmasında sakınca görülmemektedir. Araştırmacı, Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmalarını 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlamak zorundadır. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2018-2019 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçları kullanılacak olup, araştırma sonucunun CD ortamında iki nüsha olarak Müdürlüğümüze gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Servet ALTUNTAŞ
İl Millî Eğitim Müdür V.

Ek:

- 1-Öğrenci Velisi Görüşme Formu (1 Sayfa)
- 2-Görüşme Formu (1 Sayfa)
- 3-Gözlem Formu (1 Sayfa)
- 4-Okul Listesi (1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aşılı İle Ayrılır.
15 Temmuz 2018

Akçeşme Mah.Garaj Cad. No: 4 Karatay/KONYA
Elektronik Ağ: <http://konya.meb.gov.tr>
e-posta: istatistik42@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için : Abdurrahman KAYNAK - Şef
Ali Naci İŞİK VHKİ
Tel: (0 332) 353 30 50 - Faks : (0 332) 351 59 40

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 714a-4ce0-31c3-8e8e-6ccd kodu ile teyit edilebilir

Özgeçmiş

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Arif Uysal	İmza:	
Doğum Yeri:	Mut / Mersin		
Doğum Tarihi:	01.10.1976		
Medeni Durumu:	Evli		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Şuçatı Köyü İlkokulu		Mersin	1983-1988
Ortaöğretim	Mareşal Fevzi Çakmak Orta Okulu		Mersin	1988-1991
Lise	Meram Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi	Teknik Lise	Konya	1991-1994
Lisans	Gazi Üniversite / Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi	Bilgisayar Öğretmenliği	Ankara	1994-1998
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversite / Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi	Konya	2017-...

Becerileri:	Yönetim alanında, insanlar arası iletişim becerilerine hâkim, personelinin en verimli şekilde çalıştırmayı bilen, yönetimi sadece idare etmek değil bir liderlik olarak uygulamaya gayret eden, işini zamanında ve özveriyle yapan, bilişim teknolojilerini iyi kullanan, bilgisayar yazılımlarını iyi bilen, 10 parmak klavye kullanma becerisine sahip, en az bir sivil toplum kuruluşunda faaliyetlere katılan, yardım etmeyi seven bir insan.
-------------	---

İlgi Alanları:	Bilişim Teknolojileri Yönetim, Sivil Toplum Kuruluşları, Uluslararası Öğrenciler, Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrenciler
----------------	---

İş Deneyimi:	Kurs Müdürü	Başak Bilgisayar A.Ş.	Ankara	1999 – 2000
	Satış Müdürü	Başak Bilgisayar A.Ş.	Ankara	2000 – 2002
	BT Öğretmeni	Aşkale ÇPL	Aşkale – Erzurum	2002 – 2004
	BT Öğretmeni	Atatürk İ.Ö.O.	Çumra – Konya	2004 – 2005
	BT Öğretmeni	Meram TML	Konya – Merkez	2005 – 2008
	BT Lab. Şefi	Meram MTAL	Konya – Merkez	2008 – 2015
	Müdür Yardımcısı	Meram MTAL	Konya – Merkez	2015 – ...

Aldığı Ödüller:	Teşekkür Belgesi	Bilgisayar Alanındaki Başarı	Erzurum - Aşkale İlçe MEM	2003
	Takdir Belgesi	Emri eksiksiz yerine getirme	Kıbrıs - 230. Alay Komutanı	2004
	Teşekkür Belgesi	Eğitim Öğretimdeki Başarılarımız	Konya Meram İlçe MEM	2005
	Teşekkür Belgesi	Eğitim Öğretimdeki Başarılarımız	Konya - Meram İlçe MEM	2007
	Teşekkür Belgesi	Eğitim Öğretimdeki Başarılarımız	Konya - Meram İlçe MEM	2008
	Teşekkür Belgesi	Eğitim Öğretimdeki Başarılarımız	Konya - Meram İlçe MEM	2009
	Teşekkür Belgesi	Ulusal Ajan LDV Projesindeki Başarılarımız	Ankara - Ticaret Turizm Öğretimi Genel Müdürü	2009
	Aylıkla Ödüllendirme	Görevdeki Olağanüstü Gayret Çalışkanlık	Ankara - Milli Eğitim Bakanlığı Bakan a. Genel Md.	2009
	Teşekkür Belgesi	Proje Tabanlı Beceri Yar. Baş	Konya İl MEM	2010
	Teşekkür Belgesi	Eğitimde Kalite Yön. Başarı	Konya İl MEM	2010
	Teşekkür Belgesi	Eğitim Öğretimdeki Başarılarımız	Konya - Meram İlçe MEM	2011
	Onur Belgesi	SELMEK Web Tasarımcılığı	Konya - Selçuklu Belediye Başkanı	2011
	Başarı Belgesi	Eğitim Öğretimdeki Başarılarımız	Konya - Meram Kaymakamlığı	2012

Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Prof. Dr. Ercan YILMAZ	NEÜ. Eğitim Bilimleri Ens. Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalı Başkanı
	Doç. Dr. Atıla YILDIRIM	NEÜ. Eğitim Bilimleri Ens. Öğretim Üyesi
	Dr. Öğr. Üyesi Gökhan ÖZASLAN	NEÜ. Eğitim Bilimleri Ens. Öğretim Üyesi

Tel:	+90 533 6365060
------	-----------------

Adres	Köprübaşı Mah. Sultan Ahmet Şk. No:8/16 Karatay / KONYA
-------	---